

**Paavi Johannes Paavali II:n
apostolinen kehotuskirje**

FAMILIARIS CONSORTIO

koko katolisen kirkon piispoille, papistolle ja uskoville
kristillisen perheen tehtävästä nykymaailmassa

22. marraskuuta 1981

Paavi Johannes Paavali II:n apostolinen kehotuskirje *Familiaris Consortio*
koko katolisen kirkon piispoille, papistolle ja uskoville kristillisen
perheen tehtävästä nykymaailmassa 22. marraskuuta 1981.
© Copyright 1981 – Libreria Editrice Vaticana

Suomenkielinen laitos

© Copyright 2015 Katolinen tiedotuskeskus, Helsinki

Painopaikka Hansaprint Oy, Vantaa 2015

ISBN 978-952-7153-06-2

SISÄLLYS

Johdanto	7
Kirkko perheen palveluksessa [1]	7
Vuoden 1980 synodi jatkaa aikaisempien synodien työtä [2]	8
Avioliiton ja perheen suurenmoinen arvo [3]	9
 I Perheen valo- ja varjopuolet nykyään	11
Välttämättömyys tuntea tilanne [4]	11
Evankelinen arvostelukyky [5]	12
Perheen tilanne nykymaailmassa [6]	14
Olosuhteiden vaikutus uskovien omiintuntoihin [7]	16
Aikamme tarvitsee viisautta [8]	16
Asteittaisuus ja kääntymys [9]	18
Inkulturaatio [10]	19
 II Jumalan suunnitelma avioliitosta ja perheestä	21
Ihminen on Jumalan, Rakkauden kuva [11]	21
Avioliitto ja Jumalan ja ihmisten välinen yhteys [12]	23
Jeesus Kristus, kirkon sulhanen, ja avioliiton sakramentti [13]	24
Lapset ovat avioliiton kallisarvoinen lahja [14]	27
Perhe on persoonien yhteys [15]	28
Avioliitto ja neitsyys [16]	29
 III Kristillisen perheen tehtävä	32
Perhe, tule siksi mitä olet [17]	32
 1) PERSOONIEN YHTEISÖN MUODOSTAMINEN	34
Rakkaus yhteyden lähtökohtana ja voimana [18]	34
Aviollisen yhteyden jakamaton ykseys [19]	35

Purkamaton yhteys [20]	36
Laajempi perheyhteys [21]	38
Naisten oikeudet ja tehtävät [22]	40
Naiset ja yhteiskunta [23]	42
Loukkaukset naisten arvokkuutta vastaan [24]	44
Miehet aviomiehinä ja isinä [25]	45
Lasten oikeudet [26]	47
Vanhukset perheessä [27]	48
2) ELÄMÄN PALVELEMINEN	49
1. Elämän välittäminen	49
Yhteistyössä Jumalan, Luojan rakkaudessa [28]	49
Kirkon aina vanha mutta aina uusi opetus ja sääntö [29]	50
Kirkko on elämän puolella [30]	51
Jotta Jumalan suunnitelma tulisi yhä täydellisemmin toteutetuksi [31]	53
Kokonaisnäkemys ihmisestä ja hänen kutsumuksestaan [32]	55
Kirkko vaikeuksissa olevien puolisoitten opettajana ja äitinä [33]	57
Aviopuolisoiden moraalinen kehitys [34]	60
Vakaumusten herättäminen ja konkreettisen avun tarjoaminen [35]	63
2. Kasvatus	64
Vanhempien oikeus ja velvollisuus kasvattaa [36]	64
Kasvatus ihmiselämän olennaisiin arvoihin [37]	65
Kasvatustehtävä ja avioliiton sakramentti [38]	67
Ensimmäinen kokemus kirkosta [39]	68
Suhteet muihin kasvatustahoihin [40]	70
Moninainen elämän palveleminen [41]	72
3) OSALLISTUMINEN YHTEISKUNNAN KEHITTÄMISEEN	73
Perhe yhteiskunnan perustavana ja elävänä soluna [42]	73
Perhe-elämä yhteyden ja jakamisen kokemuksena [43]	74
Sosiaalinen ja poliittinen tehtävä [44]	75
Yhteiskunta perheen palveluksessa [45]	77
Perheoikeuksien peruskirja [46]	78
Kristillisen perheen armo ja vastuu [47]	80
Uuden kansainvälisen järjestyksen hyväksi [48]	80

4) OSALLISTUMINEN KIRKON ELÄMÄÄN JA LÄHETYS TEHTÄVÄÄN	81
Perhe kirkon salaisuudessa [49]	81
Eriytyminen ja ainutlaatuisuus kirkollisen tehtävä [50]	83
1. Kristillinen perhe uskovana ja evankelioivana yhteisönä	85
Usko Jumalan perhettä koskevan suunnitelman löytämisenä ja ihailemisena [51]	85
Kristillisen perheen evankelioimistehtävä [52]	87
Kirkollinen palvelus [53]	88
Evankeliumin julistaminen kaikille luoduille [54]	89
2. Kristillinen perhe Jumalan kanssa vuoropuhelua käyvä yhteisönä	91
Kirkon pyhäkkö kodissa [55]	91
Avioliitto molemminpuolisen pyhittymisen sakramenttina ja jumalanpalveluksena [56]	92
Avioliitto ja eukaristia [57]	94
Kääntymyksen ja sovituksen sakramentti [58]	95
Perherukous [59]	96
Kasvattajat rukouksessa [60]	97
Liturginen rukous ja yksityinen rukous [61]	98
Rukous ja elämä [62]	100
3. Kristillinen perhe, ihmistä palveleva yhteisö	101
Rakkauden uusi käsky [63]	101
Jumalan kuvan löytäminen jokaisessa veljessä ja sisareissa [64]	102

IV Perhepastoraalityö: vaiheet, rakenteet, toimijat ja tilanteet 104

1. Perhepastoraalityön vaiheet	104
Kirkko saattaa kristillisen perheen matkaa [65]	104
Avioliittoon valmistautuminen [66]	105
Vietto [67]	109
Avioliiton viettäminen ja ei-uskovien kastettujen evankelioiminen [68]	110
Pastoraalityö avioliiton solmimisen jälkeen [69]	113

2. Perhepastoraalityön rakenteet	114
Kirkollinen yhteisö, erityisesti seurakunta [70]	115
Perhe [71]	116
Perheyhdistykset perheitä varten [72]	117
3. Perhepastoraalityön toimijat	118
Piispat ja papit [73]	118
Mies- ja naissääntökuntalaiset [74]	120
Maallikkoasiantuntijat [75]	122
Viestinnän vastaanottajat ja toimijat [76]	122
4. Perhepastoraalityö vaikeissa tapauksissa	125
Erityistilanteet [77]	125
Seka-avioliitot [78]	128
Pastoraalityö tietyissä epäsäännöllisissä tilanteissa [79]	130
a) Koeavioliitot [80]	131
b) Avoliitot [81]	132
c) Katolilaiset siviiliavioliitoissa [82]	134
d) Asumuserossa olevat tai eronneet, jotka eivät ole menneet uudelleen naimisiin [83]	135
e) Eronneet, jotka ovat menneet uudelleen naimisiin [84]	136
Perheettömät [85]	138
Päätös [86]	140

Hänen pyhyytensä paavi Johannes Paavali II:n
apostolinen kehotuskirje

Familiaris consortio

koko katolisen kirkon piispoille, papistolle ja uskoville
kristillisen perheen tehtävästä nykymaailmassa

JOHDANTO

Kirkko perheen palveluksessa

1. Nykymaailmassa perhe, ehkä jopa enemmän kuin mikään toinen instituutio, on kohdannut monia syviä ja nopeita yhteiskunnan ja kulttuurin muutoksia. Monet perheet elävät tässä tilanteessa uskollisina niille arvoille, jotka luovat perustan perheinstituutiolle. Toiset taas ovat tulleet epävarmoiksi ja hämmentyneiksi tehtävästään tai jopa epäilevät tai eivät juuri ollenkaan tunne avio- ja perhe-elämän lopullista tarkoitusta ja totuutta. Joitakin taas erilaiset epäoikeudenmukaisuudet estävät toteuttamasta perusoikeuksiaan.

Tietäen, että avioliitto ja perhe muodostavat yhden ihmiskunnan kallisarvoisimmista hyvyyksistä, kirkko haluaa pu-

hua ja tarjota apuaan niille, jotka ovat jo tietoisia avioliiton ja perheen arvosta ja pyrkivät elämään sen mukaan uskollisesti; niille, jotka ovat epävarmoja ja ahdistuneita mutta etsivät totuutta, ja niille, joita on epäoikeudenmukaisesti estetty elämästä perhe-elämää vapaasti. Tukien ensimmäisiä, valaisten toisia ja auttaen muita kirkko tarjoaa palvelustaan jokaiselle ihmiselle, joka pohtii avioliiton ja perheen päämäärää.¹

Erityisesti kirkko puhuttelee nuoria, jotka vasta aloittavat matkaansa kohti avioliittoa ja perhe-elämää, esitelläkseen heille uusia horisontteja ja auttaakseen heitä löytämään rakastamisen ja elämän palvelemisen kutsumuksen kauneuden ja suuruuden.

Vuoden 1980 synodi jatkaa aikaisempien synodien työtä

2. Merkki kirkon syvästä kiinnostuksesta perhettä kohtaan oli viime piispainsynodi, joka pidettiin Roomassa 26.9.–25.10.1980. Se oli luonnollista jatkoa kahdelle edelliselle synodille.² Kristillinen perhe on nimittäin ensimmäinen yhteisö, joka on kutsuttu julistamaan evankeliumia ihmispersoonalle hänen kasvaessaan ja viemään hänet — edistyvän kasvatuksen ja katekeesin avulla — täyteen inhimilliseen ja kristilliseen kypsyyteen.

Lisäksi viimeisin synodi liittyy loogisesti jollakin tavalla siihen synodiin, jossa käsiteltiin pappisvirkaa ja oikeudenmukaisuutta nykymaailmassa. Perheen täytyy kasvatusyhteis-

1 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 52.

2 Vrt. Johannes Paavali II, saarna kuudennen piispainsynodin avajaisissa (26. syyskuuta 1980), 2: AAS 72 (1980), 1008.

sönä auttaa ihmistä tunnistamaan oma kutsumuksensa ja omaksumaan vastuunsa entistä suuremman oikeudenmukaisuuden tavoittelomiseksi; sen täytyy kasvattaa häntä alusta lähtien ihmisten välisiin suhteisiin, joita leimaa oikeudenmukaisuus ja rakkaus.

Kokouksensa päättyessä synodin isät esittivät minulle pitkän luettelon ehdotuksia, joihin he olivat koonneet pohdiskelujensa hedelmiä. Ne olivat kypsyneet intensiivisten työpäivien aikana. Yksimielisesti isät pyysivät minua tuomaan ihmisten edessä julki kirkon elävän huolen perheestä ja antamaan sopivia ohjeita pastoraalityön uudistamiseksi tällä ihmisen ja kirkon elämän perustavanlaatuisella osa-alueella.

Täyttäessäni nyt tuon tehtävän tämän kehotuskirjeen avulla ja niin toteuttaen erityisellä tavalla minulle uskottua apostolista palveluvirkaa haluan kiittää kaikkia synodin jäseniä heidän arvokkaasta opetuksen ja kokemusten panoksestaan varsinkin "Propositiones" -tekstissä. Annan tuon tekstin Päävillisen perheneuvoston käsiteltäväksi, niin että se syvennyisi tekstiin ja toisi esiin kaiken siihen kootun rikkauden.

Avioliiton ja perheen suurenmoinen arvo

3. Uskon valaisemana kirkko tuntee koko totuuden avioliiton ja perheen suurenmoisesta arvosta ja syvimmistä merkityksistä ja tuntee siksi jälleen pakottavaa tarvetta julistaa evankeliumia eli "hyvää sanomaa" kaikille poikkeuksetta, erityisesti niille, jotka on kutsuttu avioliittoon ja jotka valmistautuvat sitä varten, sekä yleisesti kaikille aviopareille ja vanhemmille maailmassa.

Kirkko on syvästi vakuuttunut siitä, että vain vastaanottamalla evankeliumin voi täysin toteutua kaikki se toivo, jonka ihminen oikeutetusti avioliittoon ja perheeseen kohdistaa.

Itse luomisessa Jumalan tahtomina³ avioliitto ja perhe ovat sisäisesti suuntautuneet kohti täyttymystään Kristuksessa⁴ ja tarvitsevat armoa parantuakseen synnin haavoista⁵ ja tullakseen palautetuiksi ”alkuunsa”⁶, toisin sanoen Jumalan suunnitelman täydelliseen tuntemiseen ja täyteen toteutumiseen.

Tänä historian hetkenä, jona monet voimat pyrkivät tuhoamaan tai vääristämään perhettä, kirkko – hyvin tietoisena siitä, että yhteiskunnan ja kirkon itsensä hyvinvointi liittyy syvästi perheen kukoistukseen⁷ – tuntee elävämmiin ja pakottavammin tehtäväkseen julistaa kaikille Jumalan avioliittoa ja perhettä koskevaa suunnitelmaa niiden täyden elinvoiman ja myös inhimillisen ja kristillisen edistymisen turvaamiseksi. Tällä tavoin kirkko vaikuttaa yhteiskunnan ja Jumalan kansan uudistumiseen.

3 Vrt. 1. Moos. 1-2.

4 Vrt. Ef. 5.

5 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonsstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 47; Johannes Paavali II, kirje *Appropinquet iam*, 1 (15. elokuuta 1980): AAS 72 (1980), 791.

6 Vrt. Matt. 19:4.

7 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonsstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 47.

Ensimmäinen osa

PERHEEN VALO- JA VARJOPUOLET NYKYÄÄN

Välttämättömyys tuntea tilanne

4. Koska Jumalan suunnitelma avioliitosta ja perheestä koskee miehen ja naisen konkreettista jokapäiväistä elämää tietyissä sosiaalisissa ja kulttuurisissa olosuhteissa, kirkon tulee palvelutehtävänsä täyttääkseen pyrkiä ymmärtämään tilanteet, joissa avioliitto ja perhe nykyään toteutuvat.⁸

Evankelioimistyö vaati välttämättä tätä ymmärrystä. Kirkon on tuotava muuttumaton mutta kuitenkin aina uusi Jeesuksen Kristuksen evankeliumi meidän aikamme perheille, koska maailman nykyolosuhteissa elävät perheet on kutsuttu vastaanottamaan heitä koskeva Jumalan suunnitelma ja elä-

8 Vrt. Johannes Paavali II, puhe piispainsynodin pääsihteeristön neuvostolle (23. helmikuuta 1980): *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* III, I (1980), 472-476.

mään sen mukaan. Hengen kutsu ja vaatimukset kaikuvat myös historian tapahtumissa, ja siksi kirkko voi tulla johde-
tuksi syvällisempään ymmärrykseen avioliiton ja perheen
ehtymättömästä salaisuudesta myös tämän päivän nuorten,
avioparien ja vanhempien elämäntilanteiden, kysymysten,
huolten ja odotusten kautta.⁹

Tähän on lisättävä ajatus, joka on erityisen tärkeä nykyaika-
na. Usein nykyajan miehille ja naisille, jotka vilpittömästi ja
syvästi etsivät vastausta avioliitto- ja perhe-elämänsä jokapäi-
väisiin ja vakaviin ongelmiin, tarjotaan houkuttelevalta vai-
kuttavia ehdotuksia ja ratkaisuja, jotka eri tavoin loukkaavat
ihmispersoonan totuutta ja arvokkuutta. Näitä näkemyksiä
usein tukee vaikutusvaltainen ja kaikkialle leviävä viestintä-
välinejärjestelmä, joka salakavalasti vaarantaa vapauden ja
objektiivisen arvostelukyvyn.

Monet ovat jo tietoisia tästä ihmispersoonaan kohdistuvasta
vaarasta ja työskentelevät totuuden eteen. Evankelisella ar-
vostelukyvyllään kirkko liittyy heihin tarjoten palvelustaan
totuuden, vapauden ja jokaisen miehen ja naisen arvokkuu-
den puolesta.

Evankelinen arvostelukyky

5. Kirkon tekemä arviointi tarjoaa suunnan avioliiton ja per-
heen koko totuuden ja täyden arvokkuuden säilyttämiseksi ja
toteutumiseksi.

9 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes*
kirkosta nykymaailmassa, 4.

Tämä arvostelu tapahtuu uskontajun (*sensus fidei*)¹⁰ avulla, joka on Hengen antama lahja kaikille uskoville.¹¹ Siksi se on koko kirkon työtä erilaisten lahjojen ja karismonien moninaisuuden mukaan, jotka yhdessä ja kukin oman vastuunsa mukaan tekevät yhteistyötä Jumalan sanan syvemmäksi ymmärtämiseksi ja toteutumiseksi. Kirkko ei siten tee evankelistaa arvostelua ainoastaan paimentensa kautta, jotka opettavat Kristuksen nimessä ja vallalla, vaan myös maallikoiden kautta: "Heidät hän [Kristus] sen vuoksi asettaa todistajikseen ja varustaa uskon mielellä ja sanan armolla (vrt. Ap.t. 2:17-18; Ilm. 19:10), jotta evankeliumin voima tulisi näkyviin jokapäiväisessä perhe- ja yhteiskuntaelämässä."¹² Erityisen kutsuksensa tähden maallikoiden erityistehtävä on tulkita tämän maailman historiaa Kristuksen valossa, koska heidät on kutsuttu valaisemaan ja järjestämään ajallisia asioita Jumalan, Luojan ja Lunastajan suunnitelman mukaan.

"Yliluonnollinen uskontaju"¹³ ei kuitenkaan ainoastaan tai välttämättä koostu uskovien konsensuksesta. Kristusta seuraten kirkko etsii totuutta, joka ei aina vastaa enemmistön mielipidettä. Kirkko kuuntelee omaatuntoa eikä valtaa, ja näin se puolustaa köyhiä ja halveksittuja. Kirkko arvostaa suuresti sosiologista ja tilastollista tutkimusta, kun se auttaa ymmärtämään historiallisia olosuhteita, joissa pastoraalityötä tulee kehittää, ja ymmärtämään totuutta paremmin. Yksin tällaista tutkimusta ei kuitenkaan tule ilman muuta pitää uskontajun ilmauksena.

10 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 12.

11 Vrt. 1. Joh. 2:20.

12 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 35.

13 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 12; Uskonopin kongregaatio, julistus *Mysterium Ecclesiae*, 2: AAS 65 (1973), 398-400.

Koska apostolisen palveluviran tehtävänä on varmistaa kirkon pysyminen Kristuksen totuudessa ja johdattaa kirkko yhä syvemmälle tähän totuuteen, paimenten täytyy edistää uskontajua kaikissa uskovissa, tutkia ja auktoritatiivisesti arvioida sen ilmausten aitous ja kasvattaa uskovia yhä kypsemään evankeliseen harkintaan.¹⁴

Kristityt aviopuolisot ja vanhemmat voivat – ja heidän tulee tarjota – ainutlaatuisen ja korvaamattoman panoksensa aidon evankelisen arvioinnin kehittämiseksi eri tilanteissa ja kulttuureissa, joissa mies ja nainen elävät avio- ja perhe-elämää. Tähän he kykenevät karismansa tai erityisen lahjansa, avioliiton sakramentin lahjan kautta.¹⁵

Perheen tilanne nykymaailmassa

6. Perheen tilanteessa ilmenee positiivisia ja negatiivisia puolia: edelliset ovat merkki Kristuksen pelastuksen toiminnasta maailmassa, jälkimmäiset taas merkki siitä, että ihminen torjuu Jumalan rakkauden.

Yhtäältä on elävämpää tietoisuutta persoonan vapaudesta ja kiinnitetään enemmän huomiota ihmissuhteiden laatuun avioliitossa, naisen arvokkuuden edistämiseen, vastuulliseen suvunjakamiseen ja lasten kasvattamiseen. On myös tietoisuutta tarpeesta kehittää perheiden välisiä suhteita vastavuoroista hengellistä ja aineellista avunantoa varten ja löytää uudelleen perheen oma kirkollinen lähetystehtävä ja vastuu oikeudenmukaisemman yhteiskunnan rakentamisessa. Toi-

14 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 12; *Dei Verbum*, 10.

15 Vrt. Johannes Paavali II, saarna kuudennen piispainsynodin avajaisissa (26. syyskuuta 1980), 3: AAS 72 (1980), 1008.

saalta ei puutu merkkejä joidenkin perusarvojen huolestuttavasta turmeltumisesta: väärä teoreettinen ja käytännöllinen käsitys aviopuolisoiden itsenäisyydestä suhteessa toisiinsa, vakavat väärinkäsitykset vanhempien ja lasten välisestä auktoriteettisuhteesta, perheen usein kokemat konkreettiset vaikeudet arvojen välittämisessä, avioerojen lisääntyminen, abortin vitsaus, yhä kasvava turvautuminen sterilisaatioon ja todellisen ehkäisymentaliteetin ilmeneminen.

Näiden kielteisten ilmiöiden juurena on usein vääristynyt käsitys ja kokemus vapaudesta, jota ei ymmärretä kyvyksi toteuttaa Jumalan avioliittoa ja perhettä koskevan suunnitelman totuutta, vaan autonomiseksi itsensä korostamisen voimaksi, usein muita vastaan, oman itsekkään hyvinvoinnin puolesta.

Huomiomme arvoinen on myös se seikka, että niin kutsutun kolmannen maailman maissa perheiltä usein puuttuu sekä henkiinjäämiseen välttämättömiä asioita – kuten ruoka, työ, asunto, lääkkeet – että perusvapauksia. Rikkaimmissa maissa puolestaan ylenpalttinen hyvinvointi ja kulutusmentaliteetti, joihin paradoksaalista kyllä liittyy tietty ahdistus ja epävarmuus tulevaisuudesta, riistävät aviopuolisoilta jalomielisyyden ja rohkeuden uuden ihmiselämän synnyttämiseksi. Siten elämää ei useinkaan pidetä siunauksena vaan vaarana, jolta täytyy puolustautua.

Historiallinen tilanne, jossa perhe elää, sisältää siis sekä valoa että varjoja. Tämä osoittaa, että historia ei yksiselitteisesti kehity vain kohti parempaa, vaan historia on vapauden tapahuma, jossa toisiaan vastustavat vapaudet kamppailevat keskenään, eli pyhän Augustinuksen kuuluisaa ilmaisua lainaten

konflikti kahden rakkauden välillä: Jumalan rakkauden, joka ulottuu aina itsensä halveksimiseen saakka, ja itserakkauden, joka ulottuu Jumalan halveksimiseen saakka.¹⁶

Tästä seuraa, että vain kasvatus uskoon juurrutettuun rakkauteen voi antaa kyvyn tulkita ”aikojen merkkejä”, jotka ovat tuon kaksinaisen rakkauden historiallinen ilmaus.

Olosuhteiden vaikutus uskovien omiintuntoihin

7. Tällaisessa maailmassa, erityisesti tiedotusvälineiden painostuksen alaisina, uskovat eivät aina pysy turvassa perusarvojen hämärtymiseltä, asetu perhekulttuurin kriittiseksi omaksitunnoksi tai itse aktiivisesti rakenna autenttista perhehumanismia.

Tämän ilmiön huolestuttavimmista merkeistä synodin isät painottivat erityisesti avioerojen yleistymistä ja uuteen liittoon menemistä jopa uskovien taholta; pelkän siviiliavioliiton hyväksymistä ristiriidassa kastettujen kutsumuksen kanssa ”mennä naimisiin Herrassa”; avioliiton sakramentin viettämistä ilman elävää uskoa joistakin muista syistä; niiden moraalinormien torjumista, jotka ohjaavat inhimillistä ja kristillistä seksuaalisuuden harjoittamista avioliitossa.

Aikamme tarvitsee viisautta

8. Koko kirkko on velvoitettu syvälliseen mietiskelyyn ja sitoutumiseen, jotta esiin nouseva uusi kulttuuri tulisi syvästi evankelioiduksi, todelliset arvot tunnustettaisiin, miesten

16 Vrt. pyhä Augustinus, *De Civitate Dei*, XIV, 28; CSEL 40, II, 56-57.

ja naisten oikeuksia puolustettaisiin ja oikeudenmukaisuutta edistettäisiin itse yhteiskunnan rakenteissa. Tällä tavoin ”uusi humanismi” ei etäännytä ihmisiä suhteesta Jumalaan, vaan johdattaa heidät siihen yhä täydellisemmin.

Tämän humanismin rakentamiseksi tiede ja sen tekniset sovellukset tarjoavat uusia laajoja mahdollisuuksia. Tiedettä kuitenkin usein käytetään alkuperäistä tarkoitustaan eli ihmispersoonan edistystä vastaan seurauksena poliittisista valinnoista, jotka päättävät tutkimuksen ja sen sovellusten suunnan.

On siis välttämätöntä, että kaikki tulevat jälleen tietoisiksi moraaliarvojen ensisijaisuudesta, jotka todella ovat ihmispersoonan arvoja sellaisenaan. Elämän perimmäisen merkityksen ja sen perusarvojen mieleen palauttaminen on suuri tehtävä, joka nykyään täytyy kohdata yhteiskunnan uudistumiseksi. Ainoastaan tietoisuus näiden arvojen ensisijaisuudesta saa ihmisen käyttämään tieteen antamia valtavia mahdollisuuksia ihmispersoonan todelliseen edistämiseen koko totuudessaan, vapaudessaan ja arvokkuudessaan. Tiedettä kutsutaan liittoon viisauden kanssa.

Siksi seuraavia Vatikaanin II kirkolliskokouksen sanoja voidaan soveltaa myös perhettä koskeviin kysymyksiin: ”Meidän aikamme kaipaa enemmän kuin aikaisemmat vuosisadat tällaista viisautta, jotta kaikki se uusi, mitä ihminen löytää, tulisi aidosti inhimilliseksi. Joutuuhan maailman tuleva kohdalo vaaranalaiseksi, ellei ilmaannu myös entistä viisaampia ihmisiä.”¹⁷

17 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 15.

Moraalisen omantunnon kasvatusta, jonka myötä jokainen ihminen kykenee arvioimaan ja erottamaan oikeat tavat itsensä toteuttamiseen alkuperäisen totuutensa mukaisesti, on siksi ensisijaisen tärkeää ja korvaamatonta.

Nykykulttuuri tulee palauttaa syvällisemmin liittoon jumalallisen Viisauden kanssa. Jokainen ihminen on osallinen tästä viisaudesta Jumalan luomisteon kautta. Vain uskollisina tälle liitolle nykyajan perheet voivat vaikuttaa myönteisesti oikeudenmukaisemman ja veljellisemmän maailman rakentamiseen.

Asteittaisuus ja kääntymys

9. Itsemme kieltäen ja ristiinnaulittua Kristusta seuraten meidän kaikkien tulee sydämeiltämme ja mieleltämme kääntyen vastustaa synnistä johtuvaa epäoikeudenmukaisuutta, joka ulottuu syvälle nykymaailman rakenteisiin ja usein estää perheen itsensä ja sen perusoikeuksien täyden toteutumisen. Tällainen kääntymys ei voi olla vaikuttamatta suotuisasti ja uudistavasti yhteiskunnallisiin rakenteisiin.

Tarvitaan jatkuvaa ja pysyvää kääntymystä, joka vaatii sisäistä irrottautumista kaikesta pahasta ja kiinnittäytymistä hyvyyteen täyteydessään ja joka konkreettisesti toteutuu askelilla eteenpäin.

Näin kehittyy asteittain etenevä dynaaminen prosessi, joka yhä enemmän yhdistää Jumalan lahjat ja hänen lopullisen ja absoluuttisen rakkautensa vaatimukset ihmisen koko henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen elämäänsä. Siksi tarvitaan kasva-

tusprosessia, jotta yksittäiset uskovat, perheet ja kansat, jopa itse kulttuuri, johdatettaisiin kärsivällisesti eteenpäin alkaen siitä, mitä ne ovat jo vastaanottaneet Kristuksen salaisuudesta, aina tämän salaisuuden rikkaampaan ymmärtämiseen ja täydellisempään yhdistämiseen heidän omaan elämäänsä.

Inkulturaatio

10. Jatkuvan traditionsa mukaisesti kirkko ottaa erilaisista kulttuureista vastaan kaiken, mikä voi paremmin ilmaista Kristuksen ehtymätöntä rikkautta.¹⁸ Ainoastaan kaikkien kulttuurien avulla nämä rikkaudet voidaan tuoda yhä selvemmin ilmi ja kirkko voi päivä päivältä edistyä tuntemaan yhä syvällisemmin ja täydemmin sen totuuden, jonka Herra on jo sille kokonaisuudessaan antanut.

Pitäen kiinni kahdesta periaatteesta, evankeliumin yhteensovivuudesta eri kulttuurien kanssa, jotka sen omaksuvat, ja yhteydestä yleismaailmallisen kirkon kanssa, erityisesti piispainkokousten ja Rooman kuurian asianmukaisten osastojen on jatkettava tutkimusta ja kiinnitettävä suurempaa pastoraalista huomiota siihen, että tämä kristinuskon inkulturaatio tapahtuisi yhä laajemmin myös avioliiton ja perheen kontekstissa.

Inkulturaation kautta edetään kohti Jumalan viisauden eli Kristuksen itsensä liiton täydellistä palauttamista. Koko kirkkoa rikastuttavat myös ne kulttuurit, joilta puuttuu teknologiaa mutta jotka sisältävät runsaasti inhimillistä viisautta ja joita syvälliset moraaliarvot elävöittävät.

¹⁸ Vrt. Ef. 3:8; pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 44; *Ad gentes*, 15, 22.

Jotta tämän matkan määränpää tulisi selväksi ja siihen jottava tie selkeästi osoitetuksi, synodi täysin oikein pohti ensimmäiseksi Jumalan alkuperäistä suunnitelmaa avioliitosta ja perheestä: kuuliaisena Kristuksen opetukselle se ”palasi alkuun”.¹⁹

19 Vrt. Matt. 19:4-6.

Toinen osa

JUMALAN SUUNNITELMA AVIOLIITOSTA JA PERHEESTÄ

Ihminen on Jumalan, Rakkauden kuva

11. Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja kaltaisekseen²⁰: kutsuessaan ihmisen olemassaoloon rakkaudesta hän samalla kutsui ihmisen rakkauteen.

Jumala on rakkaus²¹ ja elää itsessään persoonallisen rakkauden yhteyden salaisuutta. Luodessaan ihmisen omaksi kuvakseen ja pitäessään hänen elämäänsä lakkaamatta yllä Jumala kirjoitti miehen ja naisen ihmisyyteen kutsumuksen, ja sen mukana kyvyn ja vastuun, rakkauteen ja yhteyteen.²² Rakkaus on siksi jokaisen ihmisen perustava ja synnynnäinen kutsumus.

20 Vrt. 1. Moos. 1:26-27.

21 1. Joh. 4:8.

22 Pastoraalikongregatiosuositus *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 12.

Inkarnoituneena henkenä – eli sieluna, joka ilmaisee itseään ruumiissa ja ruumiina, jolle kuolematon sielu antaa muodon – ihminen on kutsuttu rakkauteen tänä yhtenä kokonaisuutenaan. Rakkaus sisältää ihmisruumiin ja ruumis tehdään osalliseksi henkisestä rakkaudesta.

Kristillinen ilmoitus tunnistaa kaksi erityistä tapaa toteuttaa ihmispersoonan, kokonaisuudessaan, kutsumusta rakkauteen: avioliitto ja neitsyys tai selibaatti. Kummatkin omalla ominaisella tavallaan ilmentävät syvällisintä totuutta ihmisestä, sitä että hänet ”on luotu Jumalan kuvaksi”.

Näin ollen seksuaalisuus, jossa mies ja nainen lahjoittavat itsensä toisilleen aviopuolisoille ominaisessa ja vain heille tarkoitettussa aktissa, ei ole suinkaan pelkkää biologiaa, vaan koskee ihmispersoonan sisintä ydintä sellaisenaan. Seksuaalisuus toteutuu todella inhimillisellä tavalla vain, jos se jäsenyy osaksi rakkautta, jolla mies ja nainen sitoutuvat kokonaan toisiinsa aina kuolemaan asti. Täydellinen fyysinen itsensä lahjoittaminen olisi valheellista, ellei se ole merkki ja hedelmä täydellisestä persoonallisesta lahjoittamisesta, jossa koko persoona, myös ajallinen ulottuvuus, on läsnä. Jos henkilö pidättää itsellään jotakin tai varaa mahdollisuuden päättää toisin tulevaisuudessa, jo tämän vuoksi hän ei lahjoita itseään kokonaan.

Tämä aviollisen rakkauden kokonaisvaltaisuuden vaatimus vastaa myös vastuullisen hedelmällisyyden vaatimusta. Ihmisolennon syntymiseen tähtäävänä se ylittää luonnoltaan pelkän biologisen järjestyksen ja käsittää koko joukon persoonallisia arvoja, joiden harmoniseen kasvuun tarvitaan kummankin vanhemman jatkuvaa ja yksimielistä panosta.

Ainoa ”paikka”, jossa tämä lahjoittaminen on mahdollista sen koko totuudessa, on avioliitto, vapaasti ja tietoisesti valittu aviollisen rakkauden liitto; siinä mies ja nainen vastaanottavat elämän ja rakkauden intiimin yhteisön, joka on Jumalan tahtoma²³ ja jonka todellinen merkitys paljastuu vain tässä valossa. Avioliittoinstituutio ei ole yhteiskunnan tai auktoriteetin kohtuutonta asioihin puuttumista tai jonkin muodon ulkonaista määräämistä, vaan aviollisen rakkauden liiton sisäinen vaatimus, rakkauden, joka julkisesti vahvistetaan ainoaksi ja muut poissulkevaksi, jotta eletäisiin täydellisessä uskollisuudessa Jumalan, Luojan suunnitelmaa kohtaan. Kaukana siitä, että tämä uskollisuus rajoittaisi persoonan vapautta, se pikemminkin suojaa sitä subjektivismilta ja relativismilta ja tekee sen osalliseksi luovasta Viisaudesta.

Avioliitto ja Jumalan ja ihmisten välinen yhteys

12. Jumalan ja ihmisten välinen rakkauden yhteys, joka on perustavanlaatuinen osa ilmoitusta ja Israelin uskonkokemusta, tulee merkittäväällä tavalla ilmaistuksi miehen ja naisen välille perustetussa avioliitossa. Tämän vuoksi ilmoituksen keskeinen sana, ”Jumala rakastaa kansaansa”, tulee julistetuksi myös niiden elävien ja konkreettisten sanojen välityksellä, joilla mies ja nainen ilmaisevat aviollisen rakkautensa. Heidän rakkaudensiteestään tulee kuva ja symboli liitosta, joka yhdistää Jumalan ja hänen kansansa.²⁴ Synnistä, joka voi vahingoittaa avioliittoa, tulee vastaavasti kuva kansan uskottomuudesta Jumalaansa kohtaan: epäjumalanpalvelus on prostituutiota²⁵, uskottomuus on avionrikkomista ja

23 Ibid., 48.

24 Vrt. esim. Hoos. 2:21; Jer. 3:6-13; Jes. 54.

25 Vrt. Hes. 16:25.

lain noudattamatta jättäminen Herran morsiusrakkauden hylkäämistä. Mutta Israelin uskottomuus ei tuhoa Jumalan ikuista uskollisuutta, ja siksi Jumalan iäti uskollinen rakkaus on esikuva sille uskolliselle rakkaudelle, jonka tulisi vallita aviopuolisoiden välillä.²⁶

Jeesus Kristus, kirkon sulhanen, ja avioliiton sakramentti

13. Jumalan ja ihmisen välinen yhteys saavuttaa lopullisen täyttymyksensä Kristuksessa Jeesuksessa, sulhasessa, joka rakastaa ja antaa itsensä pelastajana ihmiskunnalle yhdistäen sen itseensä ruumiikseen. Hän paljastaa avioliiton alkupe räisen totuuden, totuuden ”alussa”,²⁷ vapauttaa ihmisen sydämen kovuudesta ja tekee hänet kykeneväksi toteuttamaan tämän totuuden kokonaisuudessaan.

Tämä ilmoitus saavuttaa lopullisen täyteytensä siinä rakkau den lahjassa, jonka Jumalan Sana antaa ihmisille omaksues saan inhimillisen luonnon, ja siinä uhrissa, jossa Jeesus Kris tus antaa itsensä ristillä morsiamensa, kirkon, puolesta. Tässä uhrissa paljastuu kokonaan se suunnitelma, jonka Jumala on painanut miehen ja naisen ihmisyyteen heidän luomisestaan saakka.<?> Kastettujen avioliitosta tulee siten todellinen sym boli uudesta ja ikuisesta liitosta, joka on solmittu Kristuksen veressä. Henki, jonka Herra vuodattaa, lahjoittaa uuden sydämen ja antaa miehelle ja naiselle kyvyn rakastaa toisiaan niin kuin Kristus on rakastanut meitä. Aviollinen rakkaus (*amor coniugalis*) saavuttaa täyteyden, johon se on sisäisesti suunnattu, nimittäin pyyteettömän aviorakkauden (*caritas*

26 Vrt. Hoos. 3.

27 Vrt. 1. Moos. 2:24; Matt. 19:5.

28 Vrt. Ef. 5:32-33.

coniugalis). Se on erityinen ja sopiva tapa, jolla puoliset osallistuvat itsensä ristillä lahjoittaneen Kristuksen rakkauteen, jota heidät on myös kutsuttu elämään todeksi.

Näillä syystäkin kuuluisilla sanoilla Tertullianus on erinomaisesti ilmaissut avioelämän ylevyyden ja kauneuden Kristuksessa: "Kuinka kykenisin kuvaamaan sen avioliiton onnea, johon kirkko on puoliset liittänyt, jonka uhri on vahvistanut ja siunaus sinetöinyt, jota enkelit julistavat ja jonka Isä vahvistaa? ... Millainen parivaljakko: Kaksi uskovaa, joilla on yksi toivo, yksi kaipausta, yksi elämänmuoto ja jotka toimittavat samaa palvelusta; molemmat saman Isän lapsia, saman Herran palvelijoita! Hengessä ei ole mitään eroa, ei lihassakaan, vaan he ovat todella kaksi yhdessä lihassa. Missä liha on yksi, siellä henkikin on yksi." <?>

Ottaen vastaan Jumalan sanan ja mietiskellen sitä uskollisesti kirkko on juhlallisesti opettanut ja jatkuvasti opettaa, että kastettujen avioliitto on yksi uuden liiton seitsemästä sakramentista. <?>

Kasteen kautta mies ja nainen on lopullisesti liitetty uuteen ja ikuiseen liittoon, Kristuksen ja kirkon väliseen morsiusliittoon. Tämän tuhoutumattoman liittämisen tähden Luojan perustama avioelämän- ja rakkauden intiimi yhteisö <?> korotetaan ja liitetään Kristuksen aviorakkauteen ja sitä vahvistaa ja rikastuttaa hänen lunastava voimansa.

29 Tertullianus, *Ad uxorem*, II, VIII, 6-8: CCL, I, 393.

30 Vrt. Trenton kirkolliskokous, Sessio XXIV, Canon 1: I. D. Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio*, 33, 149-150.

31 Vrt. pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 48.

Avioliittonsa sakramentaalisuuden vuoksi puoliset on sidottu toisiinsa mitä syvällisimmin purkamattomalla tavalla. Sakramentaalisen merkin kautta heidän kuulumisensa toisilleen edustaa todella Kristuksen yhteyttä kirkon kanssa.

Tämän vuoksi aviopuolisot ovat jatkuva muistutus kirkolle siitä, mitä tapahtui ristillä; he ovat todistajia toisilleen ja lapsilleen pelastuksesta, josta sakramentti tekee heidät osallisiksi. Kuten muutkin sakramentit, avioliitto on tämän pelastustapahtuman muisto, toteutuminen ja profetia: ”Muistona sakramentti antaa heille armon ja velvollisuuden juhlia Jumalan suuria tekoja ja todistaa niistä lapsilleen. Toteutumisena se antaa heille armon ja velvollisuuden toteuttaa käytännössä, nykyhetkessä, anteeksiantavan ja lunastavan rakkauden vaatimukset. Profetiana se antaa armon ja velvollisuuden elää ja todistaa tulevan Kristuksen kohtaamisen toivosta.”³²

Kuten jokainen seitsemästä sakramentista, avioliitto on todellinen pelastustapahtuman symboli, mutta omalla tavallaan. ”Puolisot osallistuvat siihen puolisoina, yhdessä avioparina, siten että avioliiton ensimmäinen ja välitön vaikutus (*res et sacramentum*) ei ole itse yliluonnollinen armo vaan kristillinen avioside, kristillisyydelle tyypillinen kahden ihmisen yhteys, sillä se edustaa Kristuksen inkarnaation salaisuutta ja hänen liittonsa salaisuutta. Niin ikään Kristuksen elämään osallistumisen sisältö on myös erityinen: aviorakkaudessa on jotakin totaalista, joka käsittää persoonan kaikki ulottuvuudet: ruumiin ja viettien kutsun, tunteen ja affektiivisuuden voiman, hengen ja tahdon pyrkimyksen; se tähtää mitä syvimpään

32 Johannes Paavali II, puhe ”Centre de Liaison des Equipes de Recherche” -keskuksen edustajille (3. marraskuuta 1979), 3: *Insegnamenti* II, 2 (1979), 1038.

persoonalliseen ykseyteen, joka johtaa ruumiillisen yhdeksitulemisen lisäksi tulemaan yhdeksi sydämeksi ja yhdeksi sieluksi; se vaatii purkamattomuutta ja uskollisuutta lopullisessa, molemminpuolisessa antautumisessa ja on valmis kantamaan hedelmää (vrt. *Humanae vitae*, 9). Sanalla sanoen kyse on kaiken luonnollisen aviorakkauden normaaleista tunteimerkeistä, jotka saavat kuitenkin uuden merkityksen, joka ei ainoastaan puhdistaa ja vahvista, vaan myös korottaa nämä tunteimerkit ilmaisemaan erityisesti kristillisiä arvoja.”³³

Lapset ovat avioliiton kallisarvoinen lahja

14. Jumalan suunnitelman mukaan avioliitto on perusta laajemmalle perheyhteisölle, sillä avioliittoinstituutio ja aviollinen rakkaus on suunnattu jatkamaan sukua ja kasvattamaan jälkeläisiä, joissa ne saavuttavat kruununsa.³⁴

Syvimmässä todellisuudessaan rakkaus on olennaisesti lahja. Kun aviorakkaus johdattaa aviopuolisot molemminpuoliseen ”tietoon”, joka tekee heidät ”yhdeksi lihaksi”,³⁵ se ei jää vain avioparin sisäiseksi, sillä se tekee heidät kykeneviksi suurimpaan mahdolliseen lahjaan: heistä tulee Jumalan työtovereita elämän antamisessa uudelle ihmispersoonalle. Niinpä antaessaan itsensä toisilleen puolisot eivät lahjoita vain itseään vaan myös lasten todellisuuden, jotka ovat elävä heijastus heidän rakkaudestaan, pysyvä merkki aviollisesta ykseydestä ja elävä ja erottamaton synteesi heidän isyydestään ja äitiydestään.

33 Ibid., 4: s. 1032.

34 Vrt. pastoraalikonsstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 50.

35 Vrt. 1. Moos. 2:24.

Kun heistä tulee vanhempia, puoliset vastaanottavat Jumalalta uuden vastuun lahjan. Heidän vanhempainrakkautensa on kutsuttu tulemaan näkyväksi merkiksi lapsille Jumalan rakkaudesta, ”josta kaikki isyys taivaissa ja maan päällä saa nimensä”.³⁶

Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että aviollinen elämä ei menetä arvoaan edes silloin, kun suvun jatkaminen ei ole mahdollista. Ruumiillinen hedelmättömyys voi olla puolisoille mahdollisuus toisenlaisiin tärkeisiin ihmispersoonan elämää palveleviin tehtäviin, joita ovat esimerkiksi adoptio, erilaiset kasvatustyön muodot ja toisten perheiden, köyhien tai vammaisten lasten auttaminen.

Perhe on persoonien yhteys

15. Avioliitossa ja perheessä muodostuu monimutkainen persoonien välisten suhteiden kokonaisuus – aviollinen elämä, isyys ja äitiys, lapseus ja sisaruus – joiden kautta jokainen ihminen otetaan ”ihmisperheeseen” ja ”Jumalan perheeseen”, joka on kirkko.

Kristillinen avioliitto ja perhe rakentavat kirkkoa, sillä perheessä ihmispersoonaa ei ainoastaan synnytetä ja asteittaisesti johdateta kasvatuksen kautta ihmisyyhteisöön, vaan kasteen uudestisyntymisen ja uskoon kasvattamisen kautta hänet johdatetaan myös Jumalan perheeseen, joka on kirkko.

Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen lunastava voima palauttaa synnin hajottaman ihmisperheen ykseyteensä.³⁷

³⁶ Ef. 3:15.

³⁷ Vrt. pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 78.

Osallisena tämän tapahtuman pelastavasta vaikuttavuudesta kristillinen avioliitto muodostaa luonnollisen paikan, jossa ihmispersoonaa johdatetaan kirkon suureen perheeseen.

Tällä tavalla miehelle ja naiselle alussa annettu käsky olla heidänmälliset ja lisääntyä saavuttaa koko totuutensa ja täyden toteutumisensa.

Näin kirkko löytää sakramentista syntyneessä perheessä kehdon ja sijan, jossa se voi astua ihmissukupolvien keskelle ja ihmissukupolvet puolestaan kirkkoon.

Avioliitto ja neitsyys

16. Neitsyys ja selibaatti Jumalan valtakunnan tähden eivät ole avioliiton arvokkuutta vastaan, vaan edellyttävät sitä ja vahvistavat sen. Avioliitto ja neitsyys ovat kaksi tapaa ilmaista ja elää todeksi Jumalan ja hänen kansansa välisen liiton yhtä salaisuutta. Jos avioliittoa ei arvosteta, ei myöskään Jumalalle vihitty neitsyys voi säilyä; jos inhimillistä seksuaalisuutta ei pidetä Luojan antamana suurenmoisena arvona, luopuminen siitä taivaan valtakunnan tähden kadottaa merkityksensä.

Pyhä Johannes Khrysostomos sanoo aivan oikein: ”Se, joka halventaa avioliittoa, heikentää samalla neitsyyden kunniaa. Se, joka ylistää avioliittoa, tekee neitsyydestä ihailtavamman ja kunnioitettavamman. Sillä se, mikä näyttää hyvältä vain pahan rinnalla, ei voi olla todella hyvää, mutta se, mikä on vielä parempaa kuin kiistämättömät hyvyydet, se on todella hyvää.”³⁸

38 Pyhä Johannes Khrysostomos, *De virginitate*, X: PG 48, 540.

Neitsyydessä ihminen odottaa myös ruumiillisesti Kristuksen ja kirkon välistä eskatologista avioliittoa antaen itsensä kokonaan kirkolle siinä toivossa, että Kristus antaa itsensä kirkolle ikuisen elämän koko totuudessa. Täten neitsyt odottaa lihassaan tulevan ylösnousemuksen uutta maailmaa.³⁹

Tämän todistuksen voimasta neitsyys pitää tietoisuuden avioliiton salaisuudesta kirkossa elävänä ja puolustaa sitä kaikelta heikentymiseltä ja köyhtymiseltä.

Vapauttamalla ihmissydämen erityisellä tavalla⁴⁰ ”lisätäkseen sen rakkautta Jumalaa ja kaikkia ihmisiä kohtaan”⁴¹ neitsyys todistaa, että Jumalan valtakunta ja hänen oikeudenmukaisuutensa ovat se kallisarvoinen helmi, jota pidetään kaikkia muita – suuriakin – arvoja arvokkaampana, ja siksi sitä on etsittävä ainoana lopullisena arvona. Tästä syystä kirkko on koko historiansa ajan aina puolustanut tämän armolahjan ylemmyyttä avioliittoon nähden sen ainutlaatuisen siteen tähden, joka sillä on Jumalan valtakunnan kanssa.⁴²

Huolimatta siitä, että neitsyt on luopunut ruumiin hedelmällisyydestä, hän tulee hengellisesti hedelmälliseksi, monien isäksi ja äidiksi. Tällä tavalla hän myötävaikuttaa perheen toteutumiseen Jumalan suunnitelman mukaisesti.

Tämän vuoksi kristityillä aviopuolisoilla on oikeus odottaa neitsyiltä hyvää esimerkkiä ja todistusta uskollisuudesta kutsumukselleen aina kuolemaan saakka. Aivan kuten uskoll-

39 Vrt. Matt. 22:30.

40 Vrt. 1. Kor. 7:32-35.

41 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Perfectae caritatis*, 12.

42 Vrt. Pius XII, kiertokirje *Sacra Virginitas*, II: AAS 46 (1954), 174ss.

suus on aviopuolisoille toisinaan vaikeaa ja vaatii uhrautumista, kuolettamista ja itsekieltäymystä, se voi olla toisinaan vaikeaa myös neitsyille. Myös mahdollisissa koettelemuksissa heidän uskollisuutensa tulisi vahvistaa aviopuolisoiden uskollisuutta.⁴³

Nämä pohdinnat neitsyydestä tai selibaatista voivat valaista ja auttaa niitä, jotka omasta tahdostaan riippumattomista syistä eivät ole voineet solmia avioliittoa ja ovat sitten hyväksyneet tilanteensa palvelemisen hengessä.

43 Vrt. Johannes Paavali II, kirje *Novo Incipiente* (8. huhtikuuta 1979), 9: AAS 71 (1979), 410-411.

Kolmas osa

KRISTILLISEN PERHEEN TEHTÄVÄ

Perhe, tule siksi mitä olet

17. Jumalan, Luojan ja Lunastajan suunnitelmassa perhe ei ainoastaan löydä identiteettiään, sitä, mitä se on, vaan myös lähetystehtävänsä, sen, mitä se voi ja sen tulee tehdä. Tehtävät, joiden toteuttamiseen historiassa Jumala perheitä kutsuu, johtuvat perheen olemuksesta ja edustavat sen dynaamista ja eksistentiaalista kehitystä. Jokainen perhe löytää itsestään kutsun, jota ei voi sivuuttaa ja joka määrittää perheen arvokkuuden ja vastuun: perhe, tule siksi, mitä olet!

Perheen täytyy palata Jumalan luomistyön ”alkuun”, mikäli se tahtoo tuntea itsensä ja toteuttaa itseään sisäisen totuutensa mukaisesti paitsi siinä, mitä se on, myös siinä, mitä se tekee historiassa. Koska perhe on Jumalan suunnitelmassa perus-

tettu ”avioelämän ja -rakkauden intiimiksi yhteisöksi”,⁴⁴ sen tehtävä on tulla yhä enemmän siksi, mitä se on, eli elämän ja rakkauden yhteisöksi vaivannäössä, joka kaiken luodun ja lunastetun todellisuuden lailla saavuttaa täyttymyksensä Jumalan valtakunnassa. Pyrkien tarkastelemaan tätä asiaa juuria myöten on sanottava, että perheen olemuksen ja tehtävät määrittää viime kädessä rakkaus. Siksi perheen lähetystehtävä on varjella, tuoda ilmi ja välittää rakkautta, joka on elävää heijastusta ja todellista osallisuutta Jumalan rakkaudesta ihmiskuntaa kohtaan ja Herran Kristuksen rakkaudesta morsiantaan kirkkoa kohtaan.

Perheen erityistehtävät ovat tämän perustavanlaatuisen lähetystehtävän ilmausta ja konkreettista toteutumista. On siis välttämätöntä vielä syvemmin tarkastella perheen lähetystehtävän ainutlaatuisia rikkauksia ja tutkia niiden moninaisia ja yhtenäisiä sisältöjä.

Ottaen rakkauden lähtökohdaksi ja palaten siihen jatkuvasti viimeinen piispainsynodi painotti neljää perheen yleistä tehtävää:

- 1) persoonien yhteisön muodostaminen
- 2) elämän palveleminen
- 3) osallistuminen yhteiskunnan kehittämiseen
- 4) osallistuminen kirkon elämään ja lähetystehtävään

44 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 48.

1) PERSONIEN YHTEISÖN MUODOSTAMINEN

Rakkaus yhteyden lähtökohtana ja voimana

18. Perhe, jonka rakkaus perustaa ja tekee eläväksi, on persoonien yhteisö: miehen ja vaimon, vanhempien ja lasten sekä sukulaisten yhteisö. Sen ensimmäinen tehtävä on elää uskollisesti yhteyden todellisuutta pyrkien jatkuvasti kehittämään aitoa persoonien yhteisöä.

Tämän tehtävän sisäinen lähtökohta, pysyvä voima ja lopullinen päämäärä on rakkaus: niin kuin perhe ilman rakkautta ei ole persoonien yhteisö, ei myöskään perhe voi elää, kasvaa tai täydellistyä persoonien yhteisöksi ilman rakkautta. Se, mitä kirjoitin kiertokirjeessä *Redemptor hominis*, pätee ensi sijassa ja erityisesti perheeseen: ”Ihminen ei voi elää ilman rakkautta. Ihminen pysyy itselleen käsittämättömänä olentona, hänen elämällään ei ole tarkoitusta, ellei rakkaus ilmoita hänelle itseään, jos hän ei kohtaa rakkautta, jos hän ei kosketa sitä eikä tee siitä jollain lailla omaansa, jos hän ei löydä elävää osallisuutta siihen.”⁴⁵

Miehen ja vaimon rakkaus avioliitossa sekä johdetussa ja laajemmassa merkityksessä rakkaus saman perheen jäsenten välillä – vanhempien ja lasten, veljien ja sisarten, sukulaisten ja perhekuntaan kuuluvien välillä – saa elämän ja tuen jatkuvasta sisäisestä dynamiikasta. Se joka johdattaa perheen yhä syvempään ja intensiivisempään yhteyteen, joka on avio- ja perheyhteisön perusta ja sielu.

45 Johannes Paavali II, kiertokirje *Redemptor hominis*, 10: AAS 71 (1979) 274.

Aviollisen yhteyden jakamaton ykseys

19. Ensimmäinen yhteys on se, joka perustetaan ja joka kehittyy aviopuolisoiden välillä: aviorakkauden liiton voimasta mies ja nainen ”eivät enää ole kaksi, vaan yksi liha”.⁴⁶ Heidät on kutsuttu jatkuvasti kasvamaan tässä yhteydessä olemalla joka päivä uskollisia aviolupaukselleen, jossa he antoivat itsensä toisilleen kokonaan.

Tämän aviollisen yhteyden juurena on miehen ja naisen välinen luonnollinen toisiaan täydentävyys, ja sitä ravitsee aviopuolisoiden persoonallinen tahto jakaa koko elämän suunnitelmansa, se, mitä heillä on ja mitä he ovat. Siksi tällainen yhteys on syvästi inhimillisen tarpeen hedelmä ja merkki. Mutta Herrassa Kristuksessa Jumala ottaa tämän inhimillisen tarpeen, vahvistaa, puhdistaa, korottaa ja johdattaa sen täydellisyyteen avioliiton sakramentissa. Pyhä Henki, joka vuodatetaan sakramentaalisessa vietossa, lahjoittaa kristillisille aviopuolisille uuden rakkauden yhteyden lahjan, joka on elävä ja todellinen kuva siitä ainutlaatuisesta ykseydestä, joka tekee kirkosta Herran Jeesuksen jakamattoman mystisen ruumiin.

Hengen lahja kristillisille aviopuolisille on elämän käsky ja samalla stimuloiva impulssi, jotta he päivittäin edistyvät kohti rikkaampaa keskinäistä ykseyttä kaikilla tasoilla – ruumiin, luonteen, sydämen, ymmärryksen, tahdon ja sielun tasolla⁴⁷ – paljastaen tällä tavalla kirkolle ja maailmalle uuden rakkauden yhteyden, jonka Kristuksen armo antaa.

46 Matt. 19:6; vrt. 1. Moos. 2:24.

47 Vrt. Johannes Paavali II, puhe aviopuolisille Kinshasassa (3. toukokuuta 1980), 4: AAS 72 (1980), 426-427.

Moniavioisuus sotii radikaalisti tällaista yhteyttä vastaan. Se kieltää suoranaisesti Jumalan suunnitelman, joka ilmoitettiin aikojen alussa, koska se on vastoin miehen ja naisen yhtäläistä persoonallista arvokkuutta – he lahjoittavat itsensä avioliitossa rakkaudella, joka on totaalinen ja juuri siksi yksi ainoa ja muut poissulkeva. Kuten Vatikaanin II kirkolliskokous kirjoittaa: ”Täydellisessä, keskinäisessä rakkaudessa on sekä naiselle että miehelle tunnustettava sama persoonallinen arvo. Siinä Herran vahvistama avioliiton ykseys on selvästi nähtävissä.”⁴⁸

Purkamaton yhteys

20. Aviolliselle yhteydelle ei ole tunnusomaista ainoastaan ykseys vaan myös purkamattomuus: ”Sekä tämä läheinen yhteys, jossa kaksi ihmistä lahjoittaa itsensä toisilleen, että myös lasten etu vaatii puolisoilta täydellistä uskollisuutta ja heidän liittonsa purkamattomuutta.”⁴⁹

Kirkon perustavanlaatuinen velvollisuus on vahvistaa jälleen voimakkaasti, kuten synodin isät tekivät, oppi avioliiton purkamattomuudesta. Kaikille niille, jotka meidän aikanamme pitävät vaikeana tai jopa mahdottomana sitoa itseään yhteen ihmiseen koko elämän ajaksi, ja kaikille niille, joihin vaikuttaa avioliiton purkamattomuuden torjuva ja avoimesti puolisoiden uskollisuudensitoumusta pilkkaava kulttuuri, on välttämätöntä vahvistaa uudelleen hyvä uutinen aviorakkauden ehdottomuudesta, jonka perusta ja voima on Jeesuksessa Kristuksessa.⁵⁰

48 Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 49; vrt. Johannes Paavali, puhe Kinshasassa, 4: AAS 72 (1980), 426-427.

49 Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 48.

50 Ef. 5:25.

Aviopuolisoiden persoonalliseen ja totaaliseen itsensä lahjoittamiseen juurtunut ja lasten edun vaatima avioliiton purkamattomuus saavuttaa perimmäisen totuutensa suunnitelmasa, jonka Jumala on paljastanut ilmoituksessaan. Hän tahtoo ja lahjoittaa avioliiton purkamattomuuden ehdottoman uskollisen rakkautensa hedelmänä, merkinä ja vaatimuksena, rakkauden, jolla Jumala rakastaa ihmistä ja jolla Herra Jeesus rakastaa kirkkoa.

Kristus uudistaa alkuperäisen suunnitelman, jonka Luoja on kirjoittanut miehen ja naisen sydämeen, ja avioliiton sakramentin vietossa hän antaa "uuden sydämen": siten puoliset eivät ainoastaan kykene voittamaan "sydämen kovuutta",⁵¹ vaan ennen kaikkea he kykenevät jakamaan Kristuksen täyden ja ehdottoman rakkauden, Kristuksen, joka on lihaksi tullut uusi ja ikuinen liitto. Kuten Herra Jeesus on "uskollinen todistaja",⁵² Jumalan lupausten toteutunut "kyllä",⁵³ ja siten hänessä toteutui korkeimmalla tavalla se ehdoton uskollisuus, jolla Jumala rakastaa kansaansa, samalla tavoin kristilliset avioparit on kutsuttu todella osallistumaan siihen peruuttamattomaan purkamattomuuteen, joka liittää Kristuksen kirkkoon, morsiamensa, jota hän rakastaa loppuun asti.⁵⁴

Sakramentin lahja on samalla kertaa kutsumus ja käsky kristillisille aviopuolisoille pysyä uskollisina toisilleen ikuisesti, jokaisen koettelemuksen ja vaikeuden läpi, jalomielisen kuuliaisina Herran pyhää tahtoa kohtaan: "Minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erottako."⁵⁵

51 Vrt. Matt. 19:8.

52 Ilm. 3:14.

53 Vrt. 2. Kor. 1:19-20.

54 Vrt. Joh. 13:1.

55 Matt. 19:6.

Avioliiton purkamattomuuden ja uskollisuuden mittaamattomasta arvosta todistaminen on yksi aikamme kristillisten avioparien kallisarvoisimmista ja tärkeimmistä tehtävistä. Siksi yhdessä kaikkien piispainsynodiin osallistuneiden veljien kanssa ylistän ja rohkaisen kaikkia niitä lukuisia aviopareja, jotka kohtaamistaan suuristakin vaikeuksista huolimatta säilyttävät ja kehittävät purkamattomuuden hyvyttä. Siten he nöyrästi ja rohkeasti suorittavat heille uskottua tehtävää olla maailmassa ”merkki” – pieni ja arvokas merkki, joskus myös kiusausten alainen, mutta aina uudistettu merkki – siitä horjumattomasta uskollisuudesta, jolla Jumala ja Jeesus Kristus rakastavat jokaista ihmistä. Mutta on myös tunnistettava niiden puolisoitten todistuksen arvo, jotka puolisonsa hylkäämäksi tultuaankin kristillisen uskon ja toivon voimasta eivät ole astuneet uuteen liittoon. Nämä puoliset antavat autenttisen todistuksen uskollisuudesta, jota nykymaailma suuresti tarvitsee. Siksi kirkon paimenten ja uskovien tulee rohkaista ja auttaa heitä.

Laajempi perheyhteys

21. Aviollinen yhteys on perusta, jolle rakentuu laajempi perheyhteys vanhempien ja lasten, veljien ja sisarten, sukulaisten ja perhekunnan muiden jäsenten välillä.

Tämä yhteys juurtuu luonnollisista lihan ja veren siteistä ja kasvaa todella inhimilliseen täydellisyyteen vielä syvempien ja rikkaampien hengen siteiden perustamisessa ja kypsymisessä. Rakkaus, joka virvoittaa ihmissuhteita eri perheenjäsenten kesken, on perheyhteyttä ja -yhteisöä muovaava ja sitä elävöittävä sisäinen voima.

Kristillinen perhe on myös kutsuttu kokemaan uusi ja alkuperäinen yhteys, joka vahvistaa ja täydellistää luonnollisen ja inhimillisen yhteyden. Jeesuksen Kristuksen armo, hänen, joka on ”esikoinen suuressa veljesjoukossa”,⁵⁶ on luonnoltaan ja sisäiseltä dynamiikaltaan ”veljeyden armoa”, kuten pyhä Tuomas Akvinolainen sitä kutsui.⁵⁷ Pyhä Henki, joka vuodattetaan sakramenttien vietossa, on yliluonnollisen yhteyden elävä lähde ja ehtymätön ravinto, joka kokoaa uskovat ja yhdistää heidät Kristukseen ja toisiinsa Jumalan kirkon ykseydessä. Kristillisessä perheessä kirkollinen yhteys paljastuu ja toteutuu, ja senkin tähden sitä voidaan ja sitä tulee kutsua ”kotikirkoksi”.⁵⁸

Kaikilla perheenjäsenillä, jokaisella oman lahjansa mukaan, on armo ja velvollisuus rakentaa päivästä päivään persoonien yhteyttä, niin että perheestä tulee ”rikkaamman ihmisyyden koulu”.⁵⁹ Tämä tapahtuu osoittamalla huolenpitoa ja rakkautta pieniä, sairaita ja vanhuksia kohtaan, vastavuoroisessa jokapäiväisessä palvelemisessa, hyvyyksien, ilojen ja surujen jakamisessa.

Tuon yhteyden rakentamiseen tarjoaa perustavanlaatuisen mahdollisuuden vanhempien ja lasten välinen kasvatuksellinen vaihtokauppa,⁶⁰ jossa jokainen antaa ja vastaanottaa. Vanhempiaan kohtaan osoittamansa rakkauden, kunnioituksen ja kuuliaisuuden kautta lapset antavat erityisen ja korvaamattoman panoksensa aidosti inhimillisen ja kristillisen

56 Room. 8:29.

57 Pyhä Tuomas Akvinolainen, *Summa Theologiae*, II-II, q. 14, art. 2, ad 4.

58 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 11; vrt. *Apostolicam actuositatem*, 11.

59 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 52.

60 Vrt. Ef. 6: 1-4; Kol. 3:20-21.

perheen rakentamiseksi.⁶¹ Tässä heitä auttaa se, että vanhemmat harjoittavat luovuttamatonta auktoriteettiaan todellisena ja varsinaisena ”palvelutehtävänä” eli palveluksena lastensa inhimilliselle ja kristilliselle hyvinvoinnille, erityisesti auttaen heitä saavuttamaan todella vastuullisen vapauden; ja se, että vanhemmat säilyttävät elävän tietoisuuden ”lahjasta”, jonka he jatkuvasti vastaanottavat lapsilta.

Perheyhteys voidaan säilyttää ja täydellistää ainoastaan suuren uhrautumisen hengessä. Se vaatii kaikilta altista ja anteliasta valmiutta ymmärrykseen, pitkämielisyyteen, anteeksiantoon ja sovintoon. Yksikään perhe ei ole tietämätön siitä, kuinka itsekkyyks, erimielisyys, jännitteet ja ristiriidat hyökkäävät väkivaltaisesti yhteyttä vastaan ja toisinaan haavoittavat sitä kuolettavasti: näin perhe-elämä hajoaa monin erilaisin tavoin. Mutta samaan aikaan rauhan Jumala kutsuu jokaista perhettä iloiseen ja uudistavaan ”sovinnon” kokemukseen, yhteyden korjaamiseen ja ykseyden palauttamiseen. Erityisesti osallistuminen sovituksen sakramenttiin ja yhden Kristuksen ruumiin juhla-ateriaan tarjoaa kristillisille perheille armon ja velvollisuuden voittaa kaikki epäsopu ja kulkea kohti yhteyden täyteyttä, jota Jumala tahtoo. Näin he vastaavat Herran palavaan toiveeseen: ”Että he kaikki olisivat yhtä.”⁶²

Naisten oikeudet ja tehtävät

22. Koska perhe on persoonien yhteys ja yhteisö ja sen on myös jatkuvasti tultava sellaiseksi, perhe löytää rakkaudesta syyn ja lakkaamattoman innoituksen ottaa vastaan, kunnioittaa

61 Pastoraalikongregaatiossa *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 48.

62 Joh. 17:21.

ja edistää jokaisen jäsenensä ylevintä persoonallista arvokkuutta elävänä Jumalan kuvana. Niin kuin synodin isät aivan oikein vahvistivat, avio- ja perhesuhteiden autenttisuuden moraalikriteeri koostuu yksittäisten persoonien arvokkuuden ja kutsumuksen vaalimisesta, persoonien, jotka saavuttavat täyteytensä vilpittömässä oman itsensä lahjoittamisessa.⁶³

Tästä näkökulmasta synodi kiinnitti erityisen paljon huomiota naisiin, heidän oikeuksiinsa ja tehtäviinsä perheessä ja yhteiskunnassa. Samalta kannalta on pohdittava myös miehiä aviomiehinä ja isinä, kuten myös lapsia ja vanhuksia.

Ennen kaikkea on tärkeää korostaa naisten yhtäläistä arvokkuutta ja vastuuta miesten kanssa. Tämä tasa-arvoisuus toteutuu ainutlaatuisella tavalla kummankin vastavuoroisessa antautumisessa toisilleen ja molempien yhdessä lapsilleen, mikä on avioliitolle ja perheelle ominaista. Sen, minkä ihmisjärki käsittää ja tunnistaa intuitiivisesti, Jumalan sana paljastaa täyteydessään: pelastushistoria on jatkuvaa ja loistavaa todistusta naisten arvokkuudesta.

Luodessaan ihmisen ”mieheksi ja naiseksi”⁶⁴ Jumala lahjoitti persoonallisen arvokkuuden miehelle ja naiselle yhtä lailla ja antoi heille ihmispersoonalle kuuluvat luovuttamattomat oikeudet ja velvollisuudet. Jumala tuo sitten ilmi naisen arvokkuuden korkeimmalla mahdollisella tavalla omaksuessaan ihmislihan Neitsyt Mariasta, jota kirkko kunnioittaa Jumalanäitinä, kutsuen häntä uudeksi Eevaksi ja esittäen hänet lunastetun naisen esikuvana. Jeesuksen hienovarainen kunnioitus naisia kohtaan, joita hän kutsui seuraajikseen ja

63 Pastoraalikonsstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 24.

64 1. Moos. 1:27.

ystävikseen, hänen ilmestymisensä pääsiäisaamuna naiselle ennen muita opetuslapsia, naisille annettu tehtävä viedä ilosanoma ylösnousemuksesta apostoleille – nämä kaikki ovat merkkejä, jotka vahvistavat Herran Jeesuksen erityisen arvostuksen naisia kohtaan. Apostoli Paavali sanoo: ”Te kaikki olette Jumalan lapsia, kun uskotte Kristukseen Jeesukseen... Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi.”⁶⁵

Naiset ja yhteiskunta

23. Pyrkimättä käsittelemään naisten ja yhteiskunnan välisten suhteiden laajaa ja monimutkaista aihepiiriä kaikilta näkökohdiltaan ja rajaten tarkastelun muutamaaan olennaisimpaan seikkaan ei voi olla huomaamatta, että perhe-elämän erityisalueella laajalle levinnyt sosiaalinen ja kulttuurinen traditio on pitänyt naisen tehtävänä yksinomaan vaimona ja äitinä olemista ilman asianmukaista pääsyä julkisiin tehtäviin, jotka on yleensä varattu miehille.

Ei ole epäilystä siitä, että miehen ja naisen yhtäläinen arvokkuus ja vastuu oikeuttavat täysin naisten pääsyn julkisiin tehtäviin. Toisaalta naisten todellinen edistys edellyttää, että heidän äidin- ja perhetehtäviensä arvo tunnustetaan täysin suhteessa muihin julkisiin tehtäviin ja ammatteihin. Lisäksi näiden tehtävien ja ammattien täytyy liittyä harmonisesti toisiinsa, jos tahdotaan todella ja täysin inhimillistä yhteiskunta- ja kulttuurikehitystä.

65 Gal. 3:26, 28.

Tämä tapahtuu helpommin, jos synodin toiveiden mukaisesti uudistunut ”työn teologia” valaisee ja syventää työn merkitystä kristillisessä elämässä, määrittää perustavanlaatuisen siteen työn ja perheen välillä ja siten myös kotona tehtävän työn ja lasten kasvatuksen alkuperäisen ja korvaamattoman merkityksen.⁶⁶ Siksi kirkko voi ja sen tulee auttaa nyky-yhteiskuntaa vaatien väsymättä, että naisten kotona tekemä työ tunnustetaan ja sen korvaamatonta arvoa kunnioitetaan kaikkien taholta. Tämä on erityisen tärkeää kasvatuksessa: syrjintä eri töiden ja ammattien välillä kitketään juuria myöten, kun on selvää, että kaikki ihmiset työskentelevät kaikilla alueilla yhtäläisin oikeuksin ja velvollisuuksin. Näin Jumalan kuva miehessä ja naisessa loistaa kirkkaammin.

Vaikka on tunnustettava, että naisilla on sama oikeus kuin miehillä toimia erilaisissa julkisissa tehtävissä, yhteiskunnan tulee rakentua niin, että vaimoja ja äitejä ei tosiasiallisesti pakoteta työskentelemään kodin ulkopuolella ja että heidän perheensä voivat elää ja menestyä arvokkaasti, vaikka he omistautuisivatkin kokonaan perheelleen.

Lisäksi on voitettava ajattelutapa, joka kunnioittaa naisia enemmän kodin ulkopuolella kuin perheessä tehdyn työn vuoksi. Mutta tämä edellyttää, että miehet todella arvostavat ja rakastavat naisia kunnioittaen täysin heidän persoonallista arvokkuuttaan ja että yhteiskunta luo ja kehittää olosuhteet kotona työskentelemiseen.

Kunnioittaen täysin miesten ja naisten eri kutsumuksia kirkon täytyy omassa elämässään niin paljon kuin mahdollista

66 Vrt. Johannes Paavali II, kiertokirje *Laborem Exercens*, 19: AAS 73 (1981), 625.

edistää heidän yhtäläisiä oikeuksiaan ja arvokkuuttaan. Tämä on kaikkien hyväksi: perheen, yhteiskunnan ja kirkon.

On selvää, että tämä kaikki ei merkitse sitä, että naisten pitäisi luopua naisellisuudestaan tai jäljitellä miesten roolia, vaan todella naisellisen ihmisyyden täyteyttä, jonka on tultava ilmi naisen toiminnassa, olipa se perheessä tai sen ulkopuolella, jättämättä myöskään huomiotta tapojen ja kulttuurien erilaisuutta.

Loukkaukset naisten arvokkuutta vastaan

24. Valitettavasti kristillistä sanomaa naisten arvokkuudesta vastustaa se sitkeä ajattelutapa, joka ei pidä ihmistä persoonana vaan asiana, kauppatavarana, itsekkään edun ja pelkän mielihyvän palvelijana: naiset ovat tämän ajattelutavan ensimmäiset uhrin.

Tämä ajattelutapa tuottaa todella katkeria hedelmiä, kuten miesten ja naisten halveksuntaa, orjuutta, heikkojen sortoa, pornografiaa, prostituutiota erityisesti järjestäytyneessä muodossa, ja kaikenlaista syrjintää, jota ilmenee koulutuksessa, työelämässä, palkkauksessa jne.

Suuressa osassa yhteiskuntaamme on yhä jäljellä monia alenavia syrjintämuotoja, jotka koskevat ja vakavasti vahingoittavat tiettyjä naisryhmiä, esimerkiksi lapsettomia vaimoja, leskiä, puolisoista erillään asuvia tai eronneita tai naimattomia äitejä.

Synodin isät tuomitsivat nämä ja muut syrjintämuodot mahdollisimman vahvasti. Pyydän siksi, että kaikki ryhtyvät

erityiseen entistä voimakkaampaan ja tehokkaampaan pastoraalityöhön, jotta nämä syrjintämuodot voitettaisiin lopullisesti ja Jumalan kuvaa, joka loistaa poikkeuksetta kaikissa ihmisissä, kunnioitettaisiin täysin.

Miehet aviomiehinä ja isinä

25. Perheen ja avioliiton yhteydessä ja yhteisössä miestä kutsutaan elämään todeksi lahjaansa ja tehtävänsä aviomiehenä ja isänä.

Vaimossaan hän näkee Jumalan suunnitelman täyttyvän: "Ei ole hyvä ihmisen olla yksinään. Minä teen hänelle kumppanin, joka sopii hänen avukseen."⁶⁷ Ja hän tekee Aadamin, ensimmäisen aviomiehen äänestä omansa: "Tämä on luu minun luustani ja liha minun lihastani."⁶⁸

Autenttinen aviorakkaus edellyttää ja vaatii, että mies kunnioittaa syvästi naisen yhtäläistä arvokkuutta: "Sinä et ole hänen herransa", kirjoittaa pyhä Ambrosius, "vaan hänen aviomiehensä; häntä ei annettu sinulle orjattareksi, vaan vaimoksi... Vastaa hänen huomaavaisuuteensa sinua kohtaan, ole kiitollinen hänen rakkaudestaan."⁶⁹ Miehen elämän vaimonsa kanssa tulee olla "erityinen henkilökohtaisen ystävyysmuoto".⁷⁰ Kristittynä häntä kutsutaan kehittämään uutta rakkauden asennetta osoittaen vaimoaan kohtaan hellää ja voimakasta rakkautta, jolla Kristuskin rakastaa kirkkoaan.⁷¹

67 1. Moos. 2:18.

68 1. Moos. 2:23.

69 Pyhä Ambrosius, *Exameron*, V, 7, 19: CSEL 32, I, 154.

70 Paavali VI, kiertokirje *Humanae vitae*, 9: AAS 60 (1968), 486.

71 Vrt. Ef. 5:25.

Rakkaus äidiksi tullutta vaimoa kohtaan ja rakkaus lapsia kohtaan ovat miehelle luonnollinen tie ymmärtää ja toteuttaa isyyttään. Ennen kaikkea siellä, missä yhteiskunta- ja kulttuuriolosuhteet herkästi rohkaisevat isiä olemaan vähemmän tekemisissä perheensä kanssa tai ainakin vähemmän läsnä kasvatustyössä, on nähtävä vaivaa, että saavutettaisiin uudelleen vakaumus siitä, että isän asema ja tehtävä perheessä ja perheen puolesta on ainutlaatuisen ja korvaamattoman tärkeä.⁷² Kuten kokemus osoittaa, isän poissaolo aiheuttaa psykologista ja moraalista epätasapainoa ja huomattavia vaikeuksia perhesuhteissa, kuten myös päinvastaisissa olosuhteissa isän sortava läsnäolo erityisesti siellä, missä edelleen elää ”machismo”-ilmiö tai väärä miesten etuoikeuksien ylemmyys, joka nöyryyttää naista ja estää terveiden perhesuhteiden kehityksen.

Paljastaen ja eläen todeksi maan päällä itse Jumalan isyyttä⁷³ mies on kutsuttu takaamaan kaikkien perheenjäsenten sopu-
sointuisen ja yhtenäisen kehityksen. Hän täyttää tämän tehtävän kantamalla auliisti vastuuta äidin sydämen alla siinnees-
tä elämästä, sitoutumalla ahkerammin kasvatustehtävään, jonka hän jakaa vaimonsa kanssa,⁷⁴ työnteolla, jonka ei koskaan pidä olla perhettä jakava tekijä vaan edistää sen ykseyttä ja vakautta, ja todistamalla aikuisesta kristillisestä elämästä, joka tehokkaasti johdattaa lapset elävään kokemukseen Kristuksesta ja kirkosta.

72 Vrt. Johannes Paavali II, saarna Ternin uskoville (19. maaliskuuta 1981), 3-5: AAS 73 (1981), 268-271.

73 Vrt. Ef. 3:15.

74 Pastoraalikongregaatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 52.

Lasten oikeudet

26. Perheessä, joka on persoonien yhteisö, on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsiin kehittämällä syvää arvostusta heidän persoonallista arvokkuuttaan kohtaan ja kunnioittamalla ja palvelemalla heidän oikeuksiaan. Tämä pätee jokaiseen lapseen, mutta on sitäkin tärkeämpää, mitä pienempi ja kaikkea tarvitsevämpi lapsi on, tai jos hän on sairas, kärsivä tai vammainen.

Vaalimalla ja harjoittamalla hellää ja voimakasta huolenpitoa jokaista lasta kohtaan kirkko täyttää perustavanlaatuista tehtäväänsä, koska se on kutsuttu paljastamaan ja toistamaan historiassa Herran Kristuksen esimerkkiä ja käskyä, hänen, joka tahtoi asettaa lapsen Jumalan valtakunnan keskukseen: "Sallikaa lasten tulla minun luokseni ... Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta."⁷⁵

Toistan jälleen sen, mitä sanoin YK:n yleiskokoukselle 2. lokakuuta 1979: "Tahdon ilmaista ilon, jonka me kaikki näemme lapsissa – elämän kevään, ennakoimisen jokaisen nykyisen maallisen kotimaamme tulevasta historiasta. Yksikään maailman maa, yksikään poliittinen järjestelmä ei voi ajatella tulevaisuuttaan ilman mielikuvia näistä uusista sukupolvista, jotka vastaanottavat vanhemmiltaan arvojen, velvollisuuksien, kansakuntansa ja koko ihmiskunnan toiveiden moninaisen perinnön. Huolenpito lapsesta jo ennen syntymää, sikiämissen ensi hetkestä lähtien ja sitten kautta lapsuus- ja nuoruusvuosien on ensisijainen ja perustavanlaatuinen ihmissuhteen testi. Mitä parempaa toivetta voisin siis esittää jokaiselle kansakunnalle, koko ihmiskunnalle ja kaikille maailman lap-

75 Luuk. 18:16; vrt. Matt. 19:14; Mark. 10:14.

sille kuin toiveen paremmasta tulevaisuudesta, jossa ihmis-oikeuksien kunnioittamisesta tulee täyttä totta lähestyvällä kolmannella vuosituhanella?”⁷⁶

Hyväksyntä, rakkaus, arvostus, monipuolinen ja yhtenäinen materiaallinen, emotionaalinen, kasvatuksellinen ja hengellinen huolenpito jokaista tähän maailmaan tulevaa lasta kohtaan olkoon aina kaikkien kristittyjen, erityisesti kristillisten perheiden, tunnusomainen ja olennainen piirre. Kun lapset voivat kasvaa ”viisaudessa ja iässä ja armossa Jumalan ja ihmisten edessä”,⁷⁷ he antavat oman arvokkaan panoksensa perheyhteisön rakentamiseksi ja myös vanhempiensa pyhittymiseksi.⁷⁸

Vanhukset perheessä

27. On kulttuureja, jotka osoittavat ainutlaatuista kunnioitusta ja suurta rakkautta vanhuksia kohtaan. Kaukana siitä, että he olisivat perheen hylkäämiä tai heitä siedettäisiin vain tarpeettomina taakkoina, he ovat jatkuvasti läsnä perheen elämässä ja ottavat siinä aktiivisen ja vastuullisen roolin, vaikkakin heidän täytyy samalla kunnioittaa uuden perheen autonomiaa. Ennen kaikkea he täyttävät tärkeää tehtävää todistaa menneestä ja olla viisauden lähteenä nuorille ja tuleville sukupolville.

Toiset kulttuurit taas erityisesti järjestäytymättömän teollistumis- ja kaupungistumiskehityksen myötä ovat kohdelleet ja

76 Johannes Paavali II, puhe YK:n yleiskokoukselle (2. lokakuuta 1979), 21: AAS 71(1979), 1159.

77 Luuk. 2:52.

78 Pastoraalikongregaatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 48.

yhä kohtelevat vanhuksia syrjivästi tavoilla, joita ei voi hyväksyä. Tämä aiheuttaa heille akuuttia kärsimystä ja samalla köyhdyttää henkisesti monia perheitä.

Kirkon pastoraalisen toiminnan täytyy auttaa kaikkia löytämään uudelleen ja hyödyntämään vanhusten roolia kansalais- ja kirkollisessa yhteisössä, erityisesti perheessä. Todellakin ”vanhusten elämä auttaa meitä kirkastamaan inhimillisten arvojen kirjon; se näyttää sukupolvien jatkuvuuden ja ihmeellisesti osoittaa Jumalan kansan keskinäisen riippuvuuden. Vanhuksilla on usein armolahja ylittää sukupolvia erottava kuilu, ennen kuin se ehtii syntyäkään. Kuinka moni lapsi onkaan löytänyt ymmärrystä ja rakkautta vanhusten silmistä, sanoista ja hyväilyistä! Kuinka moni ikääntynyt ihminen onkaan halukkaasti allekirjoittanut nämä inspiroidut Raamatun sanat: ‘Vanhusten kruununa ovat lastenlapset’(Sananl. 17:6).”⁷⁹

2) ELÄMÄN PALVELEMINEN

1. Elämän välittäminen

Yhteistyössä Jumalan, Luojan rakkaudessa

28. Luomalla miehen ja naisen kuvakseen ja kaltaisuuteensa Jumala kruunasi ja täydellisti kättensä työn. Hän kutsuu heitä erityiseen osallisuuteen rakkaudestaan ja voimastaan Luojana ja Isänä heidän vapaan ja vastuullisen yhteistyönsä kaut-

⁷⁹ Johannes Paavali II, puhe kansainvälisen ”aktiivisen ikääntymisen foorumin” osanottajille (5. syyskuuta 1980), 5: *Insegnamenti*, III, 2 (1980), 539.

ta ihmiselämän lahjan välittämisessä: ”Jumala siunasi heidät ja sanoi heille: ’Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa ja ottakaa se valtaanne.’”⁸⁰

Siten perheen perustavanlaatuinen tehtävä on palvella elämää, toteuttaa historian kuluessa Luojan alkuperäistä siunausta välittää suvunjatkamisessa Jumalan kuva ihmiseltä toiselle.⁸¹

Hedelmällisyys on aviorakkauden hedelmä ja merkki, elävä todistus puolisoiden täydellisestä vastavuoroisesta antautumisesta toisilleen: ”Sen vuoksi aviollisen rakkauden oikea vaaliminen ja koko siitä syntyvä perhe-elämä kannustavat puolisoita – väheksymättä avioliiton muitakaan tarkoituksperiä – urheaan ja halukkaaseen yhteistyöhön Luojan ja Vapah-tajan rakkauden kanssa, hänen, joka heidän kauttansa jatkuvasti laajentaa ja rikastuttaa omaa perhettänsä.”⁸²

Aviorakkauden hedelmällisyys ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan lasten saamiseen, vaikka se ymmärrettäisiinkin erityisen inhimillisessä ulottuvuudessaan. Sitä laajentavat ja rikastuttavat kaikki ne moraalisen, hengellisen ja yliluonnollisen elämän hedelmät, joita isä ja äiti on kutsuttu jakamaan lapsilleen ja heidän kauttaan kirkolle ja maailmalle.

Kirkon aina vanha mutta aina uusi opetus ja sääntö

29. Juuri siksi, että aviopuolisoiden rakkaus on ainutlaatuista osallisuutta elämän salaisuuteen ja itse Jumalan rakkauteen,

80 1. Moos. 1:28.

81 Vrt. 1. Moos. 5:1-3.

82 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 50.

kirkko tietää saaneensa erityisen tehtävän suojella ja varjella avioliiton korkeaa arvoa ja vakavaa vastuuta ihmiselämän edelleen välittämisestä.

Jatkaen kirkollisen yhteisön elävää traditiota kautta historian Vatikaanin II kirkolliskokous ja edeltäjäni Paavali VI:n opetusvirka, ilmaistuna ennen kaikkea kiertokirjeessä *Humanae vitae*, ovat antaneet ajallemme todella profeettallisen sanoman, joka uudelleen vahvistaa ja tähdentää selvästi kirkon aina vanhan mutta aina uuden opetuksen ja säännön avioliitosta ja ihmiselämän edelleen välittämisestä.

Siksi synodin isät julistivat viimeisessä kokouksessaan: ”Tämä pyhä synodi, joka on kokoontunut yhdessä Pietarin seuraajan kanssa uskon ykseydessä, pitäytyy vakaasti siihen, mitä Vatikaanin II kirkolliskokouksessa (vrt. *Gaudium et spes* 50) ja sen jälkeen kiertokirjeessä *Humanae vitae* on julistettu, erityisesti siihen, että aviorakkauden täytyy olla täysin inhimillistä, muut poissulkevaa ja avointa uudelle elämälle (*Humanae vitae*, 11; vrt. 9, 12).”⁸³

Kirkko on elämän puolella

30. Kirkon opetus sijoittuu nykyään sellaiseen sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin, joka tekee sen ymmärtämisen vaikeammaksi mutta sitäkin tärkeämmäksi ja korvaamattomaksi miehen ja naisen todellisen hyvän edistämisen kannalta.

83 Propositio 21. Kiertokirjeen *Humanae vitae* kohta 11 päättyy näin: ”Muistuttaessaan ihmisiä niiden luonnollisen lain säästösten noudattamisesta, joita sen jatkuva opetus tulkitsee, kirkko opettaa, että jokaisen aviollisen kanssakäymisen tulee olla avoin inhimillisen elämän jatkamiselle (ut quilibet matrimonii usus ad vitam humanam procreandam per se destinatus permaneat)”: AAS 60 (1968), 488.

Tieteellis-tekninen edistys, jota nykyihminen jatkuvasti laajentaa ottaessaan luontoa hallintaansa, ei anna pelkästään toivoa uuden ja paremman ihmiskunnan luomisesta vaan aiheuttaa myös suurempaa huolta tulevaisuudesta. Jotkut kysyvät itseltään, onko ollenkaan hyvä asia elää, vai olisiko parempi, ettei olisi koskaan syntynyt; sen vuoksi he epäilevät, onko oikein saattaa muita elämään, kun nämä ehkä tulevat kiroamaan elämäänsä julmassa maailmassa, jonka kauheuksia ei voi ennakoida. Toiset ajattelevat olevansa ainoita, joille teknologian hyödyt on tarkoitettu, ja sulkevat pois toiset pakottamalla heitä ehkäisyvälineiden käyttöön tai vielä pahempiin keinoihin. Jotkut ovat kulutusmentaliteetin vankeja ainoana huolenaan saada aikaan jatkuvaa materiaalista kasvua, ja lopulta he lakkaavat ymmärtämästä uuden ihmiselämän hengellistä rikkautta ja siksi torjuvat sen. Pohjimmainen syy näille ajattelutavoille on Jumalan poissaolo ihmisen sydäimestä. Vain hänen rakkautensa on kaikkia maailman pelkoja voimakkaampi ja kykenee voittamaan ne.

Näin on syntynyt elämänvastainen ajattelutapa, kuten monissa nykyongelmissa ilmenee. Voi ajatella esimerkiksi tietynlaista paniikkia, joka johtuu ekologiin ja tulevaisuudentutkijoiden väestönkasvua koskevista tutkimuksista, joissa toisinaan liioitellaan väestönkasvun aiheuttamaa uhkaa elämänlaadulle.

Mutta kirkko uskoo lujasti, että ihmiselämä, heikko ja kärsiväkin, on aina suurenmoinen Jumalan hyvyyden lahja. Maailmaa varjostavaa pessimismia ja itsekkyyttä vastaan kirkko on elämän puolella. Jokaisessa ihmiselämässä se näkee loistavan kyllä-vastauksen, "Aamenen", joka on Kristus itse.⁸⁴ Maail-

84 Vrt. 2. Kor. 1:19; Ilm. 3:14.

maa ahdistavaan ja koettelemaan kielteisyyteen kirkko vastaa tällä elävällä myöntymyksellä ja puolustaa siten ihmistä ja maailmaa niiltä, jotka pyrkivät vahingoittamaan tai vaurioittamaan elämää.

Kirkko on kutsuttu uudelleen ilmaisemaan kaikille, entistä selvemmällä ja vahvemmallalla vakaumuksella, tahtonsa edistää ihmisen elämää kaikin keinoin ja suojella sitä kaikilta hyökkäyksiltä tilasta tai kehitysasteesta riippumatta.

Tästä johtuen kirkko tuomitsee vakavana ihmispersoonan arvokkuuden ja oikeudenmukaisuuden loukkauksena kaikki ne hallitusten tai muiden julkisten viranomaisten teot, jotka millään tavalla pyrkivät rajoittamaan aviopuolisoiden vapautta päättää lapsista. Näin ollen mikä tahansa väkivalta näiden viranomaisten taholta ehkäisyn tai, vielä pahempaa, sterilisaation ja pakkoaborttien edistämiseksi on tuomittava ja voimakkaasti torjuttava. Samoin on tuomittava vakavana epäoikeudenmukaisuutena se, jos kansainvälisissä suhteissa kansojen edistämiseksi annettavan talousavun ehdoksi asetetaan ehkäisy-, sterilisaatio- ja aborttiohjelmat.⁸⁵

Jotta Jumalan suunnitelma tulisi yhä täydellisemmin toteutetuksi

31. Kirkko on varmasti tietoinen monista monimutkaisista ongelmista, joita aviopuolisot monissa maissa nykyisin kohtaavat tehtävässään välittää edelleen elämää vastuullisella tavalla. Samalla kirkko tunnistaa väestönkasvun vakavan on-

⁸⁵ Vrt. kuudennen piispainsynodin viesti kristillisille perheille nykymaailmassa (24. lokakuuta 1980), 5.

gelman moraalisine seurauksineen siinä muodossa, jossa se monissa osissa maailmaa ilmenee.

Kuitenkin kirkko katsoo, että näiden ongelmien kaikkien näkökohtien syvälinen tarkastelu tarjoaa uuden ja voimakkaamman vahvistuksen siitä, kuinka tärkeää on autenttinen opetus syntyvyyden sääntelystä, kuten Vatikaanin II kirkolliskokous ja kiertokirje *Humanae vitae* sen uudelleen toistivat. Siksi yhdessä synodin isien kanssa tunnen velvollisuudekseni esittää teologeille kiireellisen kutsun yhdistää voimansa yhteistyöhön hierarkkisen opetusviran kanssa ja pyrkiä yhä selvemmin esittämään tämän opetuksen raamatulliset perusteet, eettiset lähtökohdat ja personalistiset syyt. Siten tällaisen yhtenäisen esityksen avulla kirkon opetus tästä perustavanlaatuisesta asiasta voidaan tehdä todella ymmärrettäväksi kaikille hyvän tahdon ihmisille, niin että he käsittävät sen päivä päivältä yhä selvemmin ja syvemmin. Näin Jumalan suunnitelma toteutuu yhä täydemmin ihmisten pelastukseksi ja Luojan kunniaksi.

Teologien yhteinen ponnistus, jota innoittaa vakaumuksellinen uskollisuus opetusvirkaa, ainoaa ja autenttista Jumalan kansan opastajaa kohtaan, on erityisen tärkeää myös tätä asiaa koskevan katolisen opetuksen ja kirkon julistaman ihmiskäsityksen välisen läheisen siteen vuoksi. Epäilykset ja erheet avioliiton tai perheen alalla hämärtävät vakavasti ihmispersoonaa koskevaa kokonaisvaltaista totuutta kulttuuritalanteessa, joka on usein jo muutenkin sekava ja ristiriitainen. Täyttäessään erityistehtävänsä teologit on kutsuttu tarjoamaan valoa ja syvempää ymmärrystä ja heidän panoksensa on mittaamattoman arvokas ja ainutlaatuisen ansiokas palvelus perhettä ja ihmiskuntaa kohtaan.

Kokonaisnäkemys ihmisestä ja hänen kutsumuksestaan

32. Kulttuurikontekstissa, joka vakavasti vääristää tai tulkitsee täysin väärin ihmisen seksuaalisuuden todellista merkitystä erottamalla seksuaalisuuden sen olennaisesta viitauksesta persoonaan, kirkko tuntee yhä pakottavammin korvaamattomaksi tehtäväkseen esittää seksuaalisuus koko persoonan, Jumalan kuvaksi luodun miehen ja naisen, arvona ja tehtävänä.

Tästä asiasta Vatikaanin II kirkolliskokous vahvisti selkeästi: "Kun on kyseessä aviorakkauden yhdistäminen vastuuseen elämän jatkamisesta, ei käyttäytymisen siveellinen luonne yksinomaan ole riippuvainen vilpittömästä aikomuksesta ja vaikuttimien punnitsemisesta, vaan myös objektiivisista arvosteluperusteista, jotka ovat peräisin ihmispersoonan ja hänen tekojensa luonteesta. Nämä arvosteluperusteet ottavat huomioon koko sen sisällön ja merkityksen, joka on keskinäisellä itsensä antamisella ja ihmissuvun jatkamisella yhdessä tosi rakkauden kanssa. Tämä ei voi tapahtua, ellei vilpittömin mielin kunnioiteta aviollisen siveyden hyvettä."⁸⁶

Ottaen lähtökohdaksi "ihmisen ja hänen kutsumuksensa kokonaisnäkemys, ei vain hänen luonnollisen ja maallisen vaan myös yliluonnollisen ja ikuisen kutsumuksensa valossa",⁸⁷ paavi Paavali VI vahvisti, että kirkon opetus "perustuu Jumalan säättämään erottamattomaan yhteyteen aviollisen aktin kahden merkityksen, yhdistymisen ja uuden elämän synnyttämisen, välillä. Tätä yhteyttä ihmisen ei tule omasta aloitteestaan särkeä".⁸⁸ Lopuksi hän korosti uudelleen, että

86 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 51.

87 Kiertokirje *Humanae vitae*, 7: AAS 60 (1968), 485.

88 Ibid., 12: s. 488-489.

on hylättävä itsessään moraalittomana ”jokainen toimenpide, joka joko ennen aviollista yhtymistä, sen aikana tai sen johtaessa luonnollisiin seurauksiinsa pyrkii estämään elämän syntymisen, joko siihen tavoitteena pyrkien tai sitä välikappaleena johonkin muuhun käyttäen”.⁸⁹

Kun puoliset käyttämällä ehkäisymenetelmiä erottavat nämä kaksi merkitystä, jotka Luoja kirjoitti miehen ja naisen oleukseen ja heidän seksuaalisen yhteytensä dynamiikkaan, he toimivat Jumalan suunnitelman ”tuomareina” ja ”manipuloivat” ja halventavat inhimillistä seksuaalisuutta – ja siten myös itseään ja aviopuolisoaan – muuttamalla seksuaalisuuden arvoa ”kokonaisvaltaisena” itsensä antamisena. Synnynäisen kielen sijaan, joka ilmaisee puolisoitten keskinäistä ja kokonaisvaltaista antautumista toisilleen, ehkäisy asettaa objektiivisessa ristiriidassa olevan kielen, jossa itseä ei anneta toiselle kokonaan.

Kun puoliset sen sijaan turvautumalla hedelmättömien jaksojen tarkkailuun kunnioittavat erottamatonta yhteyttä inhimillisen seksuaalisuuden yhdistymismerkityksen ja uuden elämän synnyttämisen välillä, he toimivat Jumalan suunnitelman ”palvelijoina” ja ”hyötyvät” seksuaalisuudesta ”kokonaisvaltaisen” lahjoittamisen alkuperäisen dynamiikan mukaisesti ilman manipuloimista tai muuttamista.⁹⁰

Monien avioparien kokemusten ja eri ihmistieteiden tarjoamien tietojen valossa teologinen pohdinta voi havaita antropologisen ja moraalisen eron ehkäisyn ja hedelmättömyysjaksoihin turvautumisen välillä ja se on kutsuttu tutkimaan sitä

89 Ibid., 14: s. 490.

90 Ibid., 13: s. 489.

yhä syvemmin. Tämä ero on suurempi ja syvempi kuin yleensä ajatellaan, koska se lopulta koskee kahta toistensa kanssa sovittamattomassa ristiriidassa olevaa käsitystä ihmispersoonasta ja ihmisen seksuaalisuudesta. Luonnollisten hedelmättömyysjaksojen valintaan sisältyy itse persoonan, eli naisen, kierron hyväksyminen ja sen myötä vuoropuhelun, molemminpuolisen kunnioittamisen, yhteisen vastuun ja itsehillinnän hyväksyminen. Kierron ja vuoropuhelun hyväksyminen tarkoittaa aviolyhteyden sekä henkisen että ruumiillisen luonteen ymmärtämistä ja elämistä persoonallisessa rakkaudessa noudattaen sen uskollisuuden vaatimusta. Aviopari kokee aviolyhteyden rikastuvan niissä hellyyden ja kiintymyksen arvoissa, jotka muodostavat inhimillisen seksuaalisuuden sisäisen sielun myös sen ruumiillisessa ulottuvuudessa. Tällä tavalla seksuaalisuutta kunnioitetaan ja edistetään todella ja täysin sen inhimillisessä ulottuvuudessa, eikä sitä koskaan ”käytetä objektina”, joka rikkomalla sielun ja ruumiin yhteyden iskee luonnon ja persoonan syvimmän vuorovaikutuksen tasolla itse Jumalan luotuun.

*Kirkko vaikeuksissa olevien puolisoitten
opettajana ja äitinä*

33. Aviollisen moraalien alueella kirkko on opettaja ja äiti ja myös toimii sellaisena.

Opettajana se ei koskaan väsy julistamaan moraaliseen sääntöön, jonka täytyy ohjata vastuullista suvun jatkamista. Kirkko ei todellakaan ole tämän säännön säätäjä eikä asettaja. Kuuliaisena totuudelle, Kristukselle, jonka kuva heijastuu ihmispersoonan luonnossa ja arvokkuudessa, kirkko tulkitsee

moraalisääntöä ja esittää sen kaikille hyvän tahdon ihmisille kätkemättä sen radikaalisuuden ja täydellisyyden vaatimusta.

Äitinä kirkko on lähellä niitä monia aviopareja, joilla on vaikeuksia tämän moraalielämän tärkeän kohdan suhteen. Kirkko tietää hyvin heidän tilanteensa, joka on usein rasittava ja joskus todella kaikenlaisten ei ainoastaan yksilöllisten vaan myös sosiaalisten vaikeuksien piinaama. Kirkko tietää, että monet avioparit eivät kohtaa vaikeuksia ainoastaan moraalisäännön konkreettisessa toteuttamisessa vaan myös siihen sisältyvien arvojen ymmärtämisessä.

Mutta yksi ja sama kirkko on sekä opettaja että äiti. Siksi kirkko ei koskaan lakkaa kehottamasta ja rohkaisemasta, jotta mahdolliset aviolliset vaikeudet ratkaistaisiin niin, että totuutta ei koskaan vääristetä tai vaaranneta. Kirkko on vakuuttunut siitä, että suvun jatkamista koskevan jumalallisen lain ja aidon aviorakkauden vaalimisen välillä ei voi olla todellista ristiriitaa.⁹¹ Sen vuoksi kirkon konkreettisen pedagogian on aina liityttävä sen oppiin eikä koskaan oltava siitä erillään. Samalla vakaumuksella kuin edeltäjäni toistan: ”Se, että Kristuksen terveellisestä opetuksesta ei mitään jätetä pois, on erinomainen rakkauden osoitus sieluja kohtaan.”⁹²

Toisaalta aito kirkollinen pedagogiikka osoittaa realisminsa ja viisautensa vain pyrkimällä sitkeästi ja rohkeasti luomaan ja ylläpitämään kaikkia inhimillisiä – psykologisia, moraalisia ja hengellisiä –olosuhteita, jotka ovat moraaliarvon ja -normin ymmärtämiseksi ja elämiseksi välttämättömiä.

91 Pastoraalikongregaatiossa *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 51.

92 Kiertokirje *Humanae vitae*, 29: AAS 60 (1968), 501.

Epäilemättä näihin olosuhteisiin täytyy sisältyä pysyvyys ja kärsivällisyys, nöyryys ja mielenlujuus, lapsenomainen luotamus Jumalaan ja hänen armoonsa, toistuva turvautuminen rukoukseen ja eukaristian ja parannuksen sakramentteihin.⁹³ Tällä tavoin vahvistettuna kristityt aviopuolisot kykenevät säilyttämään elävän tietoisuuden siitä ainutlaatuisesta vai-
kutuksesta, joka avioliiton sakramentin armolla on kaikkiin avioelämän alueisiin ja siten myös heidän seksuaalisuuteensa. Hengen lahja, jonka puolisot ovat hyväksyneet ja ottaneet vastaan, auttaa heitä elämään inhimillistä seksuaalisuuttaan todeksi Jumalan suunnitelman mukaisesti merkkinä siitä yhdistävästä ja hedelmällisestä rakkaudesta, jolla Kristus rakastaa kirkkoaan.

Mutta välttämättömiin olosuhteisiin sisältyy myös tieto ruumiillisuudesta ja ruumiin hedelmällisistä jaksoista. Siksi on pyrittävä saamaan tuo tieto kaikkien aviopuolisoiden ja avioliittoon valmistautuvien nuorten saataville selvän, ajankoh-
taisen ja asiallisen opetuksen ja kasvatuksen kautta, jota antavat avioparit, lääkärit ja asiantuntijat. Tiedon täytyy johtaa kasvatukseen itsehillinnässä, ja siksi siveyden hyve ja pysyvä kasvatukseen siihen ovat ehdottoman välttämättömiä. Kristillisestä näkökulmasta siveys ei tarkoita inhimillisen seksuaalisuuden torjumista tai sen puuttuvaa arvostusta: se pikemminkin merkitsee hengellistä voimaa, joka kykenee puolustamaan rakkautta itsekkyydeltä ja aggressiivisuudelta ja johdattamaan sen täyteen toteutumiseensa.

Viisaalla ja rakastavalla vaistolla Paavali VI antoi äänen monien avioparien kokemukselle, kun hän kirjoitti kiertokirjeeseen: "Viettien hallinta järjen ja vapaan tahdon keinoin on

93 Vrt. *ibid.*, 25: s. 498-499.

epäilemättä harjoitusta vaativa tehtävä, niin että aviolliselle elämälle ominaiset rakkauden osoitukset ovat todella sopu-soinnussa oikean järjestyksen kanssa; tämä on tarpeen erityisesti aikajaksoja noudattavassa pidättyvyydessä. Tällainen kuri, jossa ilmenee aviopuolisoiden puhtaus, ei kuitenkaan vahingoita heidän rakkauttaan vaan pikemminkin täyttää sen inhimillisyydellä. Vaikka tällainen kuri vaatiikin jatkuvia ponnistuksia, sen hyödyllisen vaikutuksen ansiosta aviopuolisot jalostavat itseään ja rikastuvat henkisessä hyvässä. Sellainen kuri näet lahjoittaa perhe-elämälle runsaita tyyneyden ja rauhan hedelmiä ja helpottaa myös muiden ongelmien ratkaisua: se edistää aviopuolisoiden huolenpitoa ja huomaavaisuutta toisiaan kohtaan, auttaa heitä karkottamaan itsekkyyden, tosi rakkauden vihollisen, ja syventää heidän vastuuntuntoaan. Siten vanhemmat pystyvät vaikuttamaan syvemmin ja tehokkaammin lastensa kasvatukseen.”⁹⁴

Aviopuolisoiden moraalinen kehitys

34. On aina tärkeää omata oikea käsitys moraalijärjestyksestä, sen arvoista ja säännöistä, ja vielä tärkeämpää se on silloin, kun vaikeudet niiden noudattamisessa käyvät lukuisiksi ja vakaviksi.

Koska moraalijärjestys paljastaa ja tuo ilmi Jumalan, Luojan suunnitelman, se ei voi olla jotakin ihmistä loukkaavaa tai persoonatonta. Päinvastoin moraalijärjestys vastaamalla Jumalan luoman ihmisen syvimpiin vaatimuksiin asettuu henkilön täyden ihmisyyden palvelukseen lempeällä ja yhdistä-

94 Ibid., 21: s. 496.

vällä rakkaudella, jolla Jumala itse innoittaa, ylläpitää ja ohjaa kaikki luodut onneensa.

Mutta ihminen, joka on kutsuttu elämään Jumalan viisasta ja rakastavaa suunnitelmaa vastuullisella tavalla, on historiallinen olento, joka päivä päiväältä rakentaa itseään monien vapaiden valintojensa kautta. Hän siis tietää, rakastaa ja toteuttaa moraalista hyvää kasvuvaiheiden mukaan.

Myös aviopuolisot on kutsuttu moraalisisessa elämässään jatkuvaan edistymiseen. Tässä heitä tukee vilpitön ja aktiivinen tahto tuntea yhä paremmin ne arvot, joita jumalallinen laki suojelee ja edistää, ja oikea ja jalomielinen tahto toteuttaa näitä arvoja konkreettisissa valinnoissaan. He eivät kuitenkaan voi pitää lakia vain pelkkänä tulevaisuudessa saavutettavana ihanteena, vaan heidän on pidettävä sitä Herran Kristuksen käskynä voittaa vaikeudet kestävinä. "Siksi sitä, mikä tunnetaan 'asteittaisuuden lakina' tai asteittaisena kehittymisenä, ei voida samaistaa 'lain asteittaisuuden' kanssa, ikään kuin Jumalan laissa olisi erilaisia asteita tai käskyn muotoja eri ihmisille ja eri tilanteille. Jumalan suunnitelman mukaan kaikki aviopuolisot on kutsuttu pyhyyteen avioliitossa, ja tämä ylevä kutsumus toteutuu siinä määrin, kuin ihmispersoonalla kykenee vastaamaan Jumalan käskyyn tyynen luottavaisena Jumalan armoon ja omaan ja tahtoonsa."⁹⁵ Siten osa kirkon pedagogiikkaa on, että aviopuolisoiden tulisi ennen kaikkea tunnistaa selvästi, että *Humanae vitae* -kiertokirjeen opetus on ohjeellinen heidän seksuaalisuutensa harjoittamisessa, ja pyrkiä perustamaan tuon normin noudattamiseksi välttämättömät olosuhteet.

95 Johannes Paavali II, kuudennen piispainsynodin päätösaarna (25. lokakuuta 1980), 8: AAS 72 (1980), 1083.

Kuten synodi totesi, tämä pedagogiikka käsittää koko avioelämän. Siksi suvunjatkamistehtävän on liityttävä koko kristillisen elämän yleiseen tehtävään, joka ei ilman ristiä voi saavuttaa ylösnousemusta. Samalla tavoin on ymmärrettävä, että uhria ei voi poistaa perhe-elämästä, vaan se on täydestä sydäimestä hyväksyttävä, jotta aviorakkaus syventyisi ja tulisi sisäisen ilon lähteeksi.

Tämä yhteinen tie vaatii mietiskelyä, opetusta ja sopivaa koulutusta papeille, sääntökuntalaisille ja maallikoille, jotka tekevät pastoraalista perhetyötä. He kaikki voivat auttaa aviopuolisoita inhimillisessä ja hengellisessä kehityksessä, joka vaatii tietoisuutta synnistä, vilpittöntä sitoutumista moraalilain noudattamiseen ja sovinnon palvelutehtävää. Täytyy myös muistaa, että aviolliseen intimiteettiin sisältyvät kahden sellaisen ihmisen tahdot, jotka on kutsuttu saattamaan ajattelutapansa ja käyttäytymisensä sopusointuun. Tämä vaatii paljon kärsivällisyyttä, ymmärrystä ja aikaa. Yhtä tärkeää tällä saralla on pappien yksimielisyys moraalisisissa ja pastoraalisissa arvioissa, yksimielisyys, johon on pyrittävä ja joka on taattava, jotta uskovien ei tarvitsisi kärsiä omantunnon ahdistusta.⁹⁶

Aviopuolisoiden on helpompi edistyä, jos he kirkon opetusta kunnioittaen ja Kristuksen armoon luottaen, sielunpaimenten ja koko kirkollisen yhteisön avulla ja tuella voivat löytää ja kokea autenttisen rakkauden vapauttavan ja innoittavan voiman, jonka evankeliumi tarjoaa ja Herran käsky ilmoittaa.

96 Kiertokirje *Humanae vitae*, 28: AAS 60 (1968), 501.

Vakaumusten herättäminen ja konkreettisen avun tarjoaminen

35. Laillisen syntyvyydensäätelyn suhteen kirkollisen yhteisön on nykyaikana otettava tehtäväkseen vakaumusten herättäminen ja konkreettisen avun tarjoaminen niille, jotka tahovat elää isyyttään ja äitiytään todella vastuullisella tavalla.

Samalla kun kirkko iloitsee tieteellisen tutkimuksen saavuttamista tuloksista naisten hedelmällisyyden rytmien tarkemmaksi tuntemiseksi ja rohkaisee päättäväisempään ja laajempaan tutkimukseen tällä saralla, kirkon on uudella voimalla korostettava kaikkien niiden – lääkäreiden, asiantuntijoiden, avioliittoneuvojen, opettajien ja avioparien – vastuuta, jotka voivat aidosti auttaa aviopuolisoita elämään rakkauttaan todeksi niin, että kunnioitetaan tätä rakkautta ilmaisevan aviollisen aktin rakennetta ja päämääriä. Tämä merkitsee, että on laajemmin, päättäväisemmin ja yhdenmukaisemmin pyrittävä tekemään luonnolliset hedelmällisyydensäätelymenetelmät tunnetuiksi, arvostetuiksi ja käytetyiksi.⁹⁷

Erityisen arvokkaan todistuksen voivat antaa – ja heidän tulisi se antaa – aviopuolisot, jotka yhteisen jaksollisen pidättyvyyden kautta ovat saavuttaneet kypsemmän henkilökohtaisen vastuun rakkaudesta ja elämästä. Kuten Paavali VI kirjoittaa: ”Heille Herra uskoo tehtäväksi saattaa ilmi sen lain pyhyys ja ihanuus, joka yhdistää aviopuolisoiden välisen rakkauden Jumalan, inhimillisen elämän luoja, rakkauteen.”⁹⁸

97 Vrt. Johannes Paavali II, puhe ”Centre de Liaison des Equipes de Recherche” -keskuksen edustajille (3. marraskuuta 1979), 9: *Insegnamenti*, II, 2 (1979), 1035; vrt. myös puhe ensimmäisen perhettä Afrikassa ja Euroopassa käsittelevän kongressin osanottajille (15. tammikuuta 1981): *L'Osservatore Romano* 16. tammikuuta 1981.

98 Kiertokirje *Humanae vitae*, 25: AAS 60 (1968), 499.

2. Kasvatus

Vanhempien oikeus ja velvollisuus kasvattaa

36. Kasvatustehtävä perustuu aviopuolisoiden alkuperäiseen kutsumukseen osallistua Jumalan luovaan työhön. Synnyttäessään rakkaudessa ja rakkaudesta uuden ihmisen, jolla on omassa itsessään kutsumus kasvuun ja kehitykseen, vanhemmat juuri tästä syystä vastaanottavat tehtävän auttaa häntä tehokkaasti elämään täysin inhimillistä elämää. Kuten Vatikaanin II kirkolliskokous muistutti: ”Koska vanhemmat ovat antaneet lapsilleen elämän, heitä sitoo vakava velvollisuus kasvattaa jälkeläisensä. Sen tähden on vanhempia pidettävä heidän ensimmäisinä ja tärkeimpinä kasvattajinaan. Tämä kasvattajan tehtävä on niin tärkeä, että sitä on lähes mahdotonta korvata. Vanhempien on luotava Jumalaan ja ihmisiin kohdistuvan rakkauden ja kunnioituksen läpitunkema kodin ilmapiiri, jossa lasten kaikinpuolinen yksilökohtainen ja yhteiskunnallinen kasvatus voi menestyä. Sen tähden perhe onkin niiden sosiaalisten hyveiden peruskoulu, joita jokainen yhteiskunta tarvitsee.”⁹⁹

Vanhempien oikeus ja velvollisuus kasvattaa on olennaista, sillä se liittyy ihmiselämän edelleen välittämiseen. Se on alkuperäinen ja ensisijainen suhteessa muiden kasvattajien rooliin vanhempien ja lasten ainutlaatuisen rakkaudensuhteen vuoksi. Se on korvaamaton ja luovuttamaton, eikä sitä siksi voi täysin delegoida muille eivätkä muut voi sitä riistää.

Näiden ominaisuuksien lisäksi ei voida unohtaa, että perustavin elementti – niin perustava, että se luonnehtii vanhem-

⁹⁹ *Gravissimum educationis*, 3.

pien kasvatustehtävää – on isän ja äidin rakkaus, joka saa täyttymyksensä kasvatustehtävässä tehdessään elämän palvelemisen täydeksi ja täydelliseksi. Vanhempien rakkauden lähteestä tulee sielu ja ohje, joka innoittaa ja johtaa kaikkea konkreettista kasvatustoimintaa. Se rikastuttaa sitä lempeyden, pysyvyyden, hyvyyden, palvelemisen, epäitsekkyuden ja uhrautumisen arvoilla, jotka ovat rakkauden kallisarvoisin hedelmä.

Kasvatus ihmiselämän olennaisiin arvoihin

37. Kasvatustyön nykyään usein yhä pahenevien vaikeuksien keskelläkin vanhempien täytyy luottavaisesti ja rohkeasti opettaa lapsille ihmiselämän olennaisia arvoja. Lasten täytyy kasvaa oikeassa vapaudessa suhteessa maallisiin asioihin omaksumalla yksinkertaisen ja vaatimattoman elämäntavan ja olemalla täysin vakuuttuneita siitä, että ”ihmisen arvon määrää enemmän se, mitä hän on, kuin se, mitä hän omistaa”.¹⁰⁰

Yhteiskunnassa, jota erilaiset individualismin ja itsekkyyden synnyttämät jännitteet ja konfliktit ravistavat ja jakavat, lasten tulee rikastua paitsi todellisen oikeudenmukaisuuden tajulla, joka yksin johtaa kunnioittamaan jokaisen persoonallista arvokkuutta, myös ja vielä enemmän todellisen rakkauden tajulla, joka ymmärretään vilpittömäksi huolenpidoksi ja epäitsekkeäksi toisten, erityisesti kaikkein köyhimpien ja hädänalaisimpien, palvelemiseksi. Perhe on ensimmäinen ja perustavanlaatuinen yhteiselämän koulu: rakkauden yhteisönä se löytää itsensä antamisesta lain, joka ohjaa sitä ja saa

100 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 35.

sen kasvamaan. Itsensä antaminen, joka innoittaa aviopuolisoiden välistä rakkautta, on malli ja sääntö itsensä lahjoittamiselle, jonka tulee toteutua sisarusuhteissa ja perheessä yhdessä asuvien eri sukupolvien välillä. Yhteys ja jakaminen, jotka ovat osa perheen jokapäiväistä elämää ilon ja vaikeuksien aikoina, ovat konkreettisin ja tehokkain pedagoginen tapa ottaa lapset aktiivisesti, vastuullisesti ja hedelmällisesti osaksi laajempaa yhteiskunnallista kenttää.

Kasvatus rakkauteen itsensä antamisena on myös korvaamaton lähtökohta vanhemmille, jotka on kutsuttu antamaan lapsilleen selkeää ja hienovaraista seksuaalikasvatusta. Kulttuurissa, joka suurelta osin banalisoi inhimillistä seksuaalisuutta, tulkitsee ja elää sitä pelkistetyllä ja köyhtyneellä tavalla ja liittää sen pelkästään ruumiiseen ja itsekkääseen nautintoon, vanhempien kasvattavan palvelutehtävän täytyy vakaasti tähdätä seksuaalikulttuuriin, joka on todella ja täysin persoonallista. Seksuaalisuus on nimittäin koko persoonan – ruumiin, tunteiden ja sielun – rikkaus ja paljastaa sisimmän merkityksensä johdattaessaan ihmisen itsensä antamiseen rakkaudessa.

Seksuaalikasvatus, joka on vanhempien perusoikeus ja -velvollisuus, täytyy aina toteuttaa heidän valvovan katseensa alla joko kotona tai kasvatuskeskuksissa, jotka he ovat valinneet ja joita he kontrolloivat. Tässä suhteessa kirkko vahvistaa uudelleen subsidiaarisuusperiaatteen, jota koulun tulee noudattaa tehdessään yhteistyötä seksuaalikasvatuksessa, liittyen samaan henkeen, joka innoittaa vanhempia.

Kasvatus siveyteen on ehdottoman olennaista, koska se on persoonan aitoa kypsyä kehittävä ja ruumiin ”aviollisen

merkityksen” kunnioittamisen ja vaalimisen mahdollistava hyve. Jumalan kutsumuksen merkkejä erottaen kristityt vanhemmat kiinnittäkööt erityistä huomiota ja huolta kasvattamiseen neitsyyteen tai selibaattiin, joka on inhimillisen seksuaalisuuden merkitystä määrittävän itsensä lahjoittamisen ylivertainen muoto.

Koska persoonan seksuaalisen ulottuvuuden ja hänen eettisten arvojensa välillä on läheinen side, kasvatuksen tulee saattaa lapset tuntemaan ja arvostamaan moraalinormeja välttämättöminä ja arvokkaina takeina vastuullisesta persoonallisesta inhimilliseen seksuaalisuuteen kasvamisesta.

Siksi kirkko vastustaa jyrkästi tietynlaista laajalle levinnyttä seksuaalivalistusta, joka on erotettu moraaliperiaatteista. Se on pelkää johdatusta nautinnon kokemiseen ja kiihottamista, joka lasten vielä ollessa viattomuuden iässä johtaa tyyneyden menettämiseen ja avaa tien paheisiin.

Kasvatustehtävä ja avioliiton sakramentti

38. Kristittyjen vanhempien kasvatustehtävällä, joka kuten sanottu, juurtuu heidän osallisuuteensa Jumalan luovaan työhön, on uusi erityinen lähteensä avioliiton sakramentissa. Se pyhittää heidät kasvattamaan lapsensa todella kristillisesti eli kutsuu heitä osallistumaan Isän Jumalan ja Kristuksen, paimenen, omaan auktoriteettiin ja rakkauteen, kuten myös kirkon äidilliseen rakkauteen. Se rikastuttaa heitä viisaudella, neuvolla, rohkeudella ja kaikilla muilla Pyhän Hengen lahjoilla, jotta lapsia autetaan kasvamaan ihmisinä ja kristittyinä.

Avioliiton sakramentti antaa kasvatustehtävälle arvokkuuden ja kutsumuksen olla todella ja todellisesti kirkon ”palvelutehtävä”, joka palvelee sen jäsenten rakentumista. Niin suurenmoinen ja verraton on kristittyjen vanhempien kasvatustehtävä, että pyhä Tuomas ei epäröi verrata sitä pappien palvelutehtävään: ”Jotkut nimittäin lisäävät ja varjelevat hengellistä elämää yksinomaan hengellisen palvelutehtävän mukaan, mikä kuuluu vihkimyksen sakramenttiin; toiset yhtä aikaa ruumiillista ja hengellistä elämää, mikä tapahtuu avioliiton sakramentin kautta, jossa mies ja nainen yhdistyvät synnyttääkseen jälkeläisiä ja kasvattaakseen heitä Jumalan palvomiseen.”¹⁰¹

Elävä ja tarkkaavainen tietoisuus avioliiton sakramentissa saamastaan tehtävästä auttaa kristittyjä vanhempia asettumaan tyynesti ja luottavaisesti lastensa kasvatuksen palvelukseen, tuntien samalla vastuunsa Jumalan edessä, joka kutsuu heitä ja antaa heille tehtävän rakentaa kirkkoa lapsissa. Niinpä kastettujen perheestä, sanalla ja sakramentilla koolle kutsutusta kotikirkosta, tulee yleismaailmallisen kirkon tavoin opettaja ja äiti.

Ensimmäinen kokemus kirkosta

39. Kasvatustehtävä edellyttää, että kristityt vanhemmat opettavat lapsilleen kaikki asiat, jotka ovat välttämättömiä persoonallisuuden asteittaiseen kypsymiseen kristillisestä ja kirkollisesta näkökulmasta. Näin he noudattavat edellä mainittuja kasvatuslinjoja ja pitävät huolta siitä, että osoittavat lapsilleen, kuinka syvällisiin merkityksiin Jeesuksen Kristuk-

101 Pyhä Tuomas Akvinolainen, *Summa contra gentiles*, IV, 58.

sen usko ja rakkaus voi johdattaa. Tietoisuus siitä, että Herra uskoo heille Jumalan lapsen, Kristuksen veljen tai sisaren, Pyhän Hengen temppelin ja kirkon jäsenen kasvun, tukee kristittyjä vanhempia heidän tehtävässään vahvistaa jumalallisen armon lahjaa lastensa sieluissa.

Vatikaanin II kirkolliskokous kuvaa kristillistä kasvatus-
ta seuraavasti: ”Tämä kasvatus ei tavoittele pelkästään ihmispersoonan kypsymistä ... vaan sen päätarkoitus on, että kastetut, samalla kun heidät asteittain perehdytetään tietoon pelastuksen salaisuudesta, tulevat yhä selvemmin tietoisiksi saamastaan uskon lahjasta ja oppivat palvomaan Isää Jumalaa hengessä ja totuudessa (vrt. Joh. 4:23) erityisesti liturgian kautta; että he omassa elämässään tulevat vanhurskauteen ja pyhyyteen totuudessa luodun uuden ihmisen kaltaisiksi (Ef. 4:22–24); että he kehittyvät täyteen miehuuteen, Kristuksen täyteen täyden iän määrään (Ef. 4:13), ponnistelevat Kristuksen mystisen ruumiin laajentamiseksi; edelleen että he kutsumuksestaan tietoisina tottavat todistamaan heissä olevasta toivosta (vrt. 1. Piet. 3:15) ja edistämään maailman kristillistymistä.”¹⁰²

Myös synodi, omaksuen kirkolliskokouksen viittaukset ja kehittäen niitä, esitti kristillisen perheen kasvatustehtävän todellisena palvelutehtävänä, joka välittää ja levittää evankeliumia, niin että perhe-elämästä itsestään tulee uskon tie ja jollakin tapaa kristillinen initiaatio ja Kristuksen seuraamisen koulu. Kuten Paavali VI kirjoitti, perheessä, jossa ollaan tietoisia tästä lahjasta, ”kaikki jäsenet evankelioivat ja tulevat evankelioiduiksi”.¹⁰³

102 *Gravissimum educationis*, 2.

103 Apostolinen kehotuskirje *Evangelii nuntiandi*, 71: AAS 68 (1976), 60s.

Tämän kasvatustehtävänsä vuoksi vanhemmat ovat elämäntodistuksellaan ensimmäiset evankeliumin sanansaattajat lapsilleen. Rukoilemalla lasten kanssa, lukemalla heidän kanssaan Jumalan sanaa ja johdattamalla heidät kristillisen initiaation kautta syvällisesti Kristuksen ruumiiseen – sekä eukaristiseen että kirkolliseen –, he tulevat täysin vanhemmiksi, sillä he eivät ole vain lihallisen elämän synnyttäjiä vaan myös sen elämän, joka Hengen uudistuksen kautta virtaa Kristuksen rististä ja ylösnousemuksesta.

Jotta kristityt vanhemmat voisivat arvokkaasti täyttää kasvatustehtävänsä, synodin isät esittivät toiveen perheiden käyttöön sopivan katekismuksen laatimisesta, joka olisi selkeä, lyhyt ja kaikkien helposti omaksuttavissa. Piispainkokouksia kehoitettiin lämpimästi osallistumaan tämän katekismuksen laatimiseen.

Suhteet muihin kasvatustahoihin

40. Perhe on ensimmäinen, mutta ei ainoa eikä muut pois sulkeva kasvatusyhteisö. Ihmisen yhteisöllinen ulottuvuus, sekä siviili- että kirkollinen, vaatii ja johdattaa laajempaan ja yksityiskohtaisempaan toimintaan, joka on seurausta eri kasvatustahojen järjestäytyneestä yhteistyöstä. Kaikki nämä tahot ovat välttämättömiä, vaikka jokainen niistä voi ja jokaisen tulee toimia oman pätevyytensä ja panoksensa mukaan.¹⁰⁴

Kristillisen perheen kasvatustehtävällä on siksi erittäin tärkeä asema järjestäytyneessä pastoraalityössä. Tähän liittyy uudenlainen yhteistyö vanhempien ja kristillisten yhteisöjen

104 *Gravissimum educationis*, 3.

välillä sekä erilaisten kasvatusryhmien ja paimenten välillä. Tässä mielessä katolisen koulun uudistumisen täytyy kiinnittää erityistä huomiota sekä oppilaiden vanhempiin että täydellisen kasvatusyhteisön muotoutumiseen.

Vanhempien oikeus valita uskonnollisen uskonsa mukainen kasvatus täytyy ehdottomasti taata.

Valtio ja kirkko ovat velvollisia antamaan perheille kaiken mahdollisen apunsa, jotta ne voisivat toteuttaa kasvatustehtävänsä asianmukaisesti. Siksi sekä kirkon että valtion täytyy luoda ja edistää instituutioita ja toimia, joita perheet oikeuteusti vaativat, ja apu täytyy suhteuttaa perheen tarpeisiin. Ne, jotka yhteiskunnassa vastaavat kouluista, eivät kuitenkaan saa koskaan unohtaa, että Jumala itse on asettanut vanhemmat lastensa ensimmäisiksi ja pääasiallisiksi kasvattajiksi ja että heidän oikeutensa on täysin luovuttamaton.

Mutta tätä oikeutta vastaavasti vanhemmilla on vakava velvollisuus vaalia sydämellistä ja aktiivista suhdetta opettajien ja koulunjohtajien kanssa.

Jos kouluissa opetetaan kristinuskon vastaisia ideologioita, perheen täytyy yhdessä muiden perheiden kanssa, mahdollisesti perhejärjestöjen kautta, kaikella voimallaan ja viisaudellaan auttaa nuoria olemaan etäännyttä uskosta. Tällaisessa tapauksessa perhe tarvitsee erityistä apua sielunpaimenilta, joiden ei tule koskaan unohtaa, että vanhemmilla on loukkamaton oikeus antaa lapsensa kirkollisen yhteisön vastuulle.

Moninainen elämän palveleminen

41. Hedelmällinen aviorakkaus ilmenee palvelemalla elämää monilla eri tavoilla, joista jälkeläisten synnyttäminen ja kasvattaminen on välittömin, ominaisin ja korvaamattomin. Itse asiassa jokainen aidon rakkauden teko ihmistä kohtaan todistaa perheen hengellisestä hedelmällisyydestä ja täydellistää sitä, koska se noudattaa rakkauden syvällistä sisäistä dynamiikkaa itsensä lahjoittamisena toisille.

Tämä näkökulma on kaikille täynnä arvoa ja sitoumusta, ja se voi innoittaa erityisesti aviopareja, jotka kokevat fyysisen hedelmättömyyden.

Kristilliset perheet, jotka uskossa tunnistavat kaikki ihmiset saman taivaallisen Isän lapsiksi, suhtautuvat avosyödamisesti toisten perheiden lapsiin ja tukevat ja rakastavat heitä ei vieraina vaan Jumalan lasten yhden perheen jäseninä. Siten kristityt vanhemmat kykenevät laajentamaan rakkauttaan lihan ja veren siteiden yli raviten hengestä juurtuvia yhteyksiä, jotka kehittyvät palvelemalla konkreettisesti toisten perheiden lapsia, jotka usein ovat vailla perusedellytyksiä.

Kristilliset perheet voivat osoittaa suurempaa valmiutta adoptoida ja toimia sijaisvanhempina lapsille, jotka ovat menettäneet vanhempansa tai joutuneet vanhempiensa hylkäämiksi. Löytäessään uudelleen perheen kiintymyksen lämmön nämä lapset voivat kokea Jumalan rakastavan ja kaitsevan isyyden, josta kristityt vanhemmat todistavat, ja he voivat siten kasvaa huoletta ja luottaen elämään. Samalla koko perhe rikastuu laajemman veljeyden hengellisillä arvoilla.

Perheiden hedelmällisyydellä on oltava lakkaamaton ”luovuus”, ihmeellinen Jumalan Hengen hedelmä, joka avaa sydämen silmät tunnistamaan yhteiskuntamme uudet tarpeet ja kärsimykset ja antaa rohkeutta ottaa ne vastaan ja vastata niihin. Perheillä on edessään laaja työsa: nykyään lasten hylkäämistäkin huolestuttavampaa on sosiaalinen ja kulttuurinen syrjintä, joka vaikuttaa vakavalla tavalla vanhuksiin, sairaisiin, vammaisiin, narkomaaneihin, entisiin vankeihin jne.

Tämä laajentaa huomattavasti kristillisten perheiden isyyden ja äitiyden rajoja: nämä ja monet muut meidän aikamme tarpeet ovat haaste heidän hengellisesti hedelmälliselle rakkautelleen. Perheiden kanssa ja niiden kautta Herra Jeesus tuntee jatkuvasti ”myötätuntoa” väkijoukkoja kohtaan.

3) OSALLISTUMINEN YHTEISKUNNAN KEHITTÄMISEEN

Perhe yhteiskunnan perustavana ja elävänä soluna

42. ”Koska kaikkien Luoja on määrännyt avioliiton inhimillisen yhteiskunnan aluksi ja perustaksi”, perhe on ”yhteiskunnan perustava ja elävä solu”.¹⁰⁵

Perheellä on elävät ja orgaaniset siteet yhteiskuntaan, sillä perhe on yhteiskunnan perustus ja jatkuvasti ravitsee sitä elämän palvelemisen tehtävällään. Perheestä kansalaiset saavat syntynsä, ja perheessä he käyvät ensimmäisen koulun sosiaalisissa hyveissä, jotka ovat yhteiskunnan elämän ja kehityksen sielu.

¹⁰⁵ Vatikaanin II kirkolliskokous, *Apostolicam actuositatem*, 11.

Kaukana itseensä sulkeutumisesta perhe on luonnostaan ja kutsumuksestaan avoin muille perheille ja yhteiskunnalle ja omaksuu sosiaalisen tehtävänsä.

Perhe-elämä yhteyden ja jakamisen kokemuksena

43. Kokemus yhteydestä ja jakamisesta, jonka tulisi luonnehtia perheen jokapäiväistä elämää, on perheen ensimmäinen ja perustavanlaatuinen panos yhteiskunnalle.

Perheyhteisön jäsenten välisiä suhteita innoittaa ja ohjaa ”lahjoittamisen” laki, joka kunnioittaa ja vaalii jokaisen persoonallista arvokkuutta ainoana arvoperustana ja ilmenee sydämellisenä vastaanottamisena, kohtaamisena ja vuoropuheluna, epäitsekäänä alttiutena, anteliaana palvelemisena ja syvänä solidaarisuutena.

Aidon ja kypsän persoonien yhteyden vaaliminen perheessä on täten ensimmäinen ja korvaamaton sosiaalisen elämän koulu, esimerkki ja innoittaja laajemmille yhteisöllisille suhteille, joita leimaavat kunnioitus, oikeudenmukaisuus, vuoropuhelu ja rakkaus.

Kuten synodin isät muistuttivat, perhe on näin yhteiskunnan inhimillisemmäksi ja persoonallisemmaksi tekemisen synnyinpaikka ja tehokkain väline: se antaa ainutlaatuisen ja syvällisen panoksensa maailman rakentamiseksi mahdollistaen aidosti inhimillisen elämän, erityisesti varjelemalla ja välittämällä hyveitä ja ”arvoja”. Perheessä, kuten Vatikaanin II kirkolliskokous julisti, ”eri sukupolvet elävät yhdessä ja

auttavat toisiaan saavuttamaan syvemmän elämänviisauden sekä yhdistämään yksilöiden oikeudet muihin yhteisöelämän vaatimuksiin”.¹⁰⁶

Näin ollen yhteiskunnassa, joka on vaarassa tulla yhä persoonattommaksi ja yhdenmukaistetuimmaksi ja siten epäinhimilliseksi ja epäinhimillistäväksi monine ”pakenemisesta” johtuvine negatiivisine seurauksineen – kuten alkoholismi, huumeet ja jopa terrorismi – perheellä on huomattavia voimavaroja ja se levittää niitä yhä nykyäänkin. Ne voivat tempaista ihmisen nimettömyydestään, pitää hänet tietoisena persoonallisesta arvokkuudestaan, rikastuttaa häntä syvällä ihmisyydellä ja aktiivisesti liittää hänet ainutlaatuisuudessaan ja korvaamattomuudessaan yhteiskunnan verkostoon.

Sosiaalinen ja poliittinen tehtävä

44. Perheen sosiaalinen tehtävä ei varmasti voi pysähtyä suvunjatkamiseen ja kasvatukseen, vaikka tämä onkin sen ensisijainen ja korvaamaton ilmaus.

Perheet voivat ja niiden tulee omistautua joko yksin tai yhteistyössä monenlaiseen sosiaaliseen palvelutoimintaan erityisesti köyhien hyväksi tai ainakin kaikkien niiden ihmisten ja tilanteiden hyväksi, joita julkisten viranomaisten hyvinvointijärjestelmä ei tavoita.

Perheen yhteiskunnallisella panoksella on ainutlaatuinen luonteensa, joka on tunnettava paremmin ja jota on rohkaistava päättäväisemmin erityisesti lasten kasvaessa, ja jossa kaik-

106 Pastoraalikongregaatiossa *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 52.

kien perheenjäsenten olisi oltava mukana niin paljon kuin mahdollista.¹⁰⁷

Erityisesti on huomioitava se, että vieraanvaraisuus kaikissa muodoissaan on yhä tärkeämpää yhteiskunnallemme – oman kodin ja ennen kaikkea oman sydämen avaamisesta anoville veljille aina konkreettisiin pyrkimyksiin varmistaa, että kaikilla perheillä olisi koti, joka on sen säilymisen ja kasvamisen luonnollinen ympäristö. Kristillinen perhe on erityisellä tavalla kutsuttu kuulemaan apostolin kehoitus ”osoittakaa vieraanvaraisuutta”,¹⁰⁸ ja siksi seuraten Kristuksen esimerkkiä ja osallistuen hänen rakkauteensa se on kutsuttu vastaanottamaan puutteenalaiset veljet ja sisaret. ”Joka antaa yhdellekin näistä vähäisistä maljallisen raikasta vettä vain siksi, että tämä on opetuslapsi – totisesti: hän ei jää palkkaansa vaille.”¹⁰⁹

Perheen sosiaalisen tehtävän tulee ilmetä myös poliittisessa toiminnassa. Perheiden tulee olla ensimmäisinä varmistamassa, että valtion lait ja säädökset eivät ainoastaan ole loukkaamatta vaan tukevat ja positiivisesti puolustavat perheen oikeuksia ja velvollisuuksia. Täten perheiden tulee kasvaa tietoisuudessa siitä, että he ovat ”pääosan esittäjiä” niin kutsutussa ”perhepolitiikassa”, ja omaksua vastuunsa muuttaa yhteiskuntaa. Muuten perheet ovat ensimmäisiä niiden pahuuksien uhreja, joita ne vain tyytyivät välinpitämättöminä katselemaan. Vatikaanin II kirkolliskokouksen vetoomus mennä yksilökeskeisen etiikan tuolle puolen pätee perheen osalta sellaisenaan.¹¹⁰

107 *Apostolicam actuositatem*, 11.

108 Room. 12:13.

109 Matt. 10:42.

110 Pastoraalikongregatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 30.

Yhteiskunta perheen palveluksessa

45. Perheen ja yhteiskunnan läheinen side edellyttää perheen avoimuutta ja osallistumista yhteiskuntaan ja sen kehittämiseen, mutta se vaatii myös, että yhteiskunta ei koskaan laiminlyö perustavanlaatuista tehtäväänsä kunnioittaa ja edistää perhettä.

Perheellä ja yhteiskunnalla on toisiaan täydentäviä tehtäviä kaikkien ihmisten ja jokaisen ihmisen hyvän puolustamisessa ja edistämisessä. Mutta yhteiskunnan ja erityisesti valtion on tunnustettava, että ”perhe on yhteisö, jolla on omat ja alkuperäiset oikeutensa”.¹¹¹ Siksi yhteiskunnalla on vakava velvollisuus noudattaa subsidiaarisuusperiaatetta suhteissaan perheeseen.

Tämän periaatteen voimasta valtio ei voi eikä saa riistää perheiltä tehtäviä, jotka ne voivat aivan yhtä hyvin suorittaa itse tai vapaissa yhdistyksissä. Päinvastoin sen on mahdollisimman paljon positiivisesti edistettävä ja rohkaistava perheiden vastuullisia aloitteita. Vakuuttuneina siitä, että perheiden hyvä on kansalaisyhteisölle korvaamaton ja erottamaton arvo, julkisten viranomaisten täytyy tehdä kaikki mahdollinen taatakseen, että perheillä olisi kaikki tarvitsemansa (taloudellinen, sosiaalinen, kasvatuksellinen, poliittinen, kulttuurinen) apu, jota ne tarvitsevat kohdatakseen vastuunsa inhimillisellä tavalla.

111 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Dignitatis humanae*, 5.

Perheoikeuksien peruskirja

46. Ihanne perheen ja yhteiskunnan vastavuoroisesta tuesta ja kehittämisestä on usein vakavassa ristiriidassa todellisuuden kanssa, jossa ne erotetaan tai jopa asetetaan toisiaan vastaan.

Itse asiassa, kuten synodi toistuvasti pahoitteli, perheiden kokemus tilanne monissa maissa on todella ongelmallinen ellei lähes kokonaan negatiivinen. Instituutiot ja lait laiminlyövät epäoikeudenmukaisesti perheen ja ihmispersoonan loukkamattomia oikeuksia. Kaukana perheen palvelukseen asettamisesta yhteiskunta hyökkää väkivaltaisesti sitä, sen arvoja ja perustavanlaatuisia vaatimuksia vastaan. Näin perhe, joka on Jumalan suunnitelman mukaan yhteiskunnan perussolu ja joka on oikeudet ja velvollisuudet omaava subjekti ennen valtiota tai mitään muuta yhteisöä, huomaakin olevansa yhteiskunnan uhri, sen toiminnan viivästelyn ja hidastelun ja jopa räikeän epäoikeudenmukaisuuden uhri.

Tämän vuoksi kirkko puolustaa avoimesti ja voimakkaasti perheen oikeuksia yhteiskunnan ja valtion sietämättömiä väärinkäytöksiä vastaan. Synodin isät muistuttivat erityisesti seuraavista perheen oikeuksista:

- oikeus olla olemassa ja edistyä perheenä, toisin sanoen jokaisen ihmisen oikeus, köyhänkin, perustaa perhe ja omata asianmukaiset keinot sen ylläpitämiseksi
- oikeus harjoittaa vastuutaan suvunjatkamisessa ja lasten kasvattamisessa
- oikeus avio- ja perhe-elämän intymiteettiin
- oikeus avioliittoinstituution ja aviositeen pysyvyyteen

- oikeus uskoa, harjoittaa omaa uskoa ja levittää sitä
- oikeus kasvattaa lapset perheen omien traditioiden sekä uskonto- ja kulttuuriarvojen mukaisesti tarpeen vaatimien välineiden, keinojen ja instituutioiden avulla
- erityisesti köyhien ja sairaiden oikeus saada fyysistä, sosiaalista, poliittista ja taloudellista turvaa
- oikeus perhe-elämään asianmukaisesti soveltuvaan asuntoon
- oikeus ilmaista ja esittää asiansa julkisten talous-, sosiaali- ja kulttuuriviranomaisten edessä joko suoraan tai yhdistysten kautta
- oikeus perustaa yhdistyksiä toisten perheiden ja instituutioiden kanssa täyttääkseen perheen tehtävää asianmukaisella ja tehokkaalla tavalla
- oikeus puolustaa alaikäisiä vahingollisilta huumeilta, pornografialta, alkoholismilta jne. asianmukaisten instituutioiden ja lainsäädännön kautta
- oikeus merkitykselliseen vapaa-aikaan, joka samalla edistää perhearvoja
- vanhusten oikeus arvokkaaseen elämään ja arvokkaaseen kuolemaan
- oikeus muuttaa maasta perheenä etsien parempaa elämää.¹¹²

Synodin esittämän pyynnön mukaisesti Pyhä istuin pitää huolen siitä, että näitä ehdotuksia tarkastellaan huolellisesti ja laaditaan ”Perheen oikeuksien peruskirja” esitettäväksi asianomaisille julkisille tahoille ja viranomaisille.

112 Vrt. Propositio 42.

Kristillisen perheen armo ja vastuu

47. Jokaiselle perheelle kuuluva sosiaalinen tehtävä koskee uudella ja alkuperäisellä tavalla kristillistä perhettä, joka perustuu avioliiton sakramenttiin. Omaksuessaan aviollisen rakkauden inhimillisen todellisuuden kaikkine viittauksineen sakramentti antaa kristityille puolisoille ja vanhemmille voiman ja velvoitteen elää todeksi maallikon kutsumustaan eli ”etsiä Jumalan valtakuntaa hoitamalla ajallisia asioita ja järjestämällä ne Jumalan tahdon mukaisesti”.¹¹³

Sosiaalinen ja poliittinen tehtävä kuuluu siihen kuninkaalliseen lähetystehtävään tai palvelutehtävään, josta kristityt puoliset ovat osallisia avioliiton sakramentin voimasta, ja he saavat sekä käskyn, jota he eivät voi sivuuttaa, että armon, joka tukee ja innoittaa heitä.

Kristillinen perhe on siis kutsuttu tarjoamaan kaikille todistuksen anteliaasta ja pyyteettömästä omistautumisesta sosiaalisiin kysymyksiin antamalla ”etusijan” köyhille ja syrjäytyneille. Edistyessään Herran seuraamisessa osoittamalla erityistä rakkautta kaikkia köyhiä kohtaan perheen täytyy siksi pitää huolta eritoten nälkäisistä, köyhistä, vanhuksista, sairaista, narkomaaneista ja perheettömistä.

Uuden kansainvälisen järjestyksen hyöväksi

48. Monien nykyisten sosiaalisten ongelmien maailmanlaajuisen ulottuvuuden vuoksi perhe näkee tehtävänsä yhteiskunnan kehittämisessä laajenevan aivan uudella tavalla. Se

113 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 31.

käsittää nykyisin myös yhteistyön uuden kansainvälisen järjestyksen saavuttamiseksi. Vain maailmanlaajuisessa solidarisuudessa voidaan kohdata ja ratkaista valtavia ja draamattisia maailman oikeudenmukaisuutta, kansojen vapautta ja ihmiskunnan rauhaa koskevia kysymyksiä.

Kristillisten perheiden hengellinen yhteys, joka perustuu yhteiseen uskoon ja toivoon ja jota rakkaus elävöittää, on sisäinen voima, joka synnyttää, levittää ja kehittää oikeudenmukaisuutta, sovintoa, veljeyttä ja rauhaa ihmisten kesken. Siinä määrin kuin kristillinen perhe on ”pikkukirkko”, sen tulee ”suuren kirkon” tavoin olla maailmalle merkki ykseydestä ja tällä tavalla harjoittaa profeetallista tehtäväänsä todistaa Kristuksen valtakunnasta ja rauhasta, jota kohti koko maailma vaelttaa.

Kristilliset perheet voivat tehdä tämän paitsi kasvatustyönsä kautta eli antamalla lapsille elämän esimerkin, joka perustuu totuuden, vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rakkauden arvoihin, myös osallistumalla aktiivisesti ja vastuullisesti yhteiskunnan ja sen instituutioiden aidosti inhimillisen kasvun edistämiseen ja tukemalla eri tavoin yhdistyksiä, jotka omistautuvat kansainvälisiin kysymyksiin.

4) OSALLISTUMINEN KIRKON ELÄMÄÄN JA LÄHETYS TEHTÄVÄÄN

Perhe kirkon salaisuudessa

49. Kristillisen perheen perustavanlaatuisiin tehtäviin kuuluu myös kirkollinen tehtävä. Perhe on näet asetettu palvelemaan

Jumalan valtakunnan rakentamista historiassa osallistumalla kirkon elämään ja lähetystehtävään.

Ymmärtääksemme paremmin tämän osallisuuden perusteita, sisältöjä ja ominaisuuksia meidän täytyy tutkia niitä monia syvällisiä siteitä kirkon ja kristillisen perheen välillä, jotka tekevät perheestä ”pienoiskirkon” (kotikirkon, lat. *ecclesia domestica*)¹¹⁴ niin, että se on omalla tavallaan kirkon salaisuuden elävä kuva ja historiallinen ilmaus.

Ennen kaikkea äitikirkko synnyttää, kasvattaa ja rakentaa kristillisen perheen toteuttaen siinä Herralta saamaansa pelastavaa tehtävää. Julistamalla Jumalan sanaa kirkko paljastaa kristilliselle perheelle sen todellisen identiteetin eli sen, mitä se on ja mitä sen tulisi olla Jumalan suunnitelman mukaan. Viettämillä sakramentteja kirkko rikastuttaa ja vahvistaa kristillistä perhettä Kristuksen armolla pyhittääkseen sen Isän kunniaan. Julistamalla lakkaamatta uutta rakkauden käskyä kirkko rohkaisee ja ohjaa kristillistä perhettä rakkauden palvelukseen, jotta se jäljittelisi ja eläisi uudelleen sen saman lahjoittavan ja uhraavan rakkauden, jolla Herra Jeesus rakastaa koko ihmiskuntaa.

Kristillinen perhe puolestaan otetaan siinä määrin sisään kirkon salaisuuteen, että se omalla tavallaan tulee osalliseksi kirkolle kuuluvasta pelastavasta tehtävästä. Sakramentin voimasta kristityillä aviopuolisoilla ja vanhemmilla on ”omassa asemassaan ja säädysään oma armolahjansa Jumalan kansan joukossa”.¹¹⁵ Tämän vuoksi he eivät ainoastaan

114 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 11; *Apostolicam actuositatem*, 11; paavi Johannes Paavali II, saarna kuudennen piispainsynodin avajaisissa (26. syyskuuta 1980), 3: AAS 72 (1980), 1008.

115 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 11.

”vastaanota” Kristuksen rakkautta ja tule ”pelastetuksi” yhteisöksi, vaan heidät on myös kutsuttu ”välittämään” sama Kristuksen rakkaus veljille ja siten tulemaan ”pelastavaksi” yhteisöksi. Tällä tavalla kristillinen perhe, kirkon yliluonnollisen hedelmällisyyden hedelmä ja merkki, on myös symboli, todistus ja osallisuus kirkon äitiydestä.¹¹⁶

Erityinen ja ainutlaatuinen kirkollinen tehtävä

50. Kristillinen perhe on kutsuttu osallistumaan aktiivisesti ja vastuullisesti kirkon lähetystehtävään omalla ainutlaatuisella tavallaan, asettaen itsensä kirkon ja yhteiskunnan palvelukseen olemisessaan ja toiminnassaan ”intiiminä elämän ja rakkauden yhteisönä”.

Jos kerran kristillinen perhe on yhteisö, jonka siteet Kristus uudistaa uskon ja sakramenttien kautta, perheen osallisuuden kirkon tehtävään tulisi tapahtua yhteisöllisellä tavalla: puoliset avioparina ja vanhemmat ja lapset perheenä elävät todeksi palvelustaan kirkolle ja maailmalle. Heidän tulee olla uskossa ”yksi sydän ja yksi sielu”¹¹⁷ yhteisessä apostolisessa hengessä, joka heitä innoittaa, ja yhteisessä sitoutumisessa yhteistyöhön kirkollisen yhteisön ja kansalaisyhteisön palvelutehtävissä.

Lisäksi kristillinen perhe rakentaa Jumalan valtakuntaa historiassa niiden jokapäiväisten realiteettien kautta, jotka koskevat ja määrittävät sen elämäntilannetta. Siksi avio- ja perherakkaudessa – joka eletään todeksi sen arvojen ja vaatimusten erityislaatuisessa rikkaudessa: kokonaisvaltaisuus-

¹¹⁶ Vrt. *ibid.*, 41.

¹¹⁷ Ap.t. 4:32.

nessa, ykseydessä, uskollisuudessa ja hedelmällisyydessä¹¹⁸ – ilmenee ja toteutuu kristillisen perheen osallisuus Jeesuksen Kristuksen ja hänen kirkkonsa papilliseen, profeettalliseen ja kuninkaalliseen tehtävään. Siksi rakkaus ja elämä ovat ydin kristillisen perheen pelastavassa lähetystehtävässä kirkossa ja kirkon puolesta.

Vatikaanin II kirkolliskokous muistutti tästä kirjoittaessaan: ”Kunkin perheen pitää jalomielisesti jakaa omia hengellisiä rikkauksiaan muillekin perheille. Kristillinen perhehän saa alkunsa avioliitosta, joka on Kristuksen ja Kirkon välisen rakkaudenliiton vertauskuva ja antaa osallisuuden siihen. Sen vuoksi kristillisen perheen tulee osoittaa kaikille Vapahtajan läsnäolo maailmassa ja Kirkon varsinainen luonne, ennen kaikkea puolisoitten rakkaudella, jalolla hedelmällisyydellä, yhteydellä ja uskollisuudella sekä kaikkien perheenjäsenten sydämellisellä yhteistyöllä.”¹¹⁹

Käsiteltyämme kristillisen perheen kirkolliseen lähetystehtävään osallistumisen perustan on nyt aika valaista sen sisältöä viittaamalla Jeesukseen Kristukseen profeettana, pappina ja kuninkaana – yhden todellisuuden kolmeen ulottuvuuteen – ja esittämällä kristillinen perhe 1) uskovana ja evankelioivana yhteisönä, 2) Jumalan kanssa vuoropuhelua käyvänä yhteisönä ja 3) ihmistä palvelevana yhteisönä.

118 Vrt. Paavali VI, *Humanae Vitae*, 9.

119 Pastoraalikongregaatio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 48.

1. Kristillinen perhe uskovana ja evankelioivana yhteisönä

Usko Jumalan perhettä koskevan suunnitelman löytämisenä ja ihailemisena

51. Osallistuessaan Jumalan sanaa hartaasti kuuntelevan ja luottavaisesti julistavan¹²⁰ kirkon elämään ja lähetystehtävään kristillinen perhe täyttää profeetallista tehtävänsä ottamalla vastaan ja julistamalla Jumalan sanaa. Näin se tulee päivä päivältä yhä enemmän uskovaksi ja evankelioivaksi yhteisöksi.

Uskon kuuliaisuutta edellytetään kristityiltä aviopuolisoilta ja vanhemmiltakin.¹²¹ Heidät on kutsuttu vastaanottamaan Herran sana, joka paljastaa heille ihmeellisen uutisen – hyvän sanoman – heidän avio- ja perhe-elämästään, jonka Kristus itse on tehnyt pyhäksi ja pyhittäväksi. Vain uskossa he voivat löytää ja ihailla iloisien kiitollisina sitä arvokkuutta, johon Jumala on avioliiton ja perheen korottanut, tehden niistä Jumalan ja ihmisen, Jeesuksen Kristuksen ja hänen morsiamensa kirkon välisen rakkaudenliiton merkin ja paikan.

Jo valmistautuminen kristilliseen avioliittoon on itsessään uskon matka. Siinä kihlautuneille tarjoutuu erityinen tilaisuus löytää ja syventää kasteessa saatua ja kristillisen kasvatuksen ravitsemaa uskoa. Näin he tunnistavat ja ottavat vapaasti vastaan kutsumuksensa seurata Kristusta ja palvella Jumalan valtakuntaa aviosäädystä.

120 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Dei Verbum*, 1.

121 Vrt. Room. 16:26.

Erityisen merkittävä hetki puolisoitten uskolle on avioliiton sakramentin viettäminen, joka on syvimmältä luonteeltaan aviorakkautta koskevan hyvän sanoman julistusta kirkossa. Se on Jumalan sana, joka ”paljastaa” ja ”toteuttaa” Jumalan viisaan ja rakkaudellisen suunnitelman puolisoille antamalla heille salatun ja todellisen osallisuuden itse siihen rakkauteen, jolla Jumala rakastaa ihmiskuntaa. Koska avioliiton sakramentaalinen viettäminen on itsessään Jumalan sanan julistamista, sen täytyy kaikkien tähän viettoon eri tavoin osallistuvien taholta olla ”uskontunnustus” kirkossa ja kirkon kanssa, uskovien yhteisönä.

Tämän uskon tunnustamisen täytyy myös jatkaa avioparin ja perheen elämässä. Jumala, joka kutsui puoliset avioliittoon, jatkaa heidän kutsumistaan avioliitossa.¹²² Jokapäiväisen elämän tapahtumissa, ongelmassa, vaikeuksissa ja olosuhteissa ja niiden kautta Jumala tulee heidän luokseen ja paljastaa ja osoittaa heille ne konkreettiset ”vaatimukset”, jotka seuraavat heidän osallisuudestaan Kristuksen rakkauteen kirkkoa kohtaan, siinä tietyssä perhe-, sosiaalisessa ja kirkollisessa tilanteessa, jossa he ovat.

Avio- ja perheyhteisön täytyy löytää Jumalan suunnitelma ja olla ”yhdessä” sille kuuliainen puolisoitten välisen ja vanhempien ja lasten välisen inhimillisen rakkaudenkokemuksen kautta, joka eletään Kristuksen Hengessä.

Siksi suuren kirkon tavoin myös pienen kotikirkon on tultava jatkuvasti ja tehokkaasti evankeloiduksi; siksi sillä on pysyvä velvollisuus kasvatukseen uskossa.

122 Vrt. Paavali VI, *Humanae vitae*, 25: AAS 60 (1968), 498.

Kristillisen perheen evankelioimistehtävä

52. Siinä määrin kuin kristillinen perhe omaksuu evankeliumin ja kypsyy uskossa, se tulee evankelioivaksi yhteisöksi. Kuulkaamme jälleen Paavali VI:n sanoja: ”Perheen, kuten myös kirkon, tulisi olla paikka, jossa evankeliumi välitetään ja josta se säteilee. Perheessä, joka on tietoinen tästä tehtävästä, kaikki perheenjäsenet evankelioivat ja tulevat evankelioituiksi. Vanhemmat eivät ainoastaan välitä evankeliumia lapsilleen, vaan voivat vastaanottaa heiltä saman evankeliumin syvästi elettyä. Tällaisesta perheestä tulee evankeliumin julistaja monille muille perheille ja ympäristölle, jonka osa se on.”¹²³

Kuten synodi toisti viitaten Pueblassa esittämäni vetoomukseen, evankelioimisen tulevaisuus riippuu suurelta osin kotikirkosta.¹²⁴ Tämän perheen apostolisen tehtävän juuret ovat kasteessa, ja se saa avioliiton sakramentin armosta uutta voimaa uskon välittämiseen ja nyky-yhteiskunnan pyhittämiseen ja muuttamiseen Jumalan suunnitelman mukaan.

Etenkin nykyisin kristillisellä perheellä on erityinen kutsu todistaa Kristuksen pääsiäisliitosta säteilemällä jatkuvasti rakkauden iloa ja toivon varmuutta, jonka syyt sen on osoitettava: ”Voimakkain äänin kristitty perhe julistaa Jumalan valtakunnan läsnäolevaa voimaa samoin kuin autuaan elämän toivoa.”¹²⁵

123 *Evangelii nuntiandi*, 71: AAS 68 (1976), 60 s.

124 Vrt. puhe Latinalaisen Amerikan piispojen kolmannelle yleiskokoukselle (28. tammikuuta 1979), IV A: AAS 71(1979), 204.

125 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 35.

Ehdoton tarve perhekatekeesille ilmenee erityisen voimakkaasti tietyissä tilanteissa, joita kirkko valitettavasti havaitsee joissakin paikoissa: ”Siellä missä uskonnonvastainen lainsäädäntö koettaa estää kaiken muun uskonnollisen kasvatuksen tai missä epäusko tai maallistuminen käytännössä estävät uskonnollisen kasvamisen, tämä ’kotikirkko’ on ainoa paikka, jossa lapset ja nuoret voivat saada oikeaa uskonnonopetusta.”¹²⁶

Kirkollinen palvelus

53. Kristittyjen vanhempien evankelioimistehtävä on ainutlaatuinen ja korvaamaton. Se omaksuu perhe-elämän tyypilliset ominaisuudet, joihin tulee liittyä rakkaus, yksinkertaisuus, käytännöllisyys ja jokapäiväinen todistus.¹²⁷

Perheen täytyy kasvattaa lapset elämää varten niin, että kukin voi täysin toteuttaa tehtävänsä Jumalalta saamansa kutsumuksen mukaan. Perhe, joka on avoin transsendenttisille arvoille, joka palvelee veljiä iloiten, joka täyttää velvollisuutensa auliin uskollisesti ja on tietoinen jokapäiväisestä osallisuudestaan Kristuksen ristin kunniakkaaseen salaisuuteen, on ensimmäinen ja paras seminaari kutsumuksille Jumalan valtakunnalle vihittyyn elämään.

Vanhempien evankelioimis- ja katekeesitehtävän on oltava osa lasten elämää myös murrosiässä ja nuoruusvuosina, jolloin he, kuten usein tapahtuu, haastavat tai jopa torjuvat varhaisvuosinaan vastaanottaman kristillisen uskon. Niin kuin

126 Johannes Paavali II, apostolinen kehotuskirje *Catechesi tradendae*, 68: AAS 71 (1979), 1334.

127 Vrt. *ibid.*, 36: s. 1308.

kirkossa evankelioimistyötä ei voi koskaan erottaa apostolin kärsimyksistä, myös kristillisessä perheessä vanhempien täytyy kohdata rohkeasti ja tyynesti vaikeudet, joita heidän evankelioimistehtävänsä toisinaan kohtaa heidän omista lapsistaan.

Ei pidä unohtaa, että kristittyjen puolisoitten ja vanhempien palvelus evankeliumin hyväksi on olennaisesti kirkollista palvelusta. Se liittyy koko kirkon kontekstiin evankelioituna ja evankelioivana yhteisönä. Kirkon yhdestä lähetystehtävästä juurtuneena ja johtavana ja yhden Kristuksen ruumiin¹²⁸ rakentamiseen suunnattuna kotikirkon evankelioimis- ja katekeesitehtävän on pysyttävä läheisessä yhteydessä ja toimittava vastuullisesti yhteistyössä kaiken muun evankelioimis- ja katekeesitoiminnan kanssa, jota kirkollisessa yhteisössä on sekä hiippakunta- että seurakuntatasolla.

Evankeliumin julistaminen kaikille luoduille

54. Evankelioimiselle, jota innoittaa tukahduttamaton lähetysinto, on ominaista rajaton universaalisuus. Se on vastaus Kristuksen selvään ja yksiselitteiseen käskyyn: ”Menkää kaikkialle maailmaan ja julistakaa evankeliumi kaikille luoduille.”¹²⁹

Myös kristillisen perheen uskolla ja evankelioimistehtävällä on tämä katolinen lähetyshenki. Avioliiton sakramentti, joka uudistaa ja toistaa kasteeseen ja vahvistukseen juurtuvan tehtävän puolustaa ja levittää uskoa,¹³⁰ tekee kristityistä

128 Vrt. 1. Kor. 12:4-6; Ef. 4:12-13.

129 Mark. 16:15.

130 *Lumen gentium*, 11.

puolisoista ja vanhemmista Kristuksen todistajia ”maan ääriin saakka”¹³¹ ja todellisia ja varsinaisia rakkauden ja elämän ”lähetystyöntekijöitä”.

Lähetystoimintaa voidaan tietyssä muodossa harjoittaa jo perheen sisällä. Näin käy, jos jollakin perheenjäsenellä ei ole uskoa tai hän ei harjoita sitä johdonmukaisesti. Tällöin muiden jäsenten on annettava todistus elävästä uskostaan rohkaistakseen ja tukeakseen häntä tiellä kohti Kristuksen, Pelastajan, täyttää vastaanottamista.¹³²

Sisäisen lähetystyöshengen innoittamana kotikirkko on kutsuttu olemaan sädehtivä merkki Kristuksen läsnäolosta ja hänen rakkaudestaan myös ”kaukana olevia” kohtaan: perheitä, jotka eivät vielä usko, ja kristillisiä perheitä, jotka eivät enää elä kerran vastaanottamansa uskon mukaisesti. Kristillinen perhe on kutsuttu ”esimerkkinsä ja todistuksensa voimalla” valaisemaan ”niitä, jotka etsivät totuutta”.¹³³

Kuten jo kristinuskon alkuvaiheessa Aquila ja Priscilla esiintyivät lähetystyössä avioparina,¹³⁴ myös tänä päivänä kirkko todistaa lakkaamattomasta uutuudestaan ja hedelmällisyydestään kristittyjen aviopuolisoiden ja kristillisten perheiden kautta, jotka omistavat ainakin osan ajastaan työskenneläkseen lähetyskentillä, julistaen evankeliumia ja palvellen ihmisiä Jeesuksen Kristuksen rakkaudella.

Kristilliset perheet antavat erityisen panoksensa kirkon lähetystehtävään vaalimalla poikiensa ja tyttäriensä lähetyskut-

131 Ap.t. 1: 8.

132 Vrt. 1. Piet. 3:1s.

133 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Lumen gentium*, 35; *Apostolicam actuositatem*, 11.

134 Vrt. Ap.t. 18; Room. 16:3-4.

sumuksia¹³⁵ ja yleisemmin kasvattamalla lapsensa ”pienestä pitäen kykeneviksi tuntemaan Jumalan rakkauden kaikkia ihmisiä kohtaan”.¹³⁶

2. Kristillinen perhe Jumalan kanssa vuoropuhelua käyvänä yhteisönä

Kirkon pyhäkkö kodissa

55. Evankeliumin julistaminen ja sen vastaanottaminen uskossa saavuttavat täyteytensä sakramenttien viettossa. Kirkko, uskova ja evankelioiva yhteisö, on myös papillinen kansa, joka on varustettu arvokkuudella ja osallisuudella Kristuksen, uuden ja ikuisen liiton ylipapin voimasta.¹³⁷

Myös kristillinen perhe on osa papillista kansaa, joka on kirkko. Avioliiton sakramentin välityksellä, josta se juurtuu ja saa ravintonsa, Herra Jeesus jatkuvasti elävöittää kristillistä perhettä ja kutsuu ja velvoittaa sen vuoropuheluun Jumalan kanssa sakramentaalisen elämän, oman elämän uhrin ja rukouksen kautta.

Tämä on papillinen tehtävä, jota kristillinen perhe voi ja jota sen tulee harjoittaa läheisessä yhteydessä koko kirkon kanssa avio- ja perhe-elämän jokapäiväisen todellisuuden kautta. Tällä tavalla kristillistä perhettä kutsutaan pyhittymään ja pyhittämään kirkollista yhteisöä ja maailmaa.

135 Vatikaanin II kirkolliskokous, *Ad gentes*, 39.

136 *Apostolicam actuositatem*, 30.

137 *Lumen gentium*, 10.

Avioliitto molemminpuolisen pyhittymisen sakramenttina ja jumalanpalveluksena

56. Avioliiton sakramentti on kristillisten aviopuolisoiden ja perheiden pyhityksen erityinen lähde ja ainutlaatuinen väline. Se omaksuu ja tekee erityiseksi kasteen pyhittävän armon. Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen salaisuuden voimasta, johon kristillinen avioliitto liittää puoliset uudella tavalla, aviorakkaus puhdistetaan ja pyhitetään: "Tätä rakkautta Herra on halunnut parantaa, täydentää ja korottaa erityisellä armolahjalla ja laupeudella."¹³⁸

Jeesuksen Kristuksen lahja ei ehdy avioliiton sakramentin vietossa, vaan se seuraa aviopuolisoita läpi heidän elämänsä. Tästä Vatikaanin II kirkolliskokous erityisesti muistutti sanoessaan, että Jeesus Kristus "jää edelleen heidän luokseen, jotta puoliset keskinäisellä antaumuksella ja alituisesti uskollisina rakastaisivat toisiaan, niin kuin hänkin rakasti kirkkoa ja antoi itsensä alttiiksi sen edestä... Tämän vuoksi kristityt aviopuolisot vahvistetaan ja ikään kuin pyhitetään oman säätynsä tehtäviin ja arvoon erityisellä sakramentilla. Sen sakramentin voimalla he täyttävät velvollisuutensa toisiaan ja perhettään kohtaan. Kristuksen hengessä, joka lyö leimansa heidän koko elämäänsä uskossa, toivossa ja rakkaudessa, he saavuttavat yhä paremmin oman täydellisyytensä ja keskinäisen pyhityksen sekä oppivat siten yhteisesti ylistämään Jumalaa."¹³⁹

Yleinen kutsumus pyhyyteen koskee myös kristittyjä aviopuolisoita ja vanhempia. Heidän viettämänsä sakramentti tekee

¹³⁸ Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* kirkosta nykymaailmassa, 49.

¹³⁹ Ibid., 48.

tämän kutsun heille erityiseksi ja se eletään konkreettisesti avio- ja perhe-elämän todellisuudessa.¹⁴⁰ Siitä syntyvät armo ja vaatimus autenttista ja syvällisestä avioliittoa ja perhetä koskevasta spiritualiteetista, jota innoittavia aiheita ovat luominen, liitto, risti, ylösnousemus ja merkki. Näitä synodi korosti useita kertoja.

Kristillinen avioliitto, kuten muutkin sakramentit, joiden ”tarkoituksena on ihmisen pyhittyminen, Kristuksen ruumiin rakentaminen ja lisäksi Jumalan palvominen”,¹⁴¹ on itsessään liturginen toimitus, joka ylistää Jumalaa Jeesuksessa Kristuksessa ja kirkossa. Sen vietossa kristityt aviopuolisot tunnustavat kiitollisuutensa Jumalalle ylevästä lahjasta, joka on annettu heille, jotta he kykenisivät elämään avio- ja perhe-elämässään todeksi Jumalan rakkautta ihmisiä kohtaan ja Herran Jeesuksen rakkautta kirkkoa, morsiantaan kohtaan.

Ja niin kuin aviopuolisot saavat sakramentista lahjan ja velvollisuuden elää vastaanotettua pyhitystä todeksi joka päivä, niin he myös saavat samasta sakramentista armon ja moraallisen velvollisuuden muuttaa koko elämänsä jatkuvaksi ”hengelliseksi uhriksi”.¹⁴² Kirkolliskokouksen sanat maallikoista pätevät myös kristittyihin aviopuolisoihin ja vanhempiin erityisesti heidän elämäänsä luonnehtivien maallisten ja ajallisten asioiden suhteen: ”Täten maallikot pyhittävät Jumalalle itse maailman, kun he kaikkialla häntä palvoen toimivat pyhästi.”¹⁴³

140 *Lumen gentium*, 41.

141 *Sacrosanctum Concilium*, 59.

142 *Lumen gentium*, 34.

143 *Lumen gentium*, 34.

Avoliitto ja eukaristia

57. Kristityn perheen pyhittävän tehtävän ensimmäiset juuret ovat kasteessa ja se saa korkeimman ilmaisunsa eukaristiasa, johon kristillinen avoliitto liittyy läheisesti. Vatikaanin II kirkolliskokous painotti avoliiton ja eukaristian välistä ainutlaatuista suhdetta edellyttäessään, että ”avoliittoon vihkiminen toimitettakoon tavallisesti messun aikana”.¹⁴⁴ Ymmärtääkseen paremmin ja elääkseen intensiivisemmin kristillisen avoliiton ja perhe-elämän armot ja velvollisuudet on välttämätöntä löytää uudelleen tämä suhde ja syventää sitä.

Eukaristia on kristillisen avoliiton lähde. Eukaristinen uhri esittää Kristuksen ja kirkon välistä rakkauden liittoa, joka on sinetöity hänen ristinsä verellä.¹⁴⁵ Tässä uuden ja ikuisen liiton uhrissa kristityt puoliset löytävät lähteen, josta heidän aviollinen liittonsa virtaa, sisäisesti muotoutuu ja alituisesti uudistuu. Tehdessään läsnäolevaksi Kristuksen rakkauden uhrin kirkkoa kohtaan eukaristia on rakkauden lähde. Eukaristisessa rakkauden lahjassa kristillinen perhe löytää ”yhteytensä” ja ”lähetystehtävänsä” perustan ja sielun. Eukaristinen leipä tekee perheyhteisön eri jäsenet yhdeksi ruumiiksi, joka tuo ilmi kirkon laajemman ykseyden ja on osallinen siitä. Osallisuudesta Kristuksen ”annettuun” ruumiiseen ja ”vuodatettuun” vereen tulee ehtymätön lähde kristillisen perheen lähetys- ja apostoliselle dynamiikalle.

144 *Sacrosanctum Concilium*, 78.

145 Vrt. Joh. 19:34.

Kääntymyksen ja sovituksen sakramentti

58. Kristillisen perheen pyhittävän tehtävän olennainen ja pysyvä osa on vastaanottaa kutsu kääntymykseen, jonka evankeliumi suuntaa kaikille kristityille. He eivät aina pysy uskollisina kasteen "uutuudelle", joka tekee heistä "pyhiä". Myös kristillinen perhe itse on joskus uskonon kasteen armon ja pyhyiden laille, jota avioliiton sakramentti uudelleen julistaa.

Katumus ja vastavuoroinen anteeksianto kristillisen perheen sisällä, joilla on suuri osa jokapäiväisessä elämässä, saavat erityisen sakramentaalisen ilmauksensa katumuksen sakramentissa. Aviopuolisoita koskien Paavali VI kirjoitti kiertokirjeessään *Humanae vitae*: "Jos synti yhä pitää otteensa heistä, älkööt he lannistuko, vaan ennemmin turvautukoot nöyrästi ja hellittämättä Jumalan laupeuteen, jota yltäkyllin vuodatetaan parannuksen sakramentissa."¹⁴⁶

Tämän sakramentin vietolla on erityinen vaikutus perhe-elämää ajatellen. Huomatessaan uskossa, kuinka synti on risti-riidassa paitsi Jumalan liiton kanssa myös aviopuolisoiden liiton ja perheyhteyden kanssa, aviopuolisot ja kaikki perheen jäsenet johdatetaan kohtaamaan Jumala, "joka on laupeudesta rikas"¹⁴⁷ ja joka lahjoittaa rakkautensa, joka on syntiä väkevempi,¹⁴⁸ ja jälleenrakentaa ja täydellistää aviollisen liiton ja perheyhteyden.

146 Nro 25: AAS 60 (1968), 499.

147 Ef. 2:4.

148 Vrt. Johannes Paavali II, kiertokirje *Dives in misericordia*, 13: AAS 72 (1980), 1218 s.

Perherukous

59. Kirkko rukoilee kristillisen perheen puolesta ja kasvattaa sitä elämään alttiisti Kristukselta, ylipapilta, saamansa papillisen lahjan ja tehtävän mukaan. Uskovien kasteeseen perustuva pappeus, jota eletään todeksi avioliiton sakramentissa, on perusta aviopuolisoiden ja perheen papilliselle kutsumukselle ja lähetystehtävälle, jonka kautta heidän jokapäiväinen elämänsä muutetaan ”Jumalalle otolliseksi hengelliseksi uhriksi Jeesuksen Kristuksen kautta”.¹⁴⁹ Tämä tapahtuu paitsi eukaristian ja muiden sakramenttien vietossa ja itsensä uhraamisessa Jumalan kunniaksi myös rukouselämässä ja rukoilevassa vuoropuhelussa Isän kanssa Jeesuksen Kristuksen kautta Pyhässä Hengessä.

Perherukouksella on omat ominaispiirteensä. Se on yhteistä rukousta, mies ja vaimo yhdessä ja vanhemmat yhdessä lasten kanssa. Yhteys rukouksessa on samalla kertaa sen yhteyden hedelmä ja vaatimus, joka on annettu kasteen ja avioliiton sakramenteissa. Kristillisen perheen jäseniin voidaan erityisellä tavalla soveltaa Herran Jeesuksen sanoja oman läsnäolonsa lupaamisesta: ”Minä sanon teille: mitä tahansa asiaa kaksi teistä yhdessä sopien maan päällä rukoilee, sen he saavat minun Isältääni, joka on taivaissa. Sillä missä kaksi tai kolme on koolla minun nimessäni, siellä minä olen heidän keskellään.”¹⁵⁰

Tällaisen perherukouksen erityinen sisältö on perhe-elämä itse, joka kaikissa eri olosuhteissaan ymmärretään Jumalan kutsumukseksi ja eletään todeksi lapsenomaisena vastaukse-

149 1. Piet. 2:5.

150 Matt. 18: 19-20.

na hänen kutsuunsa. Ilot ja surut, toiveet ja murheet, syntymät ja syntymäpäivät, vanhempien häävuosipäivät, lähtemiset, erossa oleminen ja kotiin palaaminen, tärkeät ja kauaskantoiset valinnat, rakkaiden ihmisten kuolema ja niin edelleen osoittavat Jumalan rakkauden toiminnan perheen elämänhistoriassa. Niitä on pidettävä sopivina hetkinä kiitokseen, anomiseen, perheen luottavaiseen uskoutumiseen yhteisen Isän haltuun, hänen joka on taivaissa. Kristillisen perheen arvokkuus ja vastuu kotikirkkona voidaan elää todeksi vain Jumalan lakkaamattomalla avulla, joka varmasti annetaan, jos sitä nöyrästi ja luottavaisesti rukouksessa pyydetään.

Kasvattajat rukouksessa

60. Arvokkuutensa ja lähetystehtävänsä vuoksi kristityillä vanhemmilla on erityinen tehtävä kasvattaa lapsensa rukoukseen ja johdattaa heitä vähitellen Jumalan salaisuuden löytämiseen ja henkilökohtaiseen vuoropuheluun hänen kanssaan: "Nimenomaan kristillisessä perheessä, joka on avioliiton sakramentin armon ja tehtävän rikastuttama, lapset pitäisi ensimmäisistä ikävuosistaan lähtien opettaa kasteessa saadun uskon mukaisesti tuntemaan Jumala, palvomaan häntä ja rakastamaan lähimmäistään."¹⁵¹

Vanhempien konkreettinen esimerkki ja elämäntodistus on välttämätöntä ja korvaamatonta rukoukseen kasvattamisessa. Vain rukoilemalla yhdessä lasten kanssa isä ja äiti voivat, harjoittaessaan kuninkaallista pappeuttaan, saavuttaa syvällisesti lastensa sydämen ja jättää sinne jäljen, jota elämän tulevat tapahtumat eivät voi pyyhkiä pois. Kuulkaamme jälleen Paa-

151 *Gravissimum educationis*, 3; vrt. paavi Johannes Paavali II, *Catechesi tradendae*, 36: AAS 71 (1979), 1308.

vali VI:n kehotusta vanhemmille: "Äidit, opetatteko lapsilenne kristilliset rukoukset? Valmistatteko lapsenne yhdessä pappien kanssa sakramentteihin, jotka he nuorina vastaanottavat: rippiin, kommuunioon ja vahvistukseen? Rohkaisetteko heitä sairaina ollessaan ajattelemaan kärsivää Kristusta ja huutamaan avuksi Neitsyt Mariaa ja pyhiä? Rukoiletteko perheenä yhdessä ruusukkoa? Ja te isät, rukoiletteko lastenne ja koko kotiyhteisön kanssa edes silloin tällöin? Teidän esimerkkinne rehellisyydestä ajatuksissa ja teoissa liittyen johonkin yhteiseen rukoukseen on oppitunti elämää varten ja todella arvokasta jumalanpalvelusta. Näin tuotte rauhan kotiinne: *'pax huic domui'* (rauha tälle talolle). Muistakaa, että tällä tavalla te rakennatte kirkkoa!"¹⁵²

Liturginen rukous ja yksityinen rukous

61. Kirkon rukouksen ja yksittäisen uskovan rukouksen välillä vallitsee syvä ja elävä suhde, kuten Vatikaanin II kirkolliskokous selvästi vahvisti.¹⁵³ Kotikirkon rukouksen tärkeää päämäärä on toimia lapsille luonnollisena johdatuksena koko kirkon liturgiseen rukoukseen sekä valmistamalla siihen että laajentamalla sitä henkilökohtaiseen, perhe- ja sosiaaliseen elämään. Siksi kaikkien kristittyjen perheenjäsenten on vähitellen osallistuttava eukaristiaan varsinkin sunnuntaisin ja juhlapyhinä ja muihin sakramentteihin, erityisesti lasten kristillisen initiaation sakramentteihin. Kirkolliskokouksen ohjeet avasivat uuden mahdollisuuden kristilliselle perheelle luettellessaan sen niiden ryhmien joukossa, joille suositellaan hetkipalvelusten rukoilemista yhdessä.¹⁵⁴ Samoin kristillinen

152 Yleisaudienssi 11. elokuuta 1976: *Insegnamenti di Paolo VI*, XIV (1976), 640.

153 *Sacrosanctum Concilium*, 12.

154 Vrt. *Institutio Generalis de Liturgia Horarum*, 27.

perhe pitää huolen siitä, että myös kotona vietetään liturgisen vuoden aikoja ja juhlapäiviä sen jäsenille soveltuvalla tavalla.

Valmistaakseen kirkossa vietettävää jumalanpalvelusta ja jatkaakseen sitä kotona kristillinen perhe turvautuu yksityiseen rukoukseen, jolla on paljon erilaisia muotoja. Tämä moninaisuus todistaa ainutlaatuisesta rikkaudesta, jolla Henki elävöittää kristillistä rukousta, ja se kohtaa kaikkien Herran puoleen kääntyvien erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet. Aamu- ja iltarukousten lisäksi on erityisesti rohkaistava joitakin rukousmuotoja, kuten synodin isät neuvoivat: Jumalan sanan lukeminen ja mietiskely, valmistautuminen sakramenttien vastaanottamiseen, hartaus ja pyhittäytyminen Jeesuksen pyhälle sydämelle, autuaan Neitsyt Marian kunnioittamisen eri muodot, ruokarukous ja kansanhurskauden tavat.

Kunnioittaen Jumalan lasten vapautta kirkko on aina suositellut uskoville tiettyjä hurskauden harjoittamisen tapoja erityisellä huolella ja päättävästi. Näistä on mainittava ruusukorukous: "Tahdomme nyt edeltäjiemme tavoin voimakkaasti suositella pyhän ruusukon rukoilemista perheessä ... epäilemättä autuaan Neitsyt Marian ruusukkoa on pidettävä yhtenä parhaimmista ja vaikuttavimmista yhteisistä rukouksista, joiden lausumiseen kristillistä perhettä kehoitetaan. Haluamme ajatella ja todella toivomme, että kun perhe koontuu rukoilemaan, ruusukko olisi yleinen ja suosittu rukoustapa."¹⁵⁵ Näin aito mariaaninen hurskaus, joka ilmenee vilpittömässä rakkaudessa ja autuaan Neitsyen hengellisten asenteiden alttiissa jäljittelemisessä, on erityinen väline perheen rakkauden yhteyden ravitsemiseksi ja avio- ja perhespi-

155 Paavali VI, apostolinen kehotuskirje *Marialis cultus*, 52-54: AAS 66 (1974), 160 s.

ritualiteetin kehittämiseksi. Sillä hän, joka on Kristuksen ja kirkon äiti, on erityisellä tavalla myös kristillisten perheiden eli kotikirkkojen äiti.

Rukous ja elämä

62. Ei tule koskaan unohtaa, että rukous on olennainen osa kristillistä elämää täyteydessään ja keskeisyydessään ymmärrettynä, ja tärkeä osa itse ”ihmisyyttämme”. Se on ”ensimmäinen ihmisen sisäisen totuuden ilmaus, ensimmäinen aidon hengen vapauden ehto”.¹⁵⁶

Kaukana jokapäiväisten sitoumusten pakoilusta rukous on vahvin innoite siihen, että kristillinen perhe omaksuu ja täyttää täysin velvollisuutensa inhimillisen yhteiskunnan ensimmäisenä perustavana soluna. Siksi kristillisen perheen tosiasiallinen osallistuminen kirkon elämään ja lähetystehtävään maailmassa on suhteessa rukouselämän uskollisuuteen ja intensiivisyyteen; rukouksen kauttahan kristillinen perhe yhdistyy hedelmälliseen viiniköynnökseen, joka on Kristus Herra.¹⁵⁷

Elävästä yhteydestä Kristuksen kanssa, jota liturgia, itsensä uhraaminen ja rukous ravitsevat, johtuu myös kristillisen perheen hedelmällisyys sen erityisessä tehtävässä palvella inhimillistä edistystä, joka välttämättä johtaa maailman muuttumiseen.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Johannes Paavali II, puhe Mentorellan pyhäkössä (29. lokakuuta 1978): *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, I (1978), 78 s.

¹⁵⁷ Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, *Apostolicam actuositatem*, 4.

¹⁵⁸ Vrt. Johannes Paavali II, puhe Yhdysvaltain 12. pastoraalisen alueen piispoille (21. syyskuuta 1978): *AAS* 70 (1978), 767.

3. Kristillinen perhe, ihmistä palveleva yhteisö

Rakkauden uusi käsky

63. Kirkon, profeettallisen, papillisen ja kuninkaallisen kansan, tehtävä on johtaa kaikki ihmiset vastaanottamaan Jumalan sana uskossa, viettämään ja tunnustamaan sitä sakramenteissa ja rukouksessa ja ilmaisemaan sitä konkreettisissa elämäntilanteissa rakkauden lahjan ja uuden käskyn mukaisesti.

Kristillisen elämän laki ei ole mikään kirjoitettu lakikirja vaan Pyhän Hengen persoonallinen toiminta, joka innoittaa ja ohjaa kristittyä. Se on ”Hengen laki, joka antaa elämän Kristuksessa Jeesuksessa”;¹⁵⁹ ”Jumala on vuodattanut rakkautensa meidän sydämiimme antamalla meille Pyhän Hengen.”¹⁶⁰

Tämä pätee myös kristilliseen aviopariin ja perheeseen. Heidän oppaansa ja sääntönsä on Jeesuksen Henki, joka vuodattiin heidän sydämiinsä avioliiton sakramentin vietossa. Veden ja Hengen kastetta jatkaen avioliitto esittää uudelleen rakkauden evankelisen lain ja Hengen lahja kaivertaa sen syvemmin kristittyjen aviopuolisoiden sydämiin. Heidän puhdistettu ja vapahdettu rakkautensa on Hengen hedelmää, joka toimii uskovien sydämissä ja samalla antaa heille moraalisen elämän peruskäskyn, johon heitä vastuullisessa vapaudessa kutsutaan.

Siksi kristillistä perhettä elävöittää ja ohjaa Hengen uusi laki, ja läheisessä yhteydessä kirkon, kuninkaallisen kansan, kanssa sitä kutsutaan elämään todeksi rakkauden ”palvelutehtä-

¹⁵⁹ Vrt. Room. 8:2.

¹⁶⁰ Room. 5:5.

vänsä” Jumalaa ja muita ihmisiä kohtaan. Niin kuin Kristus harjoittaa kuninkaallista valtaansa palvelemalla meitä,¹⁶¹ niin myös kristitty löytää Herransa kuninkuuteen osallistumisensa aidon merkityksen jakamalla hänen henkensä ja ihmisten palvelemisen tehtävänsä. ”Tästä vallasta hän teki opetuslapset osallisiksi, jotta heidätkin asetettaisiin kuninkaalliseen vapauteen ja jotta he itsekieltäytyksen ja pyhän elämän avulla voittaisivat itsessään synnin vallan (vrt. Room. 6:12), palvelisivat Kristusta myös toisissa sekä nöyrästi ja kärsivällisesti johdattaisivat veljensä sen Kuninkaan luo, jonka palveleminen on hallitsemista. Sillä myös maallikoiden välityksellä Herra haluaa laajentaa valtakuntaansa: totuuden ja elämän valtakuntaa, pyhyyden ja armon valtakuntaa, vanhurskauden, rakkauden ja rauhan valtakuntaa, sitä valtakuntaa, missä itse luomakunta vapautetaan turmeluksen orjuudesta Jumalan lasten kirkkauden vapauteen (vrt. Room. 8:21).”¹⁶²

Jumalan kuvan löytäminen jokaisessa veljessä ja siseassa

64. Uuden rakkauden käskyn innoittamana ja tukemana kristillinen perhe ottaa vastaan, kunnioittaa ja palvelee jokaista ihmistä persoonan ja Jumalan lapsen arvokkuudessaan.

Näin tulisi ennen kaikkea olla aviopuolisoiden välillä ja perheessä, kun he joka päivä pyrkivät edistämään aidosti persoonallista yhteisöä, jota sisäinen rakkaudenyhteys perustaa ja vaalii. Tämän elämäntavan tulisi sitten levitä laajemman kirkollisen yhteisön piiriin, jonka osa kristillinen perhe on. Perheen rakkauden vuoksi kirkko voi ja sen tulee omaksua

161 Vrt. Mark. 10:45.

162 *Lumen gentium*, 36.

kodinomaisempi tai perhemäisempi ulottuvuus kehittämällä yhä inhimillisempiä ja veljellisempiä suhteita.

Rakkaus ulottuu laajemmalle kuin omiin uskonveljiin, sillä ”jokainen ihminen on minun veljeni”. Jokaisessa ihmisessä, erityisesti köyhässä, heikossa, kärsivässä ja epäoikeudenmukaisesti kohdellussa, rakkaus tunnistaa Kristuksen kasvot ja veljen, rakastettavan ja palveltavan veljen.

Jotta perhe voisi palvella ihmistä evankeliumin mukaisesti on huolella noudatettava Vatikaanin II kirkolliskokouksen ohjeita: ”Jotta tällainen rakkauden harjoitus olisi kaiken epäilyksen yläpuolella ja myös näyttäisi siltä, nähtäköön lähimmäisessä Jumalan kuva, joksi hänet on luotu, ja Kristus Herra, jolle todellisuudessa uhrataan se, mitä tarvitsevalle annetaan.”¹⁶³

Rakentaessaan kirkkoa rakkaudessa kristillinen perhe asettuu ihmisen ja maailman palvelukseen toteuttaen todella ”inhimillistä edistystä”, jonka sisältö tiivistettiin synodin viestissä perheille näin: ”Perheen toinen tehtävä on muovata ihmisiä rakkauteen ja harjoittaa rakkautta kaikissa ihmissuhteissa, niin että perhe ei sulkeudu itseensä vaan pysyy avoimena yhteisölle innoitteenaan oikeudenmukaisuuden taju ja huolenpito toisista, kuten myös tietoisuus velvollisuudesta koko yhteiskuntaa kohtaan.”¹⁶⁴

163 *Apostolicam actuositatem*, 8.

164 Vrt. piispainsynodin viesti kristillisille perheille (24. lokakuuta 1980), 12.

Neljäs osa

PERHEPASTORAALITYÖ: VAIHEET, RAKENTEET, TOIMIJAT JA TILANTEET

1. Perhepastoraalityön vaiheet

Kirkko saattaa kristillisen perheen matkaa

65. Kuten kaikkea elävää todellisuutta myös perhettä kutsutaan kehittymään ja kasvamaan. Kihlaukseen valmistautumisen ja avioliiton sakramentaalisen vieton jälkeen aviopuolisot aloittavat jokapäiväisen matkansa kohti avioliiton arvojen ja velvollisuuksien asteittaista toteutumista.

Uskon valaisemana ja toivon voimasta myös kristillinen perhe jakaa kirkon yhteydessä kokemuksen maallisesta pyhiinvaelluksesta kohti Jumalan valtakunnan täyttä ilmestymistä ja toteutumista.

Siksi on jälleen kerran korostettava kirkon pastoraalityön tärkeyttä perheen tukemiseksi. On tehtävä kaikki mahdollinen perheen pastoraalityön vahvistamiseksi ja kehittämiseksi ja asetettava se etusijalle, koska on varmaa, että evankelioimistyö tulevaisuudessa riippuu suurelta osin kotikirkosta.¹⁶⁵

Kirkon pastoraalinen huoli ei rajoitu ainoastaan lähimpänä oleviin kristillisiin perheisiin, vaan sen näköala laajenee Kristuksen sydämen mitan mukaisesti ja osoittautuu vielä intensiivisemmäksi perheitä kohtaan yleensä ja vaikeissa tai epäsuunnollisissa tilanteissa eläviä kohtaan erityisesti. Kaikille niille kirkolla on totuuden, hyvyyden, ymmärryksen, toivon ja syvän myötätunnon sana niiden joskus traagisissakin vaikeuksissa. Kirkko tarjoaa niille kaikille pyyteetöntä apuaan, jotta ne voisivat lähestyä sitä perhemallia, jonka Luoja tarkoitti jo ”alusssa” ja jonka Kristus uudisti lunastavalla armollaan. Kirkon pastoraalisen toiminnan täytyy olla asteittaista myös siinä määrin, että sen täytyy kulkea perheen rinnalla askel askeleelta sen muotoutumisen ja kehittymisen eri vaiheissa.

Avioliittoon valmistautuminen

66. Enemmän kuin koskaan on nykyisin välttämätöntä valmistaa nuoria avioliittoon ja perhe-elämään. Joissakin maissa perheet yhä itse vanhojen tapojen mukaan varmistavat, että nuorille välitetään avio- ja perhe-elämän arvot asteittaisen kasvatuksen ja perehdyttämisen kautta. Mutta lähes kaikissa moderneissa yhteiskunnissa tapahtuneet muutokset vaativat, että ei ainoastaan perhe vaan myös yhteiskunta ja kirkko

165 Vrt. Johannes Paavali II, puhe Latinalaisen Amerikan piispojen kolmannelle yleiskokoukselle (28. tammikuuta 1979), IV A: AAS 71 (1979), 204.

pyrkivät asianmukaisesti valmistamaan nuoria tuleviin velvollisuuksiinsa. Monet kielteiset ilmiöt, joita nykyisin valitettavasti havaitaan perhe-elämässä, johtuvat siitä, että uusissa tilanteissa nuoret eivät ainoastaan kadota näkyvistään oikeaa arvojärjestystä, vaan varmojen käyttäytymiskriteerien nyt puuttuessa he eivät osaa kohdata ja käsitellä uusia vaikeuksia. Kokemus osoittaa, että nuoret, joita on hyvin valmistettu perhe-elämään, yleensä menestyvät paremmin kuin muut.

Tämä pätee vielä enemmän kristilliseen avioliittoon, joka vaikuttaa lukemattomien miesten ja naisten pyhyyteen. Siksi kirkon on edistettävä parempia ja intensiivisempiä avioliittonvalmistautumisohjelmia, jotta voidaan niin paljon kuin mahdollista poistaa monien avioparien kokemia vaikeuksia ja vielä enemmän myönteisesti edistää onnistuneiden avioliittojen syntymistä ja kypsymistä.

Avioliittoon valmistautumista on pidettävä ja toteutettava asenteittaisena ja jatkuvana prosessina. Siinä on kolme päävaihetta: varhainen, lähi- ja välitön valmistautumisvaihe.

Varhainen valmistautuminen alkaa jo varhaislapsuudessa siinä viisaassa perhekasvatuksessa, joka johtaa lapset huomaamaan, että he ovat psykologisesti rikkaita ja monimutkaisia olentoja, joilla on oma yksilöllinen persoonallisuutensa vahvuuksineen ja heikkouksineen. Tänä ajanjaksona herätetään arvostus kaikkia aitoja inhimillisiä arvoja kohtaan sekä ihmisettä sosiaalisissa suhteissa ja kaikki se, mitä tämä merkitsee luonteen muovautumisen, taipumusten hallitsemisen ja niiden oikean käytön, vastakkaisen sukupuolen edustajiin suhtautumisen ja heidän kohtaamisensa kannalta, jne. Erityisesti kristityille on myös välttämätöntä vakaa hengellinen ja kate-

keettinen kasvatus, joka osoittaa, että avioliitto on todellinen kutsumus ja lähetystehtävä, sulkematta tässä kasvatuksessa pois myöskään mahdollisuutta antaa itsensä kokonaan Jumalalle pappis- tai sääntökuntakutsumuksessa.

Tälle perustalle rakentuu myöhemmin ja asteittaisesti lähivalmistautuminen, joka – sopivasta iästä lähtien ja asianmukaisen katekeesin kuten katekumeeniprosessin avulla – käsittää tarkemman valmistautumisen sakramenttien vastaanottamiseen, ikään kuin niiden uudelleen löytämisen. Tämä nuorten ja muiden kristilliseen avioliittoon valmistautuvien uudistettu katekeesi on ehdottoman välttämätön, jotta sakramenttia vietettäisiin ja elettäisiin oikealla moraalisella ja hengellisellä asenteella. Nuorten uskonnollisen kasvatuksen on liityttävä, oikealla hetkellä ja erilaisten konkreettisten vaatimusten mukaisesti, valmistautumiseen parisuhteessa elämiseen, esittäen avioliiton miehen ja naisen persoonien välisenä suhteena, jota on jatkuvasti kehitettävä, ja rohkaisten pohtimaan aviollisen seksuaalisuuden ja vastuullisen vanhemmuuden kysymyksiä siihen liittyvän olennaisen lääketieteellisen ja biologisen tietämyksen valossa. Siinä on perehdyttävä oikeisiin lastenkasvatusmenetelmiin ja autettava saavuttamaan hyvin suunnatun perhe-elämän perusedellytykset (kuten vakaa työsuhde, riittävät varat, järkevä asioiden hoitaminen, kotitaloustaidot).

Ei pidä myöskään laiminlyödä valmistautumista perheapostolaattiin, veljelliseen solidaarisuuteen ja yhteistyöhön muiden perheiden kanssa, aktiiviseen osallistumiseen ryhmiin, yhdistyksiin, liikkeisiin ja aloitteisiin, joiden tarkoitus on edistää perheen inhimillistä ja kristillistä hyvää.

Välittömän valmistautumisen avioliiton sakramentin viettoon tulisi tapahtua häitä edeltävinä viimeisinä kuukausina ja viikkoina ja antaa uusi merkitys, sisältö ja muoto kanonisen lain edellyttämälle niin sanotulle avioliittoa edeltävälle tutkinnalle. Tätä kaikissa tapauksissa välttämätöntä valmistautumista tarvitsevat erityisen paljon sellaiset kihlaparit, joilla yhä ilmenee puutteita ja vaikeuksia kristillisen opin ja käytännön suhteen.

Tällä katekumenaatin kaltaisella uskon matkalla välitettävien perusteiden joukossa tulee olla myös syvempi käsitys Kristuksen ja kirkon salaisuudesta ja armon ja kristillisen avioliiton vastuun merkityksestä, kuten myös valmistautuminen aktiiviseen ja tietoiseen avioliturgian riitteihin osallistumiseen.

Kristillisen perheen ja koko kirkollisen yhteisön tulisi tuntea osallistuvansa avioliittoon valmistautumisen eri vaiheisiin, jotka edellä on kuvattu vain pääpiirteittäin. On toivottava, että piispaainkokoukset, joiden huolena ovat asianmukaiset aloitteet, joilla tulevia aviopuolisoita autetaan tulemaan tietoisemmiksi valintansa vakavuudesta ja sielunpaimenia autetaan varmistamaan puolisoiden oikea asennoituminen, ryhtyisivät toimenpiteisiin perhepastoraalityön ohjeiston julkaisemiseksi. Tässä heidän tulisi ensiksi määrittää ”valmistautumiskurssien” vähimmäissisältö, kesto ja toimintatapa tasapainottaen eri näkökohdat – opilliset, pedagogiset, lailliset, lääketieteelliset – ja järjestäen ne niin, että avioliittoon valmistautuvat saisivat intellektuaalisen perehtymisen ohella innoitteen osallistua aktiivisesti kirkolliseen yhteisöön.

Vaikka välittömän avioliittoon valmistautumisen välttämättömyyttä ja velvoittavuutta ei tule aliarvioida – mikä tapahtuisi,

jos erivapauksia jaettaisiin liian helposti – tämä valmistautuminen on kuitenkin aina tarjottava ja toteutettava niin, että sen poisjättäminen ei ole este avioliiton viettämiselle.

Vietto

67. Kristillinen avioliitto edellyttää normaalisti liturgista viettoa, joka ilmaisee sosiaalisessa ja yhteisöllisessä muodossa kastettujen välisen aviollisen liiton olennaisesti kirkollisen ja sakramentaalisen luonteen.

Siinä määrin kuin avioliiton vietto on sakramentaalinen pyhittävä toimitus ja liittyy liturgiaan – joka on huippu, jota kohditi kirkon työ suuntautuu ja sen pyhittävän voiman lähde¹⁶⁶ – vieton täytyy itsessään olla pätevä, arvokas ja hedelmällinen. Tämä avaa laajan kentän pastoraalilyölle, jotta sakramentiksi korotetun aviollisen liiton luonnosta johtuvat tarpeet tulisivat täysin kohdatuiksi ja samalla noudatettaisiin uskollisesti kirkon säädöksiä koskien vapaata suostumusta, avioesteitä, kanonista muotoa ja itse vieton riittä. Vieton tulisi olla yksinkertainen ja arvokas kirkon pätevien auktoriteettien normien mukaan, joiden kuuluu myös – konkreettisten ajallisten ja paikallisten olosuhteiden mukaan ja yhdenmukaisesti Apostolisen istuimen antamien normien kanssa¹⁶⁷ – mahdollisesti sisällyttää liturgiseen viettoon kullekin kulttuurille ominaisia tapoja, jotka ilmaisevat selvemmin aviosopimuksen syvällistä inhimillistä ja uskonnollista merkitystä, edellyttäen, että nämä tavat eivät sisällä mitään, mikä ei ole sopusoinnussa kristillisen uskon ja moraalin kanssa.

166 Vrt. *Sacrosanctum Concilium*, 10.

167 Vrt. *Ordo celebrandi matrimonium*, 17.

Siinä määrin kuin liturginen vietto on merkki, se tulisi toteuttaa siten, että se myös ulkoisessa todellisuudessaan olisi Jumalan sanan julistusta ja uskovien yhteisön uskontunnustusta. Pastoraalinen huolenpito ilmenee tässä valmistautumalla viisaasti ja huolellisesti sanan liturgiaan ja kasvattamalla uskoon kaikkia viettoon osallistuvia, ensi sijassa niitä, jotka solmivat avioliiton.

Kirkon sakramentalisena toimituksena avioliiton liturgisen vieton tulisi koskea koko kristillistä yhteisöä läsnä olevien täyden, aktiivisen ja vastuullisen osallistumisen kautta kunkin asemansa ja tehtävänsä mukaan: hääparin, papin, todistajien, sukulaisten, ystävien, muiden uskovien jäsenten, jotka kaikki ovat osa seurakuntaa, joka ilmaisee ja elää todeksi Kristuksen ja hänen kirkkonsa salaisuutta. Mitä tulee kristillisen avioliiton viettämiseen esi-isiä palvovien kulttuurien tai traditioiden kontekstissa tulee noudattaa edellä ilmaistuja periaatteita.

Avioliiton viettäminen ja ei-uskovien kastettujen evankelioiminen

68. Juuri siksi, että sakramentin vietossa on kiinnitettävä erityistä huomiota avioliittoon astuvien moraalisiin ja hengellisiin asenteisiin, ennen kaikkea heidän uskoonsa, meidän on käsiteltävä tässä yleistä vaikeutta, jonka kirkon paimenet saattavat kohdata maallistuneen yhteiskuntamme kontekstissa.

Kirkolta avioliittoon vihkimistä pyytävän henkilön usko voi olla eriasteista, ja paimenten ensisijainen velvollisuus on saada aikaan tämän uskon uudelleen löytäminen, ravita sitä ja tuoda se kypsytyteen. Mutta paimenten on myös ymmärret-

tävä ne syyt, jotka saavat kirkon sallimaan avioliiton viettämisen myös niille, jotka ovat epätäydellisesti asennoituneita.

Avioliiton sakramentilla on tämä erityisyys, joka erottaa sen muista sakramenteista: se on sellaisen todellisuuden sakramentti, joka oli osa jo luomisen ekonomiaa; se on sama aviollinen liitto, jonka Luoja perusti ”alussa”. Siksi miehen ja naisen päätös mennä naimisiin Jumalan suunnitelman mukaisesti, eli päätös sitoutua peruuttamattomalla aviosuostumukseensa elämään koko elämänsä purkamattomassa rakkaudessa ja ehdottomassa uskollisuudessa, merkitsee – vaikkei välttämättä täysin tietoisella tavalla – syvän kuuliaisuuden asennetta Jumalan tahtoa kohtaan, mitä ei voi olla ilman armoa. He ovat siten jo aloittaneet todellisessa ja varsinaisessa mielessä matkan kohti pelastusta matkan, jota sakramentin vietto ja välitön valmistautuminen siihen voivat täydentää ja johtaa täyttymykseen, sikäli kuin heidän aikomuksensa on oikea.

Toisaalta on totta, että joissakin paikoissa kihlaparit pyytävät vihkimistä kirkossa ennemminkin sosiaalisista kuin aidosti uskonnollisista syistä. Tämä ei ole yllättävää. Avioliittohan ei ole tapahtuma, joka koskisi ainoastaan avioituvia. Se on luonteeltaan myös sosiaalinen tapahtuma, joka velvoittaa avioparia yhteiskunnan edessä. Kaikkina aikoina sen viettäminen on ollut juhlahetki, joka kokoaa perheet ja ystävät yhteen. Siten on sanomattakin selvää, että niin sosiaaliset kuin henkilökohdaisetkin syyt sisältyvät pyyntöön solmia avioliitto kirkossa.

Ei pidä unohtaa, että nämä kihlatut ovat kasteensa voimasta jo todella osallisia Kristuksen ja kirkon välisestä avioliitosta ja että oikean aikomuksensa kautta he ovat hyväksyneet Jumalan avioliittoa koskevan suunnitelman ja siten ainakin

implisiittisesti suostuneet siihen, mitä kirkko aikoo tehdä viettäessään avioliittoa. Siksi se, että pyyntöön sisältyy myös sosiaalisia motiiveja, ei riitä oikeuttamaan paimenten kieltäytymistä. Lisäksi, kuten Vatikaanin II kirkolliskokous opettaa, sanoilla ja rituaalisilla elementeillä sakramentit ravitsevat ja vahvistavat uskoa:¹⁶⁸ uskoa, jota kohti kihlatut ovat matkalla jo oikean aikomuksensa nojalla, jota Kristuksen armo varmasti suosii ja tukee.

Mikäli avioliiton kirkollisen viettämisen sallimiselle haluttaisiin asettaa lisää kriteerejä, jotka koskisivat avioliittoon aikovien uskon tasoa, siihen sisältyisi vakavia vaaroja: vaara perusteettomista ja syrjivistä tuomioista, vaara herättää epäilyksiä jo solmittujen avioliittojen pätevyydestä, mikä vahingoittaisi vakavasti kristillisiä yhteisöjä ja synnyttäisi uutta ja epäoikeutettua huolta aviopuolisoiden omalletunnolle. Olisi myös vaara kyseenalaistaa monien katolisen kirkon täydestä yhteydestä erossa olevien veljien avioliiton sakramentaalinen luonne, mikä olisi vastoin kirkollista traditiota.

Mutta jos kaikista yrityksistä huolimatta kihlapari avoimesti ja muodollisesti osoittaa torjuvansa sen, mitä kirkko aikoo, kun se viettää kastettujen avioliittoa, sielunpaimen ei voi sallia heille avioliiton viettoa. Vaikka hän olisi vastahakoinen toimimaan näin, hän on velvollinen ottamaan tilanteen huomioon ja tekemään asianomaisille selväksi, että tällaisissa olosuhteissa kirkko ei ole se, joka asettaa esteen heidän pyytämälleen vietoille, vaan he itse.

Jälleen kerran ilmenee kaikessa kiireellisyydessään tarve ennen avioliittoa ja sen jälkeen tehtävään evankelioimiseen ja

168 *Sacrosanctum Concilium*, 59.

katekeesiin, jota koko kristillinen yhteisö toteuttaa, jotta jokainen avioliiton solmiva mies ja nainen viettäisi avioliiton sakramenttia ei ainoastaan pätevästi vaan myös hedelmällisesti.

Pastoraalityö avioliiton solmimisen jälkeen

69. Säännönmukaisesti perustetun perheen pastoraalityö merkitsee käytännössä kaikkien paikallisen kirkollisen yhteisön jäsenten sitoutumista auttamaan avioparia löytämään ja elämään todeksi uutta kutsumustaan ja lähetystehtäväänsä. Jotta perhe tulisi yhä enemmän todelliseksi rakkauden yhteisöksi, on välttämätöntä, että kaikkia sen jäseniä autetaan ja kasvatetaan vastuussa uusia ongelmia kohdattaessa, vastavuoroisessa palvelemisessa ja aktiivisessa osallistumisessa perhe-elämään.

Tämä pätee erityisesti nuoriin perheisiin, jotka uusien arvojen ja vastuiden keskellä ovat varsinkin avioliiton ensimmäisinä vuosina erityisen haavoittuvia mahdollisille vaikeuksille, joihin liittyy esimerkiksi yhteiselämään sopeutumiseen ja lasten syntymään. Nuorten avioparien tulisi oppia ottamaan mielellään vastaan ja hyödyntämään toisten avioparien tahdikasta, hienotunteista ja aulista apua, koska näillä on jo enemmän kokemusta avio- ja perhe-elämästä. Siten kirkollisen yhteisön sisällä – kristillisten perheiden muodostamassa suurperheessä – toteutuu vastavuoroinen läsnäolo ja apu kaikkien perheiden kesken, jokaisen asettaessa inhimillisen kokemuksensa ja uskon ja armon lahjansa muiden palvelukseen. Todellisen apostolisen hengen elävöittämänä tämä apu perheeltä perheelle on eräs yksinkertaisimmista, tehokkaimmista ja saavu-

tettävimmista keinoista välittää toiselta toiselle ne kristilliset arvot, jotka ovat kaiken pastoraalisen huolenpidon lähtökohta ja päämäärä. Siksi nuoret perheet eivät ole ainoastaan vastaanottajia, vaan tultuaan autetuiksi tällä tavalla he vuorostaan tulevat rikastumisen lähteeksi muille paljon aiemmin perustetuille perheille elämäntodistuksensa ja käytännöllisen panoksensa kautta.

Nuorten perheiden pastoraalityössä kirkon täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, että heitä kasvatetaan elämään vastuullisesti todeksi aviorakkautta yhteyden ja elämän palvelemisen vaatimusten mukaisesti. Kirkon täytyy myös auttaa heitä sovittamaan yhteen kotielämän intimitetti ja yhteinen ja avokätinen työ kirkon ja yhteiskunnan rakentamiseksi. Kun lapset ovat syntyneet ja avioparista tulee täydessä ja erityisessä mielessä perhe, kirkko pysyy edelleen lähellä vanhempia, jotta he ottaisivat lapsensa vastaan ja rakastaisivat heitä elämän Herralta saatuna lahjana ja omaksuisivat iloiten tehtävän palvella heidän inhimillistä ja kristillistä kasvuaan.

2. Perhepastoraalityön rakenteet

Pastoraalinen toiminta on aina osoitus pelastavaan lähetystehtävään sitoutuneen kirkon dynaamisesta todellisuudesta. Myös perhepastoraalityön, joka on tietty ja erityinen pastoraalisen toiminnan muoto, toimintaperiaate ja vastuullinen toimija on kirkko itse rakenteidensa ja työntekijöidensä kautta.

Kirkollinen yhteisö, erityisesti seurakunta

70. Kirkkoa, joka on samalla kertaa sekä pelastettu että pelastava yhteisö, täytyy tarkastella kahdesta näkökulmasta: yleismaailmallisesta ja paikallisesta. Jälkimmäinen ilmenee ja toteutuu hiippakuntayhteisössä, joka on pastoraalisesti jaettu pienempiin yhteisöihin. Näistä seurakunta on erityisen tärkeä.

Yhteys yleismaailmallisen kirkon kanssa ei estä vaan pikemminkin takaa ja edistää eri paikalliskirkkojen pysyvyyttä ja erityislaatuisuutta. Paikalliskirkot pysyvät välittömimpinä ja tehokkaimpina perhepastoraalityön toteuttajina. Tässä mielessä jokaisen paikalliskirkon ja erityisesti jokaisen seurakuntayhteisön täytyy tulla yhä tietoisemmaksi armosta ja vastuusta, jotka se saa Herralta perhepastoraalityön toteuttamiseksi. Yksikään pastoraalityön suunnitelma millään tasolla ei saa koskaan laiminlyödä perhepastoraalityötä.

Tämän vastuun valossa ymmärretään myös se, kuinka tärkeää on tällaista apostolaattia erityisesti toteuttavien asianmukainen koulutus. Pappeja ja mies- ja naissääntökuntalaisia tulisi valmistautumisajastaan alkaen asteittain ja perusteellisesti suunnata ja kouluttaa erilaisia tehtäviä varten. Eri aloitteiden joukosta korostan mielelläni Roomaan paavilliseen Lateraaniyliopistoon hiljattain perustettua instituuttia perhekysymysten tutkimusta varten. Tällaisia instituutteja on perustettu myös joissakin hiippakunnissa. Piispojen tulisi pitää huolta siitä, että niin moni pappi kuin mahdollista osallistuisi niissä erikoistumiskursseille ennen seurakuntatyön aloittamista. Muualla koulutuskursseja järjestetään määrääjain ylemmissä teologista ja pastoraalista koulutusta antavissa instituuteissa. Tällaisia aloitteita tulisi rohkaista, tukea ja lisätä, ja niiden tu-

lisi ilman muuta olla avoimia myös maallikoille, jotka käyttävät ammatillista osaamistaan (lääketieteellistä, oikeudellista, psykologista, sosiaalista, pedagogista) perheiden hyväksi.

Perhe

71. Mutta on ennen kaikkea tunnustettava, että tässä asiassa ainutlaatuinen sija kuuluu kristillisten avioparien ja perheiden lähetystehtävälle sakramentissa saadun armon voimasta. Tämän lähetystehtävän on palveltava kirkon ja Jumalan valtakunnan rakentamista historiassa. Tätä vaaditaan kuuliaisuuden tekona Kristukselle, Herralle. Juuri hän, kastettujen avioliiton sakramentin arvoon korottamisen voimasta, antaa kristityille aviopareille erityisen lähetystehtävän apostoleina lähettäen heidät työskentelemään viinitarhassaan ja aivan erityisellä tavalla perheen kentällä.

He toteuttavat tätä tehtävää yhteydessä ja yhteistyössä muiden kirkon jäsenten kanssa, jotka niin ikään työskentelevät perheen hyväksi lahjoillaan ja palvelutehtävillään. Tätä apostolaattia toteutetaan ensinnäkin kunkin perheen sisällä: todistamalla elämästä, jota eletään Jumalan lain mukaan kaikissa näkökohdissaan; antamalla lapsille kristillisen kasvatuksen; auttamalla heitä kypsymään uskossaan; kasvattamalla heitä siveyteen; valmistamalla elämää varten; suojelemalla heitä valppaasti heitä usein uhkaavilta ideologisilta ja moraalisilta vaaroilta; johdattamalla heidät asteittain ja vastuullisesti kirkolliseen ja yhteiskunnalliseen yhteisöön; auttamalla ja neuvomalla heitä valitsemaan kutsumuksensa; keskinäisellä avunannolla perheenjäsenten kesken yhteiseksi inhimilliseksi ja kristilliseksi kasvuksi, jne.

Perheen apostolaatti laajenee myös hengellisillä ja aineellisilla rakkaudenteioilla toisia perheitä kohtaan, erityisesti niitä, jotka kaikkein eniten tarvitsevat apua ja tukea, köyhiä, sairaita, vanhuksia, vammaisia, orpoja, leskiä, hylättyjä puolisoita, naimattomia äitejä ja vaikeissa tilanteissa olevia odottavia äitejä kohtaan, joilla on kiusaus turvautua aborttiin, jne.

Perheyhdistykset perheitä varten

72. Kirkon, perhepastoraalityöstä vastaavan subjektin, sisällä on mainittava monenlaiset uskovien yhdistykset, joissa Kristuksen kirkon salaisuus ilmenee ja sitä tiettyssä määrin eletään todeksi. On siis tunnustettava ja hyödynnettävä – kutakin ominaisuuksiensa, tarkoituksensa, vaikuttavuutensa ja menetelmiensä mukaan – erilaisia kirkollisia yhteisöjä, ryhmiä ja liikkeitä, jotka monin tavoin eri syistä ja eri tasoilla ovat tekemisissä perhepastoraalityön kanssa.

Siksi synodi nimenomaisesti tunnusti tällaisten spiritualiteetti-, koulutus- ja apostolaattiyhdistysten hyödyllisen panoksen. Niiden tehtävä on herättää uskovissa elävä solidaarisuuden taju, edistää evankeliumin ja kirkon uskon innoittamaa elämäntapaa, muovata omiatuntoja kristillisten arvojen eikä yleisen mielipiteen mukaisesti, innostaa keskinäisiin ja muita kohtaan osoitettuihin laupeudentekoihin avoimessa hengessä, mikä tekee kristillisistä perheistä todellisen valon lähteen ja terveellisen hapatteen muille perheille.

Samoin on toivottavaa, että kristilliset perheet elävästi tietoisina yhteisestä hyvästä osallistuisivat aktiivisesti kaikilla tasoilla myös muihin ei-kirkollisiin yhdistyksiin. Jotkut näistä

yhdistyksistä pyrkivät edistämään kunkin kansan terveiden eettisten ja kulttuuriarvojen säilyttämistä, välittämistä ja varjelemista, ihmispersoonan kehittämistä, äitien ja pienten lasten lääketieteellistä, oikeudellista ja sosiaalista suojelua, naisten oikeutettua edistystä ja taistelua kaikkea heidän arvokkuuttaan loukkaavaa vastaan, keskinäisen solidaarisuuden lisääntymistä, tietoisuutta ongelmista, joita liittyy vastuulliseen hedelmällisyyden sääntelyyn luonnollisilla menetelmillä, jotka ovat yhdenmukaisia ihmisen arvokkuuden ja kirkon opetuksen kanssa. Toiset yhdistykset pyrkivät rakentamaan oikeudenmukaisempaa ja inhimillisempää maailmaa, edistämään oikeudenmukaisia lakeja, jotka suosivat oikeaa yhteiskuntajärjestystä kunnioittaen täysin yksilön ja perheen arvokkuutta ja kaikkia oikeutettuja vapauksia sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, tekemään yhteistyötä koulun ja muiden lasten kasvatusta täydentävien instituutioiden kanssa, jne.

3. Perhepastoraalityön toimijat

Perheen lisäksi, joka on perhepastoraalityön kohde mutta ennen kaikkea sen subjekti, on muistettava myös muut tämän alan toimijat.

Piispat ja papit

73. Hiippakunnassa tehtävästä perhepastoraalityöstä vastaa ensisijassa piispa. Isänä ja paimenena hänen täytyy osoittaa erityistä huolenpitoa tätä selvästi ensisijaista pastoraalista tehtävää kohtaan. Hänen on omistettava henkilökohtaista kiinnostusta, huolta, aikaa, henkilökuntaa ja resursseja sekä ennen kaikkea henkilökohtaista tukea perheille ja kaikille

niille, jotka hiippakunnan eri rakenteissa auttavat häntä perhepastoraalituessa. Hänen on erityisesti huolehdittava siitä, että hiippakunnasta tulisi yhä todellisemmin ”hiippakuntaperhe”, malli ja toivon lähde monille siihen kuuluville perheille. Paavillisen perheneuvoston perustaminen on nähtävässä valossa: merkinä siitä, kuinka tärkeänä pidän perhepastoraalitoita maailmassa, ja samalla tehokkaana välineenä perheen auttamiseksi ja edistämiseksi kaikilla tasoilla.

Piispat käyttävät erityisesti apunaan pappeja, joiden tehtävä – kuten synodi selvästi korosti – on olennainen osa kirkon palvelutoita avioliiton ja perheen hyväksi. Sama on sanottava diakoneista, joille tämä pastoraalitoita alue voidaan uskoa.

Heidän vastuunsa ei ulotu ainoastaan moraalisiin ja liturgiisiin kysymyksiin, vaan myös persoonallisiin ja sosiaalisiin. Heidän täytyy tukea perhettä sen vaikeuksissa ja kärsimyksissä pitäen huolta sen jäsenistä ja auttaen heitä näkemään elämänsä evankeliumin valossa. Ei ole liikaa huomauttaa, että tästä tehtävästä, jos sitä harjoitetaan oikealla erottelukyvyllä ja aidossa apostolisessa hengessä, kirkon palvelija saa uutta intoa ja hengellistä voimaa kutsumuksensa ja palveluvirkansa harjoittamiseen.

Kun papit ja diakonit ovat saaneet ajankohtaista ja vakavaa koulutusta tätä apostolaattia varten, heidän täytyy lakkaamatta käyttäytyä perheitä kohtaan isinä, veljinä, paimenina ja opettajina, auttaen heitä armon välineillä ja valaisten heitä totuuden valolla. Heidän opetuksensa ja neuvonsa täytyy siksi aina olla täysin sopuoinnussa kirkon autenttisen opetusviran kanssa, niin että Jumalan kansaa autetaan saavuttamaan oikea uskon taju, jota on sovellettava käytännön elämässä.

Tällainen uskollisuus opetusvirkaa kohtaan auttaa pappeja huolehtimaan siitä, että he ovat arvioissaan yksimielisiä, jotta uskoville ei aiheuteta omantunnon levottomuutta.

Paimenet ja maallikot osallistuvat kirkossa Kristuksen profeettalliseen tehtävään. Maallikot tekevät tämän todistamalla uskosta sanoilla ja kristillisellä elämällä; paimenet erottamalla tästä todistuksesta sen, mikä on aitoa uskon ilmaisua ja sen, mikä on vähemmän sopusoinnussa uskon valon kanssa; perhe kristillisenä yhteisönä tekee sen erityisellä uskon jakamisella ja todistamisella. Tästä alkaa myös vuoropuhelu paimenten ja perheiden välillä. Teologit ja perheasioiden asiantuntijat voivat olla suureksi avuksi tässä vuoropuhelussa selittämällä tarkoin kirkon opetusviran ja perhe-elämän kokemuksen sisältöä. Näin opetusviran opetus ymmärretään paremmin ja avautuu tie sen asteittaiseksi kehittymiseksi. Mutta on syytä muistuttaa, että uskonopin välitön ja velvoittava normi myös perheasioissa kuuluu hierarkkiselle opetusviralle. Tarkoin määritellyt suhteet teologien, perheasioiden asiantuntijoiden ja opetusviran välillä ovat suureksi avuksi uskon oikein ymmärtämiseksi ja uskon rajoissa olevan oikeutetun pluralismin edistämiseksi.

Mies- ja naissääntökuntalaiset

74. Panos, jonka mies- ja naissääntökuntalaiset sekä vihityt henkilöt yleensä voivat antaa perheapostolaatin hyväksi, saa ensisijaisen, perustavanlaatuisen ja ainutlaatuisen ilmauksensa juuri heidän vihkiytymisessään Jumalalle. Vihkiytymisensä vuoksi ”he ovat muistutuksena kaikille Kristukseen uskoville siitä Jumalan luomasta ja tulevassa ajassa täydellisesti

ilmenevästä morsiusliitosta, jossa kirkolla ainoana sulhaseenaan on Kristus”.¹⁶⁹ He ovat todistajia siitä universaalista rakkaudesta, joka taivasten valtakunnan tähden omaksutun siiveyden kautta tekee heidät yhä vapaammiksi omistautumaan auliisti Jumalan palvelemiseen ja apostolaatin töihin.

Mies- ja naissääntökuntalaisille ja sekulaari-instituuttien ja muiden täydellisen elämän instituuttien jäsenille avautuu mahdollisuus yksin tai yhdessä kehittää palvelustaan perheiden hyväksi, osoittamalla erityistä huolenpitoa lapsia kohtaan, varsinkin hylättyjä, ei-toivottuja, orpoja, köyhiä tai vammaisia; vierailemalla perheiden luona ja pitämällä huolta sairaista; vaalimalla kunnioituksen ja rakkauden suhteita yksinhuoltajaperheitä, vaikeuksissa tai erossa olevia perheitä kohtaan; opettamalla ja neuvomalla nuoria näiden valmistautuessa avioliittoon ja auttamalla aviopareja todella vastuulliseen vanhemmuuteen; avaamalla oman talonsa osoittaen yksinkertaista ja sydämellistä vieraanvaraisuutta, jotta perheet voisivat siellä tuntea Jumalan läsnäolon, oppia rukousta ja mietiskelyä ja nähdä konkreettisen esimerkin elämästä, jota eletään rakkaudessa ja veljellisessä ilossa Jumalan laajemman perheen jäsenenä.

Haluan lisätä painokkaan kehotuksen Jumalalle vihityn elämän instituuttien johtajille, että he pitäisivät – aina omaa ja alkuperäistä karismaa kunnioittaen – perheapostolaattia yhtenä ensisijaisista tehtävistä, jonka maailman nykytilanne tekee yhä kiireellisemmäksi.

169 *Perfectae caritatis*, 12.

Maallikkoasiantuntijat

75. Huomattavaa apua perheille voivat antaa maallikkoasiantuntijat kuten lääkärit, lakimiehet, psykologit, sosiaalityöntekijät, neuvonantajat jne., jotka joko yksin tai erilaisten yhdistysten ja hankkeiden jäseninä antavat panoksensa valaisemalla, neuvomalla, ohjaamalla ja tukemalla. Heihin voidaan hyvin soveltaa kehotusta, jonka annoin kristillisten perheneuvojien liitolle: ”Työnne hyvin ansaitsee lähetystehtävän nimen, sillä sen tavoittelemat päämäärät ovat jalot, ja sen saavutukset ovat yhteiskunnan ja kristillisen yhteisön itsensä hyvinvoinnin kannalta ratkaisevia ... Kaikella, minkä onnistutte tekemään perheen tukemiseksi, on vaikutusta yli oman alueensa, tavoittaen myös muut ihmiset ja vaikuttaen yhteiskuntaan. Maailman ja kirkon tulevaisuus kulkee perheen kautta.”¹⁷⁰

Viestinnän vastaanottajat ja toimijat

76. Tämä modernin elämän tärkeä kategoria ansaitsee myös muutaman sanan. On hyvin tunnettua, että viestintävälineet ”vaikuttavat, ja usein syvästi, niitä käyttävien mieliin affektiiviselta ja intellektuaaliselta ja myös moraaliselta ja uskonnolliselta kannalta”, erityisesti nuorten kohdalla.¹⁷¹ Ne voivat siten vaikuttaa hyödyllisellä tavalla perheen elämään ja tapoihin sekä lasten kasvatukseen, mutta samalla niihin kätkeytyy ”ansoja ja vaaroja, joita ei voida jättää huomiotta”.¹⁷²

170 Johannes Paavali II, puhe kristillisten perheneuvontatoimistojen liitolle (29. marraskuuta 1980), 3-4: *Insegnamenti* III, 2 (1980), 1453-1454.

171 Paavali VI, viesti kolmatta maailman viestintäpäivää varten (7. huhtikuuta 1969): AAS 61 (1969), 455.

172 Johannes Paavali II, viesti maailman viestintäpäivää varten 1980 (1. toukokuuta 1980): *Insegnamenti* III, 1 (1980), 1042.

Niistä voi myös tulla – ovelasti ja järjestelmällisesti manipuloimalla, niin kuin monissa maailman maissa valitettavasti tapahtuu – väline hajottaville ideologioille ja vääristyneille tavoille katsoa elämää, perhettä, uskontoa ja moraalia, mikä ei kunnioita ihmisen todellista arvokkuutta ja kohtaloa.

Tämä vaara on aina vain todellisempi, kun ”moderni elämäntapa – erityisesti teollistuneimmissa maissa – saa perheet liian usein hylkäämään velvollisuutensa kasvattaa lapsiaan ja helposti välttelemään sitä (kotona erityisesti television ja tiettyjen julkaisujen avulla) pitäen lastensa ajan ja energian varattuina”.¹⁷³ Tästä johtuu ”velvollisuus ... suojella erityisesti lapsia ja nuoria joukkotiedotusvälineiden ’aggressiolta’” ja pitää huolta siitä, että niiden käyttö perheessä on huolellisesti säänneltyä. Perheiden tulisi myös pitää huolta siitä, että lapsilla on muita, terveellisempiä, hyödyllisiä sekä ruumiillisesti, moraalisesti ja henkisesti kehittäviä viihdykkeitä, ”jotta nuorten vapaa-aika olisi kehittävämpää ja hyödyllisempää ja heidän energiansa ohjattaisiin oikealla tavalla”.¹⁷⁴

Koska viestintävälineet koulun ja elinympäristön lailla usein vaikuttavat huomattavasti lasten kehittymiseen, vanhempien täytyy vastaanottajina aktiivisesti varmistaa viestimien maltillinen, kriittinen, tarkkaavainen ja harkittu käyttö, huomaten kuinka ne vaikuttavat lapsiin ja kontrolloiden niiden käyttöä, ”jotta he kasvattaisivat lastensa omatuntoa ilmaisemaan arvionsa tyynesti ja objektiivisesti, mikä ohjaa heitä valitsemaan tai hylkäämään tarjolla olevia ohjelmia”.¹⁷⁵

173 Johannes Paavali II, viesti maailman viestintäpäivää varten 1981 (10. toukokuuta 1981), 5: *L'Osservatore Romano* 22. toukokuuta 1981.

174 Ibid.

175 Paavali VI, viesti kolmatta maailman viestintäpäivää varten (7. huhtikuuta 1969): AAS 61 (1969), 456.

Yhtäläisellä sitoumuksella vanhemmat pyrkivät vaikuttamaan ohjelmien valintaan ja valmistamiseen ollen yhteydessä – asianmukaisten aloitteiden välityksellä – niihin, jotka vastaavat ohjelmien eri tuotanto- ja lähetysvaiheista. Tällä tavalla he varmistavat, että perustavanlaatuisia inhimillisiä arvoja, jotka kuuluvat yhteiskunnan todelliseen hyvään, ei laiminlyödä tai niitä vastaan tahallaan hyökätä, vaan että pikemminkin esitettäisiin ohjelmia, jotka näyttäivät oikeassa valossa perheen ongelmat ja niiden asianmukaiset ratkaisut. Tästä kunnianarvoisa edeltäjäni Paavali VI kirjoitti: ”Tuottajien täytyy tuntea perheen tarpeet ja kunnioittaa niitä, ja tämä edellyttää heiltä joskus todellista rohkeutta ja aina korkeaa velvollisuudentuntoa. Itse asiassa heidän odotetaan välttävän kaikkea, mikä voisi vahingoittaa perheen olemassaoloa, vakautta, tasapainoisuutta ja onnellisuutta. Jokainen hyökkäys perheen perusarvoa vastaan – kuten erotiikka tai väkivalta, avioeron tai nuorison epäsosiaalisten asenteiden puolustaminen – on hyökkäys ihmisen todellista hyvää vastaan.”¹⁷⁶

Itse totesin vastaavanlaisessa yhteydessä, että perheiden ”täytyy voida huomattavissa määrin luottaa viestintäalan ammattilaisten – kustantajien, kirjoittajien, tuottajien, ohjaajien, käsikirjoittajien, uutistoimittajien, kommentaattoreiden ja näyttelijöiden – hyvään tahtoon, rehellisyyteen ja vastuuntuntoon”.¹⁷⁷ Siksi myös kirkon velvollisuus on jatkuvasti kantaa huolta näistä kategorioista, samalla rohkaisten ja tukien katolilaisia, jotka tuntevat kutsumusta ja joilla on kyvykkyyttä tällaiseen hienovaraiseen työhön.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Johannes Paavali II, viesti maailman viestintäpäivää varten 1980: s. 1044.

4. Perhepastoraalityö vaikeissa tapauksissa

Erityistilanteet

77. Vielä anteliaampaa, viisaampaa ja harkitumpaa, Hyvän paimenen esikuvan mukaista pastoraalityötä tarvitaan niiden perheiden kohdalla, jotka usein omasta tahdostaan riippumatta ja monien muiden paineiden alaisina ovat objektiivisesti katsottuna vaikeissa tilanteissa.

On välttämätöntä kiinnittää erityistä huomiota tiettyihin ryhmiin, jotka eivät ainoastaan tarvitse enemmän apua vaan myös tehokkaampaa vaikuttamista yleiseen mielipiteeseen ja erityisesti kulttuuri-, talous- ja oikeusrakenteisiin, jotta heidän ahdinkonsa syvemmät syyt poistettaisiin niin paljon kuin mahdollista.

Tällaisia ovat esimerkiksi siirtotyöläisten perheet; niiden perheet, jotka joutuvat olemaan poissa pitkiä aikoja, kuten puolustusvoimien jäsenet, merimiehet ja matkustyöläiset; vankilassa olevien, pakolaisten ja karkotettujen perheet; suurkaupunkien perheet, jotka elävät käytännössä hylkiönä; kodittomat perheet; vaillinaiset tai yksinhuoltajaperheet; perheet, joissa on vammaisia tai huumeriippuvaisia lapsia; alkoholistiperheet; perheet, jotka ovat irtautuneet kulttuuri- ja sosiaalisesta ympäristöstään tai ovat vaarassa menettää sen; perheet, joita syrjitään poliittisista tai muista syistä; ideologisesti jakaantuneet perheet; perheet, joilla ei ole vaivatonta yhteyttä seurakunnan kanssa; väkivaltaa tai epäoikeudenmukaista kohtelua uskonsa tähden kokevat perheet; teini-ikäiset avioparit; vanhuksat, joiden on usein pakko elää yksin vailla riittävää toimeentuloa.

Siirtolaisperheiden, erityisesti työläisten ja maanviljelijöiden, pitäisi voida löytää kotimaa kaikkialla kirkossa. Tämä on kirkolle luonteenomainen tehtävä, sillä se on merkki ykseydestä moninaisuudessa. Siinä määrin kuin on mahdollista, heidän oman riitukseensa, kulttuuriinsa ja kieleensä kuuluvien pappien tulee pitää huolta heistä. Kirkon tehtävä on myös vedota yleiseen omaantuntoon ja kaikkiin sosiaalisen, taloudellisen ja poliittisen elämän viranomaisiin, että työntekijät löytäisivät työtä omilta alueiltaan ja kotimaistaan, että he saisivat oikeudenmukaista palkkaa, että heidän perheensä yhdistettäisiin niin pian kuin mahdollista, että heidän kulttuuri-identiteettiään kunnioitettaisiin ja kohdeltaisiin tasavertaisesti muiden kanssa ja että heidän lapsilleen annettaisiin mahdollisuus opiskella ammattiin ja harjoittaa sitä, kuten myös mahdollisuus maanomistukseen työntekoa ja elämistä varten.

Ideologisesti jakaantunut perhe on vaikea ongelma. Tällaisissa tilanteissa vaaditaan erityistä pastoraalista huolenpitoa. On ennen kaikkea välttämätöntä pitää hienotunteisesti yllä henkilökohtaista yhteyttä tällaisiin perheisiin. Uskovia jäseniä on vahvistettava uskossaan ja tuettava kristillisessä elämässään. Vaikka katolisuudelle uskollinen osapuoli ei voi luopua, toisen osapuolen kanssa on aina pidettävä yllä vuoropuhelua. Rakkautta ja kunnioitusta on osoitettava paljon siinä vakaassa toivossa, että ykseys voidaan säilyttää. Paljon riippuu myös vanhempien ja lasten välisestä suhteesta. Ideologiat, jotka ovat vieraita uskolle voivat innoittaa uskovia perheenjäseniä kasvamaan uskossa ja rakkauden todistamisessa.

Muita vaikeita tilanteita, joissa perhe tarvitsee kirkollisen yhteisön ja sen paimenten apua, voivat olla: lasten levoton, ka-

pinallinen ja joskus myrskyisäkin murrosikä; lasten avioliitto, joka vie heidät pois perheensä luota; ymmärtämättömyys ja rakkaudettomuus rakkaimpina pidettyjen taholta; puolison hylkäämäksi joutuminen; puolison kuolema, joka tuo mukanaan leskeyden kipeän kokemuksen tai toisen perheenjäsenen kuolema, joka rikkoo ja muuttaa syvästi ydinperhettä.

Kirkko ei voi myöskään jättää huomiotta vanhuuden aikaa myönteisine ja kielteisine puolineen: pitkän ja katkeamattoman uskollisuuden yhä enemmän puhdistama ja jalostama aviorakkaus voi syventyä; toisia voi palvella uudella tavalla jakamalla vuosien mittaan karttunutta hyvyttä ja viisautta ja jäljellä olevia voimavaroja; yksinäisyyden taakka, joka on useammin psykologista ja emotionaalista kuin fyysistä ja joka johtuu lasten ja sukulaisten hylkäämäksi tai laiminlyömäksi tulemisesta; kärsimys, joka johtuu sairauksista, asteittaisesta voimien hiipumisesta, muista riippuvaiseksi joutumisen nöyryytyksestä, katkerasta tunteesta olevansa taakaksi rakkaimmilleen, ja elämän päättymisen lähenemisestä. Näissä tilanteissa, kuten synodin isät totesivat, on helpompaa auttaa ihmisiä ymmärtämään ja elämään todeksi avio- ja perhespiritualiteetin ylevyyttä, joka saa innoitteensa Kristuksen ristin ja ylönousemuksen arvosta. Se on pyhityksen ja syvän onnellisuuden lähde jokapäiväisessä elämässä iankaikkisen elämän suurten eskatologisten todellisuuksien valossa.

Näissä eri tilanteissa ei pidä koskaan laiminlyödä rukousta, joka on valon ja voiman lähde ja kristillisen toivon ravinto.

Seka-avioliitot

78. Kasvava seka-avioliittojen määrä katolilaisten ja muiden kastettujen kristittyjen välillä vaatii erityistä pastoraalista huomiota Pyhän istuimen viimeaikaisten asiakirjojen ja piispainkokousten asiakirjojen ohjeiden ja normien valossa, niiden konkreettiseksi soveltamiseksi eri tilanteissa.

Seka-avioliitossa elävillä puolisoilla on erityistarpeita, jotka voidaan asettaa kolmen otsikon alle.

On ensinnäkin huomioitava katolisen osapuolen uskosta johtuvat velvoitteet koskien uskon vapaata harjoittamista ja tästä seuraavaa velvoitetta varmistaa, jos mahdollista, lasten kastaminen ja kasvatus katoliseen uskoon.¹⁷⁸

On pidettävä mielessä erityiset vaikeudet aviomiehen ja -vaimon välisissä suhteissa koskien uskonnonvapauden kunnioittamista. Tätä vapautta voidaan loukata joko epäoikeutetusti painostamalla puolisoa vaihtamaan uskonnollisia vakaumuksiaan tai estämällä ilmaisemasta niitä vapaasti uskonnon harjoittamisessa.

Mitä tulee avioliiton liturgiseen ja kanoniseen muotoon, ordinariukset voivat käyttää laajasti valtuuksiaan kohdatakseen erilaiset tarpeet.

Käsiteltäessä näitä erityistarpeita seuraavat seikat tulee pitää mielessä:

178 Vrt. Paavali VI, *Motu Proprio Matrimonia Mixta*, 4-5: AAS 62 (1970), 257-259; Johannes Paavali II, puhe kristittyjen ykseyden edistämisen sihteeristön kokouksen osanottajille (13. marraskuuta 1981): *L'Osservatore Romano* 14. marraskuuta 1981.

- Asianmukaisessa valmistautumisessa tällaiseen avioliittoon tulee kaikin tavoin pyrkiä varmistamaan oikea ymmärrys katolisesta opetuksesta koskien avioliiton ominaisuuksia ja velvollisuuksia ja myös varmistamaan, että edellä mainittua painostusta tai estämistä ei tapahdu.
- On hyvin tärkeää, että katolista osapuolta vahvistetaan yhteisön tuella uskossa ja autetaan positiivisesti kypsymään sen ymmärtämisessä ja harjoittamisessa, jotta hänestä tulisi uskottava todistaja perheessä elämällään ja puolisolle ja lapsille osoittamallaan rakkaudella.
- Katolilaisten ja muiden kastettujen välisillä avioliitoilla on oma luonteensa, mutta niihin sisältyy lukuisia elementtejä, joita voidaan hyödyntää ja kehittää sekä niiden sisäisen arvon että ekumeeniselle liikkeelle antamansa panoksen vuoksi. Tämä pitää paikkansa varsinkin silloin, kun molemmat puoliset ovat uskollisia uskonnollisille velvollisuuksilleen. Yhteinen kaste ja armon dynamiikka antavat puolisoille näissä avioliitoissa perusteen ja syyn ilmaista ykseytensä moraalisten ja hengellisten arvojen alueella.

Tämän vuoksi ja myös korostaakseen sellaisen seka-avioliiton ekumeenista merkitystä, jossa kaksi kristittyä puolisoa elää täysin uskossa, tulee pyrkiä sydämelliseen yhteistyöhön katolisen ja ei-katolisen pastorin välillä jo siinä vaiheessa, kun avioliittoon ja sen viettämiseen valmistaudutaan, vaikka tämä ei aina olisikaan helppoa.

Mitä tulee ei-katolisen puolison eukaristiseen kommuunioon osallistumiseen tulee noudattaa kristittyjen ykseyden edistämisen sihteeristön julkaisemia sääntöjä.¹⁷⁹

179 Instrukcio *In Quibus Rerum Circumstantiis* (15. kesäkuuta 1972): AAS 64

Monissa osissa maailmaa kasvaa katolilaisten ja kastamattomien välisten avioliittojen määrä. Monissa tällaisissa avioliitoissa kastamaton puoliso tunnustaa muuta uskontoa, ja hänen vakaumustaan on kunnioitettava Vatikaanin II kirkolliskokouksen julistuksen *Nostra aetate* (kirkon suhteesta ei-kristillisiin uskontoihin) ilmaisemien periaatteiden mukaisesti. Mutta monissa muissa tällaisissa avioliitoissa erityisesti maallistuneissa yhteiskunnissa ei-kastettu puoliso ei tunnusta mitään uskontoa. Näiden avioliittojen osalta piispainkokousten ja yksittäisten piispojen on varmistettava asianmukaiset pastoraaliset toimenpiteet katolisen puolison uskon puolustamiseksi ja uskon vapaan harjoittamisen turvaamiseksi. Tämä pätee ennen kaikkea hänen velvollisuuteensa tehdä kaikki voitavansa, että lapset kastetaan ja kasvatetaan katolilaisiksi. Lisäksi katolista puolisoa on autettava kaikin tavoin antamaan perheessään aidon todistuksen katolisesta uskosta ja elämästä.

Pastoraalityö tietyissä epäsäännöllisissä tilanteissa

79. Huolessaan suojella perhettä kaikissa ulottuvuuksissaan, ei ainoastaan uskonnollisessa, piispainsynodi ei jättänyt tarkoin harkitsematta tiettyjä tilanteita, jotka ovat epäsäännöllisiä uskonnollisessa mielessä ja usein myös yhteiskunnallisessa mielessä. Nykyisissä nopeissa kulttuurimuutoksissa tällaiset tilanteet ovat valitettavasti yleistyneet myös katolilaisten keskuudessa, eikä niiden aiheuttama vahinko perheinstituutiolle ja yhteiskunnalle, jonka perussolu perhe on, ole vähäinen.

(1972), 518-525; huomautus 17. lokakuuta 1973; AAS 65 (1973), 616-619.

a) Koeavioliitot

80. Ensimmäinen esimerkki epäsäännöllisestä tilanteesta ovat ”koeavioliitot”, joita monet tahtoisivat nykyään oikeuttaa antamalla niille tiettyä arvoa. Mutta ihmisjärki johtaa näkemään, että niitä ei voi hyväksyä, koska ei ole vakuuttavaa ”kokeilla” ihmisiä, joiden arvokkuus vaatii, että he ovat aina ja ainoastaan lahjoittavan rakkauden päämäärä vailla aika- tai mitään muitakaan rajoituksia.

Kirkko ei voi omalta osaltaan sallia tällaisia liittoja muista, alkuperäisistä ja uskosta johtuvista syistä. Ensinnäkin ruumiin lahjoittaminen seksuaalisessa suhteessa on todellinen merkki koko persoonan antamisesta: tällainen antaminen ei pelastus-ekonomian nykytilanteessa voi toteutua koko totuudessaan ilman Kristuksen antamaa karitatiivista rakkautta. Lisäksi avioliitto kahden kastetun välillä on todellinen symboli Kristuksen ja kirkon välisestä liitosta, joka ei ole väliaikainen eikä ”kokeileva” vaan ikuisesti uskollinen. Sen vuoksi avioliitto kahden kastetun välillä voi olla vain purkamaton.

Tällaista tilannetta ei yleensä voi voittaa, ellei ihmistä jo lapsuudesta asti ole opetettu Kristuksen armon avulla ja ilman pelkoa hallitsemaan himoa ja solmimaan aidon rakkauden suhteita toisten kanssa. Tätä ei voida turvata ilman todellista kasvatusta aitoon rakkauteen ja seksuaalisuuden oikeaan käyttöön, mikä johdattaa ihmispersoonan kaikissa ulottuvuuksissaan ja siten myös hänen ruumiillisuutensa Kristuksen salaisuuden täyteyteen.

On hyödyllistä tutkia tämän ilmiön syitä myös psykologiselta ja sosiologiselta kannalta, jotta löydetäisiin oikea parannuskeino.

b) Avoliitot

81. Tässä on kyse vapaista liitoista, joilla ei ole mitään julkisesti tunnustettua institutionaalista sidettä, ei siviili- eikä uskonnollista. Tämä ilmiö, josta on tulossa yhä yleisempi, ei voi olla herättämättä sielunpaimenten huomiota myöskään siksi, että se voi perustua hyvin erilaisiin tekijöihin, joihin vaikuttamalla seurauksia voidaan rajoittaa.

Jotkut ajattelevat olevansa lähes pakotettuja vapaaseen suhteeseen vaikeiden talous-, kulttuuri- tai uskonnollisten olosuhteiden takia sillä perusteella, että tavallisen avioliiton solmimalla he kärsisivät jonkinlaista vahinkoa, menettäisivät taloudellista hyötyä, kohtaisivat syrjintää, jne. Toisissa tapauksissa taas kohdataan ihmisiä, jotka halveksivat, torjuvat tai kapinoivat yhteiskuntaa, perheinstituutiota ja yhteiskunnallis-poliittista järjestystä vastaan, tai etsivät ainoastaan nautintoa. Sitten on myös niitä, jotka ajautuvat tällaisiin tilanteisiin äärimmäisen tietämättömyyden tai köyhyyden seurauksena, joskus todella epäoikeudenmukaisten tilanteiden ehdollistamina tai tietyn psykologisen kypsymättömyyden vuoksi, joka tekee heistä epävarmoja tai pelokkaita astumaan pysyvään ja lopulliseen suhteeseen. Joissakin maissa perinteiset tavat edellyttävät, että todellinen ja varsinainen avioliitto solmitaan vasta tietyn yhdessäasumisajan ja ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen.

Jokainen näistä seikoista tuottaa kirkolle työläitä pastoraalisia ongelmia niistä johtuvien vakavien seurausten vuoksi, sekä uskonnollisten että moraalisten (menetetty taju avioliiton uskonnollisesta merkityksestä Jumalan ja hänen kansansa välisen liiton valossa, osattomuus sakramentin armosta, vakava skandaali) että myös yhteiskunnallisten (perhekäsitteen tuhoutuminen, uskollisuuden merkityksen heikentyminen myös yhteiskuntaa kohtaan, mahdollinen lapsille aiheutuva psykologinen vahinko, itsekkyyden vahvistuminen).

Paimenten ja kirkollisen yhteisön tulee huolehtia siitä, että he tuntevat tällaiset tilanteet ja niiden todelliset syyt tapauskohtaisesti. Heidän tulee lähestyä avopuolisoita hienovaraisesti ja kunnioittavasti, valistaa heitä kärsivällisesti, ohjaa heitä rakastavasti ja todistaa heille kristillisestä perheestä, mikä voi tasoittaa heille tien tilanteensa laillistamiseen. Ennen kaikkea näitä tilanteita tulisi pyrkiä estämään vaalimalla uskollisuuden tajua nuorten kaikessa moraalisisessa ja uskonnollisessa kasvatuksessa; opettamalla heitä olosuhteista ja rakenteista, jotka edistävät tätä uskollisuutta, jota ilman todellista vapautta ei voi olla; auttamalla heitä saavuttamaan hengellisen kypsyyden ja ymmärtämään avioliiton sakramentin rikkaan inhimillisen ja yliluonnollisen todellisuuden.

Jumalan kansan tulisi lähestyä myös julkisia viranomaisia, jotta he vastustaisivat näitä suuntauksia, jotka jakavat yhteiskuntaa ja ovat vahingollisia yksittäisten kansalaisten arvokkuudelle, turvallisuudelle ja hyvinvoinnille, ja yritettävä varmistaa, että yleistä mielipidettä ei johdateta aliarvioimaan avioliiton ja perheen institutionaalista merkitystä. Ja koska monilla alueilla nuorilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta mennä naimisiin asianmukaisella tavalla äärimmäisen köyhyiden

vuoksi, jota epäoikeudenmukaiset tai riittämättömät sosioekonominiset rakenteet synnyttävät, yhteiskunnan ja julkisten viranomaisten tulisi suosia laillista avioliittoa sosiaalisilla ja poliittisilla toimilla, jotka takaavat perhepalkan, antamalla säädöksiä perhe-elämään soveltuvan asumisen turvaamiseksi ja luomalla työ- ja elämisen mahdollisuuksia.

c) Katolilaiset siviiliavioliitoissa

82. On yhä enemmän tapauksia, joissa katolilaiset ideologiasta tai käytännöllisistä syistä solmivat mieluummin vain siviiliavioliiton ja torjuvat tai ainakin siirtävät myöhemmäksi uskonnollisen avioliiton. Heidän tilannettaan ei tietenkään voi verrata niihin, jotka pelkästään elävät yhdessä solmimatta mitään liittoa, koska tässä tapauksessa on kyse ainakin tietynlaisesta sitoutumisesta määriteltyn ja todennäköisesti vakaaseen elämänsäätyyn, vaikka tulevan avioeron mahdollisuus usein onkin siviiliavioliiton solmivien mielessä. Etsimällä julkista tunnustusta liitolleen valtion taholta puoliset osoittavat valmiutensa omaksua sen edut ja velvollisuudet. Siitä huolimatta kirkko ei voi hyväksyä tällaista tilannetta.

Pastoraalityön tavoite on saada nämä ihmiset ymmärtämään, että heidän elämänvalintansa ja tunnustamansa uskon täytyy olla sopusoinnussa, ja pyrkiä tekemään kaikki mahdollinen heidän johdattamiseksi tilanteensa laillistamiseen kristillisten periaatteiden valossa. Vaikka heitä kohdellaan suurella rakkaudella ja johdatetaan yhteisönsä elämään, kirkon painamenet eivät valitettavasti voi sallia heille pääsyä sakramenteille.

d) Asumuserossa olevat tai eronneet, jotka eivät ole menneet uudelleen naimisiin

83. Monenlaiset syyt voivat valitettavasti johtaa pätevien avioliittojen usein korjaamattomaan hajoamiseen, kuten vastavuoroisen ymmärryksen puute, kyvyttömyys avautua ihmissuhteelle, jne. On selvää, että asumuseroa tulee pitää viimeisenä vaihtoehtona sen jälkeen, kun kaikki muut järkevät yritykset sovintoon ovat osoittautuneet turhiksi.

Yksinäisyys ja muut vaikeudet ovat usein asumuserossa elävän puolison osana, varsinkin jos hän on viaton. Kirkollisen yhteisön täytyy tukea heitä enemmän kuin koskaan, osoittaa heille kunnioitusta, solidaarisuutta, ymmärrystä ja käytännön apua, jotta he voisivat säilyttää uskollisuutensa myös vaikeassa tilanteessaan. Heitä on autettava myös vaalimaan kristilliseen rakkauteen kuuluvaa anteeksiannon vaatimusta ja olemaan mahdollisesti valmiita palaamaan aiempaan avioelämäänsä.

Tilanne on samankaltainen niiden puolisoiden kohdalla, jotka ovat kärsineet avioeron, mutta jotka hyvin tietoisina pätevän aviositeen purkamattomuudesta pidättäytyvät astumasta uuteen liittoon ja omistautuvat yksinomaan täyttämään perhe- ja kristillisen elämän velvollisuutensa. Tällaisissa tapauksissa heidän esimerkinsä uskollisuudesta ja kristillisestä kestävyydestä ovat erityisen arvokas todistus maailmalle ja kirkolle. Tässä kirkon on vielä välttämättömämpää tarjota heille jatkuvaa rakkautta ja apua, eikä ole mitään estettä sakramenteille pääsyyn.

e) Eronneet, jotka ovat menneet uudelleen naimisiin

84. Jokapäiväinen kokemus valitettavasti osoittaa, että ihmiset, jotka ovat ottaneet avioeron, yleensä aikovat astua uuteen liittoon, tietenkin ilman katolista uskonnollista seremoniaa. Koska tämä vitsaus muiden ohella yhä enemmän vaikuttaa myös katolilaisiin, ongelma on kohdattava päättäväisesti ja viipymättä. Synodin isät tutkivat nimenomaisesti tätä aihetta. Kirkko, joka on perustettu johdattamaan kaikki ihmiset, erityisesti kastetut, pelastukseen, ei voi hylätä oman onnensa varaan niitä, joita jo sitoo sakramentaalisen avioliiton side mutta jotka ovat yrittäneet solmia toisen avioliiton. Kirkko pyrkii sen vuoksi väsymättä asettamaan pelastuksen välineet heidän saatavilleen.

Paimenten tulee tietää, että totuuden vuoksi heidän velvollisuutensa on huolellisesti erottaa erilaiset tilanteet. Tilanne on nimittäin toinen niiden kohdalla, jotka ovat vilpittömästi yrittäneet pelastaa ensimmäisen avioliittonsa ja tulleet epäoikeudenmukaisesti hylätyiksi, ja niiden kohdalla, jotka ovat omasta vakavasta syystään tuhonneet kanonisesti pätevän avioliiton. Lopuksi on niitä, jotka ovat astuneet toiseen liittoon lastensa kasvatuksen vuoksi ja jotka joskus ovat subjektiivisesti omassatunnossaan varmoja siitä, että heidän aiemmat ja korjaamattomasti hajonneet avioliittonsa eivät koskaan olleet päteviä.

Yhdessä synodin kanssa kehotan vakavasti paimenia ja koko uskoviain yhteisöä auttamaan eronneita, huolehtimaan siitä, että he eivät pidä itseään kirkosta erotettuina, sillä kastettuihin he voivat ja heidän täytyy osallistua sen elämään. Heitä on kehoitettava kuuntelemaan Jumalan sanaa, käymään py-

hässä messussa, pysymään kestävinä rukouksessa, osallistumaan laupeudentöihin ja yhteisön aloitteisiin oikeudenmukaisuuden edistämiseksi, kasvattamaan lapsensa kristilliseen uskoon, elämään katumuksen hengessä ja toteuttamaan sitä teoissaan ja pyytämään näin joka päivä Jumalan armoa. Kirkko rukoilkoon heidän puolestaan, rohkaiskoon heitä, näyttäytyköön heille laupiaana äitinä ja tällä tavalla vahvistakoon heitä uskossa ja toivossa.

Kirkko kuitenkin vahvistaa pyhään Raamattuun perustuvan käytäntönsä, että eronneita uudelleen avioituneita ei päästetä eukaristiselle kommuuniolle. Heitä ei voida päästää, koska heidän elämäntilanteensa on objektiivisessa ristiriidassa Kristuksen ja kirkon välisen rakkauden liiton kanssa, jota eukaristia merkitsee ja toteuttaa. Tämän lisäksi on toinen erityinen pastoraalinen syy: jos näille ihmisille sallittaisiin pääsy eukaristiaan, uskovia johdatettaisiin erehdykseen ja hämmennykseen kirkon avioliiton purkamattomuutta koskevasta opetuksesta.

Sovitus katumuksen sakramentissa – joka avaisi tien eukaristian sakramentille – voidaan myöntää vain niille, jotka katuvat sitä, että he ovat rikkoneet Kristuksen liiton ja uskollisuuden merkkiä vastaan, ja ovat vilpittömästi valmiita hyväksymään elämäntavan, joka ei enää ole ristiriidassa avioliiton purkamattomuuden kanssa. Tämä merkitsee käytännössä, että kun mies ja nainen vakavista syistä – esimerkiksi lasten kasvattamisen tähden – eivät voi toteuttaa velvollisuutta erota, ”he omaksuvat velvollisuuden elää täydessä pidättyväisyydessä eli pidättäytyvät aviopareille kuuluvista akteista”.¹⁸⁰

180 Johannes Paavali II, kuudennen piispainsynodin päätösaarna, 7 (25. lokakuuta 1980): AAS 72 (1980), 1082.

Samoin kunnioitus avioliiton sakramenttia, puolisoita ja heidän perheitään sekä uskovien yhteisöä kohtaan kieltää paimenia mistään syystä tai pastoraalisestakaan verukkeesta suorittamasta minkäänlaista seremoniaa eronneille, jotka menevät uudelleen naimisiin. Tämä nimittäin antaisi vaikutelman uuden sakramentaalisesti pätevän avioliiton viettämisestä ja johtaisi erehdykseen koskien pätevästi solmitun avioliiton purkamattomuutta.

Tällä tavoin toimimalla kirkko tunnustaa uskollisuuttaan Kristusta ja hänen totuuttaan kohtaan. Samalla kirkko osoittaa äidillisen huolensa näitä lapsiaan kohtaan, erityisesti heitä, jotka ilman omaa syytään ovat tulleet laillisen puolisonsa hylkäämiksi.

Kirkko uskoo lujalla luottamuksella, että ne, jotka ovat torjuneet Herran käskyn ja yhä elävät tällaisessa tilanteessa, voivat saada Jumalalta kääntymyksen ja pelastuksen armon, jos he pysyvät kestävinä rukouksessa, katumuksessa ja rakkaudessa.

Perheettömät

85. Haluan lisätä muutaman sanan koskien ihmisryhmää, joiden ajattelen konkreettisen elämäntilanteensa vuoksi – joka usein ei johdu heidän omasta harkitusta tahdostaan – olevan erityisen lähellä Kristuksen sydäntä ja ansaitsevan kirkon ja paimenten huomion ja aktiivisen huolenpidon.

Maailmassa on lukemattomia ihmisiä, jotka eivät valitettavasti voi sanoa millään tavalla kuuluvansa perheeseen sanan

varsinaisessa merkityksessä. Suuret osat ihmiskuntaa elävät äärimmäisen köyhyyden olosuhteissa, joissa irralliset suhteet, asuntojen puute, epäsäännölliset ja epävakaat ihmissuhteet ja äärimmäinen kasvatuksen puute tekevät käytännössä mahdottomaksi puhua todellisesta perheestä. On muita, jotka eri syistä ovat jääneet yksin maailmassa. Ja kuitenkin kaikkia heitä varten on ”hyvä sanoma perheestä”.

Äärimmäisessä köyhyydessä elävien puolesta olen jo puhunut kiireellisestä tarpeesta työskennellä rohkeasti ratkaisujen löytämiseksi myös poliittisella tasolla, mikä tekee mahdolliseksi auttaa heitä voittamaan tämän epäinhimillisen ja alentavan tilanteen.

Tämä tehtävä koskee koko yhteiskuntaa, mutta erityisesti vieranomaisia asemansa ja siitä seuraavien velvollisuuksiensa tähden, ja myös perheitä, joiden täytyy osoittaa suurta ymmärrystä ja halukkuutta auttaa.

Niille, joilla ei ole luonnollista perhettä, on avattava yhä laajemmin ovet suureen perheeseen, joka on kirkko ja joka ilmenee konkreettisesti hiippakunta- ja seurakuntaperheessä, kirkollisissa perusyhteisöissä tai apostolisissa liikkeissä. Kukaan ei ole tässä maailmassa ilman perhettä, sillä kirkko on koti ja perhe kaikille, erityisesti ”työn ja kuormien uuvuttamille”.¹⁸¹

181 Vrt. Matt. 11:28.

PÄÄTÖS

86. Tämän apostolisen kehotuskirjeen päätteeksi ajattelen vilpittömällä huolenpidolla

teitä, aviopuolisoita, teitä, perheenisiä ja -äitejä;

teitä, nuoria miehiä ja naisia, jotka olette kirkon ja maailman tulevaisuus ja toivo ja joiden on määrä olla perheen keskeinen ja dynaaminen ydin lähestyvällä kolmannella vuosituhanella;

teitä, kunnianarvoiset ja rakkaat veljet piispuudessa ja pappeudessa; rakkaat pojat ja tyttäret sääntökuntaelämässä, Herralle vihityt sielut, jotka todistatte aviopuolisoille Jumalan rakkauden lopullisesta todellisuudesta;

teitä kaikkia rehellisiä ihmisiä, jotka mistä tahansa syystä ajattelette perheen kohtaloa.

Ihmiskunnan tulevaisuus kulkee perheen kautta!

Siksi on välttämätöntä ja kiireellistä, että jokainen hyvän tahdon ihminen pyrkii pelastamaan ja edistämään perheen arvoja ja tarpeita.

Tunnen, että velvollisuuteni on pyytää tähän erityisesti kirkon lasten vaivannäköä. Uskossa he tuntevat täysin Jumalan ihmeellisen suunnitelman ja siksi heillä on suurempi syy huolehtia perheen todellisuudesta tänä koettelemusten ja armon aikana.

Heidän täytyy osoittaa perheelle erityistä rakkautta. Tämä on konkreettinen ja vaativa tehtävä.

Perheen rakastaminen tarkoittaa sen arvojen ja kykyjen arvostamista edistäen niitä aina. Perheen rakastaminen on sitä uhkaavien vaarojen ja pahuuksien tunnistamista niiden voittamiseksi. Perheen rakastaminen on pyrkimystä luoda sen kehitykselle suotuisa ympäristö. On erinomainen rakkauden muoto antaa nykypäivän kristilliselle perheelle, jolla usein on kiusaus lannistua ja ahdistua vaikeuksien kasvaessa, jälleen syyt luottaa itseensä, luonnon ja armon rikkauksiinsa ja Jumalan sille uskomaan lähetystehtävään. ”Nykypäivän perheitä on kutsuttava takaisin alkuperäiseen asemaansa! Heidän täytyy seurata Kristusta!”¹⁸²

Kristittyjen tehtävä on julistaa ilolla ja vakaumuksella ”hyvää sanomaa” perheestä, sillä perheen täytyy ehdottomasti yhä uudestaan kuulla ja yhä syvemmin ymmärtää ne autenttiset

182 Johannes Paavali II, kirje *Appropinquat Iam* (15. elokuuta 1980), 1: AAS 72 (1980), 791.

sanat, jotka paljastavat sen identiteetin, sen sisäiset voimavarat ja sen lähetystehtävän tärkeyden ihmisten valtakunnassa ja Jumalan valtakunnassa.

Kirkko tuntee tien, jolla perhe voi saavuttaa syvimmän totuuden itsestään. Tämän tien kirkko on oppinut Kristuksen ja historian koulussa Hengen valon valaisemana. Kirkko ei tyrkytä sitä, vaan tuntee kiireesti tarpeen ehdottaa sitä kaikille pelkäämättä, suurella luottamuksella ja toivolla, vaikka tietääkin, että ”hyvään sanomaan” sisältyy myös risti. Mutta ristin kautta perhe voi saavuttaa olemuksensa täyteyden ja rakkautensa täydellisyyden.

Lopuksi haluan kutsua kaikkia kristittyjä tekemään sydämelisesti ja rohkeasti yhteistyötä kaikkien hyvän tahdon ihmisten kanssa, jotka palvelevat perhettä velvollisuuksiensa mukaisesti. Ne, jotka kirkossa omistautuvat perheen hyvinvoinnille, yksilöt, ryhmät, liikkeet tai yhdistykset, jotka toimivat kirkon nimessä ja innoittamana, usein löytävät itsensä muiden samaa ihannetta tavoittelevien ihmisten tai instituutioiden rinnalta. Uskollisuudessa evankeliumin ja ihmisen arvoille ja aloitteiden laillista pluralismia kunnioittaen tämä yhteistyö voi suosia nopeampaa ja kokonaisvaltaisempaa perheen edistämistä.

Ja nyt päättäessäni pastoraalisen viestin, jonka tarkoitus on kiinnittää kaikkien huomio kristillisen perheen vaativiin mutta kiehtoviin tehtäviin, haluan pyytää Nasaretin pyhän perheen suojelusta.

Jumalan salatun suunnitelman mukaan Jumalan Poika eli monta pitkää kätketyn elämän vuotta tässä perheessä. Siksi se on kaikkien kristillisten perheiden malli ja esikuva. Se oli ai-

nutlaatuinen maailmassa. Se eli nimetöntä ja hiljaista elämää pienessä palestiinalaisessa kaupungissa. Se kärsi köyhyyden, vainon ja maanpakolaisuuden koettelemukset. Se ylisti Jumalaa ainutlaatuisen ylevällä ja puhtaalla tavalla. Se ei jätä auttamatta kristillisiä perheitä, ja todellakin kaikkia maailman perheitä, olemaan uskollisia jokapäiväisille velvollisuuksilleen, kestämaan elämän huolet ja ahdingot, olemaan avoimia ja anteliaita toisten tarpeille ja toteuttamaan iloiten Jumalan heitä koskevan suunnitelman.

Pyhä Joosef, vanhurskas, väsymätön työntekijä ja haltuunsa uskottujen oikeamielinen suojelija, varjeltakoon, puolustakoon ja valaiskoon niitä aina.

Neitsyt Maria, joka on kirkon äiti, olkoon myös ”kotikirkon” äiti. Hänen äidillisellä avullaan tulkoon jokainen kristillinen perhe ”pikkukirkoksi”, joka heijastaa ja elää todeksi Kristuksen kirkon salaisuutta. Olkoon hän, Herran palvelijatar, esimerkki nöyrästä ja auliista Jumalan tahdon hyväksymisestä. Lohduttakoon hän, sureva äiti ristin juurella, kärsimyksissä ja pyyhkiköön kaikkien perheensä vaikeuksista kärsivien kyynелеet.

Olkoon Kristus, Herra, kaikkeuden kuningas ja perheiden kuningas, läsnä jokaisessa kristillisessä kodissa, niin kuin hän oli Kaanan häissä, jakaen valoa, iloa, tyyneyttä ja voimaa. Tänä hänen kuninkuudelleen omistettuna juhlapyhänä pyydän häneltä, että jokainen perhe tekisi auliisti oman osansa hänen valtakuntansa tulemiseksi tähän maailmaan, ”totuuden ja elämän, pyhyiden ja armon, vanhurskauden, rakkauksen ja rauhan valtakunnan”,¹⁸³ jota kohti historia on matkalla.

183 Roomalainen messurikirja, Kristus-kuninkaan prefaatio.

Hänelle ja Marialle ja Joosefille uskon jokaisen perheen. Heidän käsiinsä ja sydämeensä tarjoan tämän kehotuskirjeen. Esitelköt he sen teille, arvoisat veljet ja rakkaat lapset, ja avatkoot sydämenne valolle, joka loistaa evankeliumista jokaiselle perheelle.

Vakuutan teidät kaikki jatkuvista rukouksistani ja annan sydämeistäni apostolisen siunauksen jokaiselle teistä, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

*Roomassa, pyhän Pietarin luona, 22. marraskuuta,
Herramme Jeesuksen Kristuksen, kaikkeuden kuninkaan,
juhlapyhänä 1981, paaviuteni neljäntenä vuonna.*

Joannes Paulus PP II

Katso myös:

Perheen oikeuksien peruskirja (1983)

www.katolinen.fi > Perheen oikeuksien peruskirja

